

UHASSELT

KU LEUVEN

Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

De delegatie van ouderlijk gezag in pleegzorgsituaties

Giethe Lemmens

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Johan PUT

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2020
2021

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

De delegatie van ouderlijk gezag in pleegzorgsituaties

Giethe Lemmens

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Johan PUT

SAMENVATTING

Sinds 1 september 2017 kent België een burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers. De wetgever beoogde met deze wet meer duidelijkheid te scheppen in zijn benadering van de driehoeksrelatie die bij pleegzorg bestaat tussen het kind, de pleegzorgers en de ouders. De pleegzorgers kunnen voortaan alle dagdagelijkse beslissingen en de belangrijke beslissingen bij dringende noodzakelijkheid nemen over het kind gedurende de plaatsing. De ouders behouden de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen over het kind buiten dringende noodzakelijkheid. Het statuut maakt het mogelijk voor de ouders om die bevoegdheid vrijwillig te delegeren aan de pleegzorgers. Pleegzorgers hebben bovendien de mogelijkheid om zich, in het belang van het kind, tot de rechter te wenden om een concrete belangrijke beslissing te bekomen.

Het Grondwettelijk Hof vernietigde in haar arrest van 28 februari 2019 de bepaling in het statuut inzake de gerechtelijke delegatie. Deze bepaling voorzag in een delegatie van de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen aan de pleegzorgers, buiten dringende noodzakelijkheid. Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat dit een ongerechtvaardigde, aanzienlijke inmenging vormde in het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en het geplaatste kind. De vrijwillige delegatie bleef wel overeind. De pleegzorgers kunnen dan rechtsgeldig belangrijke beslissingen nemen. De delegatieovereenkomst kan via homologatie door de rechter tegenstelbaar worden gemaakt aan derden.

Gelet op rechtsvergelijkend onderzoek kan de wetgever de vernietigde bepaling inzake de gerechtelijke delegatie best beperken tot (langdurige) pleegzorgsituaties in het kader van de gerechtelijke jeugdhulpverlening. Bovendien moeten de voorwaarden voor een gerechtelijke delegatie van ouderlijk gezag worden uitgebreid. Deze inhoudelijke voorwaarden zijn het langdurig niet optreden van de ouders of een weigering om op te treden namens het kind in zijn belang dan wel een beslissing van de ouders tegen het belang van het kind of zonder rekening te houden met de ontwikkelingskansen van het kind. Daarnaast kan de Belgische wetgever de gerechtelijke delegatie best beperken tot één domein of één specifieke beslissing. Ten slotte dient ook het kind gehoord te worden overeenkomstig zijn leeftijd en maturiteit wanneer er geschillen zijn over te nemen belangrijke beslissingen. Zo wordt steeds rekening gehouden met het belang van het kind en is er geen ongerechtvaardigde, aanzienlijke inmenging in het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en het geplaatste kind.

DANKWOORD

September 2016, vol verwachting kwam ik aan in de Faculteit Rechten. Ik had in datzelfde jaar reeds mijn diploma 'rechtspraktijk' behaald aan de hogeschool. Met een rechtenopleiding aan de universiteit begon een nieuwe fase in mijn leven. 'Kijk links van u, kijk rechts van u, slechts één van jullie gaat het halen.' Zo begon een professor in het eerste academiejaar zijn hoorcollege. We zijn nu vijf jaar later en ik leg intussen de laatste hand aan mijn masterproef. De tijd is voorbijgevlogen, maar niet zonder verdienste.

Voorliggende masterproef vormt het sluitstuk van mijn universitaire opleiding. Het schrijven heeft bloed, zweet en tranen gekost. Evenwel is het schrijven van deze masterproef een leerrijke ervaring geweest en heeft het mij accurate kennis opgeleverd inzake de delegatie van ouderlijk gezag in pleegzorgsituaties. Ik hoop ook dat voorliggende masterproef stof zal doen opwaaien en inspiratie oplevert voor wetgevend optreden.

Ik zou graag van deze gelegenheid gebruik maken om enkele mensen in het bijzonder te bedanken.

In eerste instantie wil ik Prof. dr. Johan Put bedanken voor het aanreiken van dit zeer interessante en maatschappelijk relevante onderwerp. Ik wil eveneens mevrouw Lynn Meeuwissen bedanken voor haar motiverende en constructieve feedback. Vervolgens wil ik Dhr. Jan Brocatus, coördinator van Pleegzorg Vlaanderen, van harte bedanken voor zijn hulp en ondersteuning.

Bovendien wil ik Prof. dr. Jacques Fierens bedanken voor het delen van zijn kennis inzake pleegzorg in de Federatie Wallonië-Brussel. Ook wil ik graag de medewerkers van de vzw 'ATD Vierde Wereld België', de vzw 'Luttés Solidarités Travail', de vzw 'Belgisch Netwerk Armoedebestrijding', de vzw 'Réseau wallon de Lutte contre la Pauvreté' en de vzw 'Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen' bedanken voor het verschaffen van extra informatie. Daarnaast bedank ik mevrouw Min Berghmans (SAM vzw) en mevrouw Marie-Hélène Kluser (La Porte Ouverte vzw) voor het delen van hun expertise in de materie.

Tot slot, maar niet in het minst, wens ik mijn ouders te bedanken voor de kansen die ze mij hebben gegeven. Mijn dank gaat ook uit naar vrienden en familie, die steun en toeverlaat boden. Met deze masterproef neem ik afscheid van het studentenleven, maar elk einde maakt plaats voor een nieuw begin. Hopelijk vormt dit het startpunt van een boeiende carrière in de juridische wereld.

Giethe Lemmens

Koersel, mei 2021

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN AFKORTINGEN	VII
LIJST VAN BIJLAGEN	VIII
INLEIDING	1
DEEL I. ONDERZOEKSOPZET	3
HOOFDSTUK I. SITUERING VAN HET ONDERWERP	3
HOOFDSTUK II. STAND VAN ZAKEN	4
HOOFDSTUK III. PROBLEEMSTELLING EN RELEVANTIE.....	5
HOOFDSTUK IV. ONDERZOEKSVRAGEN	7
HOOFDSTUK V. METHODIEK.....	7
DEEL II. WET VAN 19 MAART 2017 TOT WIJZIGING VAN DE WETGEVING TOT INVOERING VAN EEN STATUUT VOOR PLEEGZORGERS	11
HOOFDSTUK I. DE WEG NAAR EEN BURGERRECHTELIJK STATUUT VOOR PLEEGZORGERS	11
<i>Afdeling 1. Totstandkoming</i>	11
<i>Afdeling 2. Toepassingsgebied</i>	11
HOOFDSTUK II. PLEEGZORGLANDSCHAP.....	12
<i>Afdeling 1. Vlaamse Gemeenschap</i>	12
§1. VOS-situaties.....	12
§2. Soorten jeugdhulpverlening	12
A. Vrijwillige jeugdhulpverlening	13
B. Gerechtelijke jeugdhulpverlening	14
§3. Toepasselijke wetgeving en definities.....	15
§4. Vormen van pleegzorg	16
<i>Afdeling 2. Federatie Wallonië-Brussel</i>	17
§1. VOS-situaties.....	17
§2. Soorten jeugdhulpverlening	17
A. Vrijwillige jeugdhulpverlening	17
B. Gerechtelijke jeugdhulpverlening	18
§3. Toepasselijke wetgeving en definities.....	20
§4. Types van pleegzorg.....	21
HOOFDSTUK III. OUDERLIJK GEZAG	21
<i>Afdeling 1. Duiding begrip</i>	21
§1. Het ouderlijk gezag <i>sensu stricto</i> en <i>sensu lato</i>	22
§2. Pleegzorgparadox.....	23
<i>Afdeling 2. Delegatie ouderlijk gezag</i>	24
§1. Vrijwillige delegatie	24
A. Schriftelijke overeenkomst inzake delegatie belangrijke beslissingen.....	24
B. Inhoud en duurtijd delegatieovereenkomst	26
C. Homologatie delegatieovereenkomst.....	27
D. Homologatie delegatieovereenkomst en belang van het kind.....	28
E. Verplicht/facultatief karakter homologatie.....	28
§2. Gerechtelijke delegatie.....	29
A. Vernietiging bepaling inzake gerechtelijke delegatie door Grondwettelijk Hof.....	29
B. Inhoud bepaling inzake gerechtelijke delegatie.....	30

C. Voorwaarden voor gerechtelijke delegatie	30
D. Procedurele aspecten	30
DEEL III. Vernietigingsarrest Grondwettelijk Hof 28 februari 2019	33
HOOFDSTUK I. PROCEDURE BIJ HET GRONDWETTELIJK HOF.....	33
<i>Afdeling 1. Bezorgdheden armoedeverenigingen</i>	<i>33</i>
<i>Afdeling 2. Homologatie van overeenkomsten.....</i>	<i>36</i>
<i>Afdeling 3. Gerechtelijke delegatie van niet-dringende, belangrijke beslissingen m.b.t. het kind.....</i>	<i>37</i>
§1. Vlaamse Gemeenschap vs. Federatie Wallonië-Brussel.....	37
A. Termijnvoorwaarde	37
B. Ontzetting uit het ouderlijk gezag.....	40
C. Beoordeling door het Grondwettelijk Hof	41
DEEL IV. Voorstel de lege ferenda	45
HOOFDSTUK I. ALGEMEEN KADER NEDERLAND	45
<i>Afdeling 1. Definities en toepasselijke wetgeving.....</i>	<i>45</i>
<i>Afdeling 2. Soorten pleegzorg.....</i>	<i>47</i>
§1. Vrijwillige plaatsing met instemming ouders.....	47
§2. Gedwongen plaatsing door ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing	47
HOOFDSTUK II. VOORSTEL TOT AANPASSING OF VERVANGING VAN ARTIKEL 387OCTIES BW	48
<i>Afdeling 1. Beperking van het toepassingsgebied van de wet van 19 maart 2017</i>	<i>48</i>
§1. Vergelijking met Nederland.....	48
A. Beslissingsbevoegdheid bij vrijwillige plaatsing.....	48
B. Beslissingsbevoegdheid bij gedwongen plaatsing	50
§2. Aanbevelingen	51
<i>Afdeling 2. Waarborgen in de wet</i>	<i>51</i>
§1. Vergelijking met Nederland.....	51
§2. Aanbevelingen	52
<i>Afdeling 3. Gerechtelijke delegatie met betrekking tot een specifieke beslissing.....</i>	<i>56</i>
§1. Vergelijking met Nederland.....	56
A. Overheveling gezag inzake de aanmelding van de minderjarige bij een onderwijsinstelling	57
B. Overheveling gezag inzake toestemmen met een medische behandeling.....	58
§2. Aanbevelingen	58
<i>Afdeling 4. Hoorrecht van het kind</i>	<i>60</i>
§1. Vergelijking met Nederland.....	60
§2. Aanbevelingen	61
BESLUIT	63
BIBLIOGRAFIE	65
BIJLAGEN	75

LIJST VAN AFKORTINGEN

ATD: All Together for Dignity.

BW: Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

BWHI: Bijzondere Wet tot Hervorming der Instellingen, *BS* 15 augustus 1980.

EVRM: Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.

Ger.W.: Gerechtelijk Wetboek van 10 oktober 1967, *BS* 31 oktober 1967.

Gw.: De gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

GwH: Grondwettelijk Hof.

IVRK: Verdrag van 20 november 1998 inzake de Rechten van het Kind, New York, goedgekeurd bij Wet van 25 november 1991.

SAAD: Service d'Aide et d'Accompagnement à Domicile.

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1: Mailverkeer armoedeverenigingen en Persbericht - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders

INLEIDING

1. Pleegzorg is een fijne en warme zorg op maat en is de eerste keuze als kinderen tijdelijk niet thuis kunnen opgroeien. Jaarlijks zoeken heel wat kinderen een pleeggezin. Eind 2019 vonden 7.756 kinderen, jongeren en pleeggasten een warm nest via een pleeggezin. Dat is een stijging van 9% ten opzichte van het jaar voordien.¹

2. Wanneer pleegkinderen met het pleeggezin op reis willen gaan, een medische ingreep moeten ondergaan of bij een vriendje of vriendinnetje willen gaan logeren, moeten de ouders steeds hun toestemming daarvoor geven. Helaas komt er soms geen toestemming: niet zelden kunnen pleegkinderen niet mee op bos- of sneeuwklassen. Pleegkinderen verdienen beter. Ze willen geen stempel als pleegkind. Ze willen gewoon kind zijn en erbij horen.² Op 1 september 2017 trad de wet van 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegzorgers in werking. Deze wet beoogt meer duidelijkheid te geven omtrent de rechten en de plichten van pleegzorgers tijdens maar ook na afloop van de pleegzorgsituatie. Het evenwicht tussen de rechten van de ouders en die van de pleegzorgers staat daarbij centraal. Het belang van het kind staat echter steeds voorop.

3. In het nieuwe statuut voor pleegzorgers is de beslissingsbevoegdheid van de ouders en die van de pleegzorgers afhankelijk van het soort beslissing. De bevoegdheid om dagdagelijkse beslissingen en belangrijke beslissingen bij dringende noodzakelijkheid te nemen, komt toe aan de pleegzorgers. De bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen buiten dringende noodzakelijkheid is in beginsel voorbehouden aan de ouders.

4. Onder het nieuwe statuut bestaat wel de mogelijkheid om de bevoegdheid om belangrijke beslissingen vrijwillig of gerechtelijk te delegeren aan de pleegzorgers. De mogelijkheid om de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen gerechtelijk te delegeren buiten het geval van dringende noodzakelijkheid is reeds fel bekritiseerd. In een arrest van 28 februari 2019 heeft het Grondwettelijk Hof de bepaling inzake de gerechtelijke delegatie, *i.e.* artikel 387octies BW, vernietigd. De vrijwillige delegatie bleef wel overeind. Met deze beslissing zagen pleegzorgers een stukje van hun nieuw verworven rechten al meteen afkalven. Dat is een spijtig in de situatie waarin de ouders niet omkijken naar het kind en er geen vrijwillige delegatie mogelijk is. Om die reden is een remediërend optreden van de wetgever aangewezen.

5. In voorliggende masterproef wordt onderzocht of de gerechtelijke delegatie van het ouderlijk gezag van ouders naar pleegzorgers opnieuw wettelijk verankerd kan worden, zij

¹ X, *Steeds meer kinderen kunnen terecht in een pleeggezin*, <https://www.pleegzorgvlaanderen.be/nieuws/aantal-pleegjongeren-vlaanderen-gestegen-met-37-procent-op-vijf-jaar-tijd> (consultatie 20 maart 2021).

² X, *Het trauma van de pleegouder*, https://www.standaard.be/cnt/dmf20181111_03934278 (consultatie 20 maart 2021).

het in een verfijnde en evenwichtige bepaling die deze keer wel aan de bezwaren van het Grondwettelijk Hof en de armoedeverenigingen tegemoetkomt.

6. In deel I van deze masterproef wordt de onderzoeksopzet besproken. In deel II wordt vervolgens het nieuwe statuut voor pleegzorgers besproken. Vooreerst wordt de totstandkoming en het toepassingsgebied van de wet verduidelijkt. Vervolgens wordt dieper ingegaan op het pleegzorglandschap in Vlaanderen en de Federatie Wallonië-Brussel. Nadien wordt het begrip 'ouderlijk gezag' verduidelijkt en worden zowel de vrijwillige delegatie als de gerechtelijke delegatie besproken. Deel III brengt het vernietigingsarrest van het Grondwettelijk Hof van 28 februari 2019 in kaart. De procedure voor het Grondwettelijk Hof zal hier aan bod komen, alsook een verschil in visie op de wet van 19 maart 2017 tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Federatie Wallonië-Brussel. Ten slotte wordt in deel IV een voorstel *de lege ferenda* geformuleerd. Hiervoor is over de landsgrenzen heen gekeken, namelijk naar Nederland, om inspiratie te vinden voor een nieuw artikel 387octies BW.

DEEL I. ONDERZOEKSOPZET

Hoofdstuk I. Situering van het onderwerp

7. In Vlaanderen biedt pleegzorg een warme, doeltreffende oplossing voor pleegkinderen (minderjarigen en jongvolwassenen tot vijftieng jaar in voortgezette jeugdhulp) die niet meer in hun eigen gezin of zelfstandig kunnen wonen omwille van problematische leefsituaties, gedrags- of emotionele problemen, een handicap of een psychiatrisch probleem. In het Nederlandstalig landsgedeelte kunnen ook pleeggasten (volwassenen) binnen pleegzorg worden opgevangen vanwege een handicap of een psychiatrisch probleem.³ In de Federatie Wallonië-Brussel is pleegzorg beperkt tot pleegkinderen (personen jonger dan achttien jaar of jonger dan twintig jaar voor wie een begeleidingsmaatregel vóór de leeftijd van achttien jaar wordt aangevraagd).⁴

8. De kracht van pleegzorg uit zich in het feit dat de pleegkinderen terechtkomen in een pleeggezin waar ze deelnemen aan het dagelijks gezinsleven.⁵ Ze krijgen er de kans om nieuwe dingen te ontdekken en zich te ontwikkelen in een omgeving die geborgenheid, warmte en structuur biedt. De pleegzorgers moeten tijdens de plaatsing zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, de opvoeding, het toezicht en de beroepsopleiding van het pleegkind.⁶

9. In principe werd in een pleegzorgsituatie het ouderlijk gezag niet aangetast. De ouders behielden bijgevolg de beslissingsbevoegdheid over alles wat hun kinderen aanbelangde. De ouders en de jeugdrechter waren de enigen met beslissingsrecht betreffende het pleegkind.⁷ Een preciaire situatie aangezien de pleegzorgers een even belangrijke taak ten aanzien van het kind hebben.⁸ De vraag rijst immers in welke mate pleegzorgers een volwaardige opvoeding konden bieden aan het kind, wanneer zij over geen enkel recht beschikten ten opzichte van het kind. De wet van 19 maart 2017 die het statuut voor pleegzorgers regelt, bracht soelaas. Het statuut geeft ouders, pleegzorgers en

³ X, *Pleegzorg*, <https://www.jeugdhulp.be/aanbod/verblijf/pleegzorg> (consultatie 12 februari 2021); Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 4.

⁴ Art. 2, 13° Decreet van 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, *BS* 3 april 2018 (hierna: decreet van 18 januari 2018).

⁵ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 4.

⁶ PLEEGZORG VLAANDEREN, *Wat is pleegzorg*, <https://www.pleegzorgvlaanderen.be/over-pleegzorg/wat-is-pleegzorg> (consultatie 29 september 2020); Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 4-5.

⁷ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 5; In het vervolg van deze masterproef wordt ook de voogd bedoeld als het over de ouders gaat.

⁸ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 4.

pleegzorgdiensten de kans om onderlinge afspraken steviger te verankeren.⁹ De wetgever beoogde meer duidelijkheid te scheppen in zijn benadering van de driehoeksrelatie die bij pleegzorg bestaat tussen het kind, de pleegzorgers en de ouders.¹⁰ Toch vreesden een aantal armoedeverenigingen een uitholling van het ouderlijk gezag, waarna zij – samen met de ouders van een geplaatst kind – een procedure startten voor het Grondwettelijk Hof tot vernietiging van de wet van 19 maart 2017.¹¹

10. Het statuut voor pleegzorgers speelt een belangrijke rol in voorliggende masterproef. De bepalingen zijn van toepassing op minderjarige kinderen onder ouderlijk gezag of voogdij en niet op meerderjarigen. Het statuut geldt dus enkel voor pleegzorg ten behoeve van pleegkinderen en niet voor pleegzorg met pleeggasten waardoor dit onderzoek zich uitsluitend zal beperken tot de positie van pleegkinderen.¹²

Hoofdstuk II. Stand van zaken

11. Jeugdbescherming is hoofdzakelijk een gemeenschapsmaterie (art. 5, §1, II, 6° BWHI). Met name inzake jeugdhulp hebben de Vlaamse Gemeenschap¹³ en de Federatie Wallonië Brussel¹⁴ eigen regelgeving uitgevaardigd.¹⁵ Evenwel zijn er nog een aantal federale bevoegdheden, waaronder het wettelijk statuut voor pleegzorgers.¹⁶ Het statuut voor pleegzorgers regelt de beslissingsbevoegdheid omtrent de opvoeding van het pleegkind. In essentie gaat het om de uitoefening van het ouderlijk gezag, *i.e.* een burgerrechtelijke materie, die vooralsnog onder de bevoegdheid van de federale wetgever valt en is vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek.¹⁷

12. In Boek I van het Burgerlijk Wetboek is een nieuw hoofdstuk 'pleegzorg' ingevoegd onder titel IX. Het bepaalt onder meer dat de ouders of de voogd bij een pleegzorgplaatsing het recht op persoonlijk contact met het kind behouden, als tegenhanger voor het verblijfsrecht dat de pleegzorgers toekomt (art. 387*undecies* BW). De ouders of de voogd en de pleegouders dienen een schriftelijke overeenkomst op te maken waarin ze overeenkomen

⁹ PLEEGZORG VLAANDEREN, *Samen kinderen vleugels geven*, https://www.kennisplein.be/Documents/Infobrochure%20-%20Statuut%20voor%20pleegzorgers%20-%20def_.pdf (consultatie 12 februari 2021).

¹⁰ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 129.

¹¹ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 130.

¹² G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 476.

¹³ Decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013 (hierna: decreet IJH).

¹⁴ Decreet van 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, *BS* 3 april 2018.

¹⁵ F. DE KEYZER en J. PUT, "De niet-begeleide minderjarige vreemdeling in de (reguliere) jeugdhulp en de pleegzorg" in S. BOUCKAERT, E. DESMET en J. VERHELLEN (eds.), *Migratie- en migrantenrecht – Deel 18 (Rechten van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België)*, Brugge, die Keure, 2019, 389.

¹⁶ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 4.

¹⁷ G. DECOCK, "Inleiding" in P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 53.

op welke wijze de ouders hun recht op persoonlijk contact kunnen uitoefenen (art. 387sexies BW).

13. Met de wet van 19 maart 2017 verwerven pleegzorgers het recht om alle dagelijkse beslissingen te nemen over het kind tijdens de periode van plaatsing, daar waar de ouders de bevoegdheid behouden om de belangrijke beslissingen te nemen omtrent de gezondheid, de opvoeding, de opleiding, de ontspanning en de godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind (art. 387quinquies, eerste lid BW). Op dit principe gelden twee uitzonderingen: de dringende noodzaak (bv. een dringende, gewichtige medische ingreep) (art. 387quinquies, derde lid BW) en de vrijwillige delegatie van deze bevoegdheid door de ouders aan de pleegzorgers (art. 387septies, §1 BW). Artikel 387octies BW betrof hierop een derde uitzondering, maar deze bepaling werd door het Grondwettelijk Hof vernietigd met het arrest van 28 februari 2019.¹⁸ Deze bepaling maakte het de familie- en jeugdrechtbank mogelijk om de delegatie van belangrijke aspecten van het ouderlijk gezag aan de pleegzorgers op te leggen bij gebreke aan een bemiddelde oplossing, na een verblijf van ten minste één jaar in een pleeggezin.¹⁹

Hoofdstuk III. Probleemstelling en relevantie

14. Tegen het wettelijk statuut voor pleegzorgers werd een beroep tot vernietiging ingesteld bij het Grondwettelijk Hof. De procedure werd ingesteld door een gezin waarvan het kind door de Brusselse jeugdrechtbank bij een 'vertrouwenspersoon' werd geplaatst en de VZW Défense des Enfants-International-Belgique. Bovendien kwamen vijf armoedeverenigingen tussen, namelijk de vzw 'ATD Vierde Wereld België', de vzw 'Luttes Solidarités Travail', de vzw 'Belgisch Netwerk Armoedebestrijding', de vzw 'Réseau wallon de Lutte contre la Pauvreté' en de vzw 'Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen'. Ook dienden de Belgische Ministerraad, de Vlaamse Regering en de Franse Gemeenschapsregering memories in. De Franse Gemeenschapsregering sloot zich aan bij de argumenten van de verzoekers.²⁰

15. Verzoekers vorderden in hoofdorde de vernietiging van de volledige wet van 19 maart 2017. De verzoekende partijen deden gelden dat de wet duidelijke gevolgen had voor hun gezinsleven.²¹ Bovendien waren de tussenkomende armoedeverenigingen van mening dat zij er belang bij hadden de vernietiging te vorderen van de bestreden bepalingen, die de doelstellingen die zij ten aanzien van die bevolkingsgroepen nastreven, in het gedrang brengen.²² Eerder werd een vordering tot schorsing verworpen bij arrest nr. 126/2017 van

¹⁸ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 130; GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

¹⁹ Art. 387octies BW.

²⁰ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 130.

²¹ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. A.1.1.

²² GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. A.1.3.

19 oktober 2017²³ wegens laattijdig ingesteld.²⁴ Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat de vordering tot gehele vernietiging als niet-ontvankelijk moest worden beschouwd door het ontbreken van grieven hieromtrent. De vordering in ondergeschikte orde tot vernietiging van artikel 387*sexies*, 387*septies* en 387*octies* BW werd wel ten gronde onderzocht.²⁵ Volgens de verzoekers schonden de bepalingen inzake de homologatie van de overeenkomst over de uitoefening van het persoonlijk contact door de ouders en van de delegatieovereenkomst over het nemen van de belangrijke beslissingen door de pleegzorgers de artikelen 10, 11, 22, 22*bis* Gw., artikel 8 EVRM en de artikelen 3 en 7 IVRK.²⁶

16. Uiteindelijk vernietigde het Grondwettelijk Hof enkel artikel 387*octies* BW (gerechtelijke delegatie). Het Hof oordeelde namelijk dat artikel 387*octies* BW op onevenredige wijze afbreuk deed aan het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en van het geplaatste kind.²⁷ De andere bestreden bepalingen uit de wet – artikel 387*sexies* en 387*septies* BW – bleven wel overeind. De overeenkomsten bepaald in artikel 387*sexies* en 387*septies* BW kunnen gehomologeerd worden waardoor ze tegenstelbaar worden aan derden. De homologatie kan slechts worden geweigerd indien ze in strijd is met het belang van het kind. Volgens de verzoekers had deze regeling tot gevolg dat de rechtbank geen belangenafweging zou mogen maken tussen de belangen van ouders of voogd, naast het belang van het kind dat weliswaar de eerste overweging moet zijn. Het Grondwettelijk Hof volgde deze interpretatie echter niet. De plaatsingsmaatregel heeft de bescherming van het kind tot doel, zodat bij het afwegen van alle belangen, het belang van het kind noodzakelijkerwijze en in alle gevallen een voorrangspositie inneemt en dus kan primeren op het belang van de ouders.²⁸ Het behoudt van deze wettelijke bepalingen houdt in dat vrijwillige delegatie mogelijk blijft, alsook het initiatiefrecht van de pleegzorgers om zich in het belang van het kind tot de rechtbank te wenden om een concrete beslissing te bekomen. Bovendien blijven de gerechtelijke delegaties die niet werden aangevochten vóór 15 maart 2019 geldig.²⁹

17. Pleegzorg Vlaanderen wil de gerechtelijke delegatie van het ouderlijk gezag van ouders naar pleegzorgers opnieuw – zij het deze keer op billijke wijze – wettelijk verankerd zien. Artikel 387*duodecies* BW, op grond waarvan de pleegzorgers de mogelijkheid hebben om zich, in het belang van het kind, tot de rechter te wenden om een concrete belangrijke beslissing te bekomen, volstaat niet. Het is voor pleegzorgers heel omslachtig en duur om telkens opnieuw gebruik te moeten maken van de regeling in artikel 387*duodecies* BW in situaties waarin de ouders van het kind stilzitten. Voor die situaties was de gerechtelijke delegatie in artikel 387*octies* BW bedoeld. Een aangepaste regeling inzake de gerechtelijke

²³ GwH 19 oktober 2017, nr. 126/2017.

²⁴ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

²⁵ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 130.

²⁶ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

²⁷ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 464.

²⁸ E. ADRIAENS, "Grondwettelijk Hof beperkt inspraak pleegzorgers", *TJK* 2019, nr. 385, 1; GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

²⁹ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 454.

delegatie wanneer de ouders stilzitten of handelen in strijd met het belang van het kind dringt zich dus op. Bijna twee jaar na het arrest heeft de wetgever evenwel geen initiatief genomen om tot remediëring te komen.³⁰ Het is nodig om te gaan onderzoeken wat er noodzakelijk is voor een aanpassing van artikel 387octies BW. Hiervoor worden de bezwaren en bezorgdheden aan Vlaamse zijde, maar ook langs Franstalige zijde - die weliswaar veel breder gingen dan artikel 387octies BW *an sich* - geanalyseerd, zodat een nieuw artikel inzake de gerechtelijke delegatie daaraan afgetoetst kan worden. Zo zijn alle betrokkenen voorbereid op het debat dat er ongetwijfeld nog zal volgen, eenmaal er een nieuw voorstel op tafel ligt.

18. Met deze masterproef hoop ik voornamelijk de jurist, de specialisten in de kinderrechten en de actoren in het systeem van pleegzorg in beide landsgedeelten te interesseren, maar ook betrokken ouders, pleegzorgers en de (pleeg)kinderen zelf.

Hoofdstuk IV. Onderzoeksvragen

19. Centrale onderzoeksvraag:

"Hoe kan de delegatie van ouderlijk gezag aan pleegzorgers in pleegzorgsituaties, tegen de wil van de ouders en zonder de aanwezigheid van een dringende noodzakelijkheid, rechtmatig worden geïmplementeerd in de Belgische rechtsorde?"

20. Subonderzoeksvragen:

1. *'Hoe ziet het pleegzorglandschap er in België uit?'*

2. *'Hoe wordt het ouderlijk gezag geregeld in het Belgische recht?'*

3. *'Hoe zag de wettelijke regeling van de delegatie van het ouderlijk gezag eruit?'*

4. *'Op welke basis is de wettelijke regeling van de delegatie van het ouderlijk gezag aangevochten en vernietigd?'*

5. *'Hoe vult de Nederlandse wetgever de rechten van de ouders, pleegouders, en in het bijzonder de gerechtelijke delegatie, in?'*

6. *'Kunnen er juridisch evenwichtige aanbevelingen worden geformuleerd en komen deze tegemoet aan de standpunten van het Grondwettelijk Hof en de belangenverenigingen?'*

Hoofdstuk V. Methodiek

21. Voorliggende masterproef hanteert in eerste instantie een klassieke juridische documentenanalyse als methode. Er wordt gezocht naar actuele bronnen die een beeld

³⁰ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 134.

geven van de huidige situatie. In het onderzoek staat het arrest van het Grondwettelijk Hof van 28 februari 2019 waarin de verzoekers de vernietiging van de wet van 19 maart 2017 tot invoering van een statuut voor pleegzorgers vorderden centraal. Om die reden is actief gezocht naar bronnen binnen deze tijdsperiode, maar ook naar bronnen die gepubliceerd zijn in aanloop naar de wet van 19 maart 2017, alsook naar bronnen in de nasleep van het arrest van het Grondwettelijk Hof.

22. Er wordt zowel wetgeving, rechtspraak als rechtsleer bestudeerd die betrekking hebben op de delegatie van het ouderlijk gezag in pleegzorgsituaties. Daarnaast spelen de parlementaire voorbereidingen naar aanleiding van de wet van 19 maart 2017 een belangrijke rol doorheen dit onderzoek. Ook zal doorheen het gehele onderzoek rekening worden gehouden met de situatie in de Federatie Wallonië-Brussel. Om deze zaken te selecteren wordt voornamelijk gebruik gemaakt van Jura, Jurisquare en Stradalex. Toonaangevende auteurs omtrent jeugdhulpverlening, en pleegzorg in het bijzonder, zijn – langs Nederlandstalige kant – M. BERGHMANS, G. DECOCK, J. PUT, B. DE SMET, G. VERSCHULDEN en P. SENAËVE. Met betrekking tot de Federatie Wallonië-Brussel zijn J. FIERENS, E. D’ANSEBOURG, G. MOTTE en T. HENRION de gezaghebbende auteurs. Voor dit onderzoek worden volgende Vlaamse vakbladen doorzocht: Tijdschrift voor jeugdrecht en kinderrechten (TJK), Tijdschrift voor Familierecht (T.Fam.), Tijdschrift voor Belgisch burgerlijk recht (TBRR) en Juristenkrant. Voor het Franstalig landsgedeelte zijn dat: Journal du droit des jeunes (J.dr.jeun.), Actualités du droit de la famille (Act.dr.fam.), Journal des tribunaux (JT) en Revue trimestrielle de droit familial (RTDF).

23. Het laatste deel van het onderzoek, waar er een voorstel *de lege ferenda* zal worden geformuleerd, gebeurt volgens een rechtsvergelijkende methode. In deze masterproef wordt gebruik gemaakt van de functionele rechtsvergelijking. Deze rechtsvergelijking gaat uit van het concrete probleem dat aan de orde is, *i.e.* de gerechtelijke delegatie van het ouderlijk gezag in pleegzorgsituaties. Gelet op de vernietiging van de bepaling inzake de gerechtelijke delegatie door het Grondwettelijk Hof in België, is het interessant om na te gaan in welke omstandigheden de gerechtelijke delegatie in andere rechtssystemen mogelijk is. Op deze manier kunnen suggesties worden geformuleerd tot verbetering van het Belgische recht. Toonaangevende auteurs in Nederland zijn M.R. BRUNING, E. PUNSELIE en M. KRAMER. Voor deze masterproef werden volgende Nederlandse vakbladen doorzocht: Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht (FJR), Nederlands Juristenblad (NJB) en Tijdschrift jeugdrecht in de praktijk (TJIP).

24. De eerste stap in het rechtsvergelijkend proces betreft het identificeren van het te vergelijken probleem en het inzicht verkrijgen in dat probleem. Doorheen Deel III wordt duidelijk wat precies het probleem met artikel 387*octies* BW is.

25. Wat betreft de selectie van de buitenlandse rechtsstelsels is er gekozen voor Nederland. Ook in Nederland blijkt dat pleegouders regelmatig problemen hebben met het nemen van beslissingen over het kind, waarvoor doorgaans toestemming van de ouders of

de gecertificeerde instelling nodig is. Door een wetswijziging in 2015 zouden pleegouders die een pleegkind verzorgen met een ots-maatregel in theorie de beslissingsbevoegdheid over het inschrijven op school, het geven van toestemming voor medische behandeling voor jongere pleegkinderen of het aanvragen van een verblijfsvergunning na een beslissing daartoe van de kinderrechter kunnen krijgen via een machtiging van de gecertificeerde instelling. Dit vraagt om twee stappen: eerst een beslissing van de kinderrechter en vervolgens een beslissing van de gecertificeerde instelling om pleegouders via machtiging het toegekende gedeelte van het gezag uit te laten oefenen. Meningsverschillen over wat goed is voor het kind, zijn er veel minder met de gecertificeerde instelling dan met de ouders van het pleegkind. Zonder toestemming van ouders kan de gecertificeerde instelling voor pleegkinderen met een ots-maatregel de kinderrechter voor bepaalde beslissingen (medische behandeling, wijziging of vaststelling van de verdeling van zorg- en opvoedingstaken of omgangregeling) om vervangende toestemming of om een beslissing vragen. De gecertificeerde instelling kan andere beslissingen zelf nemen (het beperken van contact tussen het pleegkind en de ouder met gezag of het geven van een schriftelijke aanwijzing over de verzorging en opvoeding van de minderjarige). Dit alles biedt een toch ingewikkelde regeling van verschillende mogelijkheden. De Staatscommissie Herijking Ouderschap heeft nagedacht over de problemen die pleegouders ervaren bij het nemen van beslissingen over hun pleegkind. De Staatscommissie heeft zich in haar rapport van 2016 uitgesproken over pleegzorg in relatie tot juridisch ouderschap. De Commissie bepleit een gedeeltelijke gezagsoverdracht aan pleegouders over een kind dat onder toezicht staat van een gecertificeerde instelling, als zij het kind ten minste één jaar hebben verzorgd of opgevoed en het perspectief van de verzorging en opvoeding van het kind in zijn verdere jeugd bij die pleegouders ligt. Hiermee zou kunnen worden bewerkstelligd dat de feitelijke verzorgers en opvoeders de bij hun taak behorende beslissingen over het kind zelfstandig kan of kunnen nemen.³¹

26. De vergelijking met buitenlandse regelgeving is enkel relevant in Deel IV waar een voorstel *de lege ferenda* wordt geformuleerd. Er wordt in het Nederlandse rechtstelsel nagegaan hoe de gerechtelijke delegatie van het ouderlijk gezag in pleegzorgsituaties wordt ingevuld. Na de vergelijkende studie van de rechtstelsels zullen aanbevelingen worden geformuleerd. Vervolgens zal worden gekeken of deze aanbevelingen tegemoetkomen aan de argumenten van het Grondwettelijk Hof en de standpunten van de armoedeverenigingen.

³¹ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 32 en 38.

DEEL II. WET VAN 19 MAART 2017 TOT WIJZIGING VAN DE WETGEVING TOT INVOERING VAN EEN STATUUT VOOR PLEEGZORGERS

Hoofdstuk I. De weg naar een burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers

Afdeling 1. Totstandkoming

27. Pleegzorg is voornamelijk een gemeenschapsaangelegenheid.³² Artikel 128, eerste paragraaf, eerste lid Gw. bepaalt dat de Vlaamse Gemeenschap en de Federatie Wallonië-Brussel de persoonsgebonden aangelegenheden moeten regelen bij decreet. Overeenkomstig artikel 5, eerste paragraaf, II, 6° BWHI valt jeugdbescherming onder de persoonsgebonden aangelegenheden. Bijgevolg is het aan de gemeenschappen om die materie te regelen bij decreet. Artikel 5, eerste paragraaf, II, 6°, a BWHI bepaalt ook uitdrukkelijk de uitzonderingen op de bevoegdheid van de gemeenschappen inzake jeugdbescherming. Zo worden de burgerrechtelijke regels met betrekking tot het statuut van de minderjarigen en de familie uitgezonderd. De federale wetgever put uit die uitzondering een residuaire bevoegdheid. De wet van 19 maart 2017 tot invoering van een statuut voor pleegzorgers is dan ook een federale wet.³³

Afdeling 2. Toepassingsgebied

28. Het statuut voor pleegzorgers is van toepassing op zowel de vrijwillige als de gedwongen plaatsing van een niet-ontvoogd minderjarig kind in het kader van pleegzorg. Het statuut is enkel van toepassing op pleegzorgplaatsingen die tot stand zijn gekomen overeenkomstig de toepasselijke regelgeving inzake jeugdbescherming en jeugdbijstand.³⁴ De vrijwillige plaatsing, buiten het door de gemeenschappen georganiseerd circuit om, valt daarom als dusdanig niet onder het toepassingsgebied. Indien het kind vrijwillig wordt geplaatst in een pleeggezin zonder tussenkomst van de pleegzorginstanties, bijvoorbeeld wanneer het kind opgenomen wordt door een familielid, is het statuut dus niet van

³² Art. 1 van het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, *BS* 16 augustus 2012 (hierna: pleegzorgdecreet); T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 6.

³³ Advies van de Raad van State nr.59.227/2 van 30 mei 2016 bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer, 2015-16, nr. 54-697/008, 4.

³⁴ Art. 387^{quater} BW; T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor de pleegzorgers - Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, afl. 1, 7.

toepassing.³⁵ Bovendien geldt de wet voor perspectiefzoekende en perspectiefbiedende pleegzorgsituaties, niet voor ondersteunende pleegzorgsituaties.³⁶

Hoofdstuk II. Pleegzorglandschap

Afdeling 1. Vlaamse Gemeenschap

29. In wat volgt wordt een beeld geschetst van het pleegzorglandschap in Vlaanderen. Dit gebeurt aan de hand van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp en het specifieke decreet van 29 juni 2012 betreffende de organisatie van pleegzorg.

§1. VOS-situaties

30. Een verontrustende situatie (VOS) wordt in artikel 2, 54° decreet IJH gedefinieerd als *“een situatie waarin de ontwikkeling van het kind bedreigd is omdat zijn integriteit of die van één of meer familieleden wordt aangetast of omdat zijn ontplooiingskansen in het gedrang komen”*. VOS-situaties worden zowel in de vrijwillige als in de gerechtelijke jeugdhulpverlening gedecteerd, besproken en aangepakt.³⁷

31. Onder meer artsen, scholen en ziekenhuizen kunnen met een VOS worden geconfronteerd. Het uitgangspunt is dat van elke jeugdhulpverlener wordt verwacht dat hij kan omgaan met verontrustende situaties en ermee aan de slag gaat, desgevallend met ondersteuning van een team of een voorziening. Indien noch de hulpverlener, noch het team en de voorziening een oplossing vinden voor de verontrustende situatie, kunnen ze een beroep doen op een gemandateerde voorziening. Het decreet IJH erkent twee gemandateerde voorzieningen, namelijk het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) (art. 33 en 42 decreet IJH). Deze centra zullen vervolgens de VOS onderzoeken, opvolgen en maximaal zoeken naar oplossingen binnen de vrijwillige jeugdhulp, bijvoorbeeld een plaatsing in een pleeggezin organiseren. Indien nodig kan de voorziening het dossier van de minderjarige overmaken naar het Openbaar Ministerie (art. 34-41 decreet IJH).³⁸

§2. Soorten jeugdhulpverlening

32. Pleegzorg kan ontstaan via twee wegen. Enerzijds kent het Belgische rechtssysteem de vrijwillige jeugdhulpverlening. Binnen de vrijwillige jeugdhulp wordt een onderscheid gemaakt tussen rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening (art. 2, 56° decreet IJH). Anderzijds bestaat de gerechtelijke jeugdhulpverlening. Het betreft de

³⁵ Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 17.

³⁶ *Infra* randnr. 45-46; PLEEGZORG VLAANDEREN, *Samen kinderen vleugels geven*, https://www.kennisplein.be/Documents/Infobrochure%20-%20Statuut%20voor%20pleegzorgers%20-%20def_.pdf (consultatie 9 mei 2021).

³⁷ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 420.

³⁸ B. VERSCHUEREN en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 61.

jeugdhulpverlening die wordt opgelegd bij rechterlijke beslissing (art. 2, 19° decreet IJH). Pleegzorg wordt bij voorrang op vrijwillige basis georganiseerd en is alleen mogelijk mits de instemming wordt verkregen van de ouders van het kind. Het kind moet zelf ook zijn instemming verlenen zodra hij in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen en zeker zodra hij de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt.³⁹

A. Vrijwillige jeugdhulpverlening

33. Vrijwillige jeugdhulp is gesteund op een vrijwillige medewerking en een maximale betrokkenheid (art. 6, vierde lid decreet IJH). Binnen de vrijwillige jeugdhulp wordt een onderscheid gemaakt tussen rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening. De criteria om tot dit onderscheid te komen zijn frequentie, intensiteit en duur van het hulpverlenend contact (art. 15 decreet IJH).⁴⁰

i) Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening

34. De hulp die het minst ingrijpt op de leefsituatie is rechtstreeks toegankelijk. Het zijn diensten waar de persoon zelf naar toe kan stappen om informatie, hulp, ondersteuning... te vragen. Onder de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp kan de meeste jeugdhulpverlening worden geplaatst. De rechtstreeks toegankelijke hulp wordt aangeboden door volgende hulpverleners: Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) en Jongeren Adviescentra (JAC), Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), de inloopteams en preventieteams van Kind en Gezin, diensten voor pleegzorg voor ondersteunende pleegzorg (weekends en vakanties, kortdurend), huisartsen, leerkrachten, politie, ziekenhuizen, OCMW's, sociale huizen... Onder de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp valt ook de ondersteunende pleegzorg.⁴¹ De dienst voor pleegzorg zal dus zelf instaan voor de indicatiestelling en toewijzing van de zorg, zonder tussenkomst van de intersectorale toegangspoort.⁴²

ii) Niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp

35. De hulp die zwaarder ingrijpt op de leefsituatie is niet rechtstreeks toegankelijk. De niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening kan enkel verkregen worden via een jeugdhulpverleningsbeslissing van de intersectorale toegangspoort (IPT). De IPT ressorteert rechtstreeks onder het agentschap Opgroeien. Deze vorm van hulpverlening is zeer gespecialiseerd en vaak erg intensief. Zo regelt de IPT bijvoorbeeld een internaat voor kinderen met een handicap, een pleeggezin of een verblijf in een jeugdhulpvoorziening.⁴³ Onder de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening kunnen de perspectiefzoekende

³⁹ Art. 6 decreet IJH; P. SENA EVE en G. VERSCH ELDEN, "De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen" in P. SENA EVE en G. VERSCH ELDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 55.

⁴⁰ Art. 15 decreet IJH; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 404.

⁴¹ Infra randnr. 45.

⁴² P. SENA EVE en G. VERSCH ELDEN, "De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen" in P. SENA EVE en G. VERSCH ELDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 57.

⁴³ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 404-405; A. VAN LOOVEREN, *Rechtstreeks toegankelijke en niet rechtstreekse toegankelijke jeugdhulp*, <https://www.kennisplein.be/Pages/Korte-inleiding-over-structuur-IJH.aspx> (consultatie 27 januari 2021).

en de perspectiefbiedende pleegzorgsituaties geplaatst worden.⁴⁴ Dat wil zeggen dat de indicatiestelling en toewijzing – het decreet IJH spreekt van jeugdhulpregie – worden uitgevoerd door de ITP.⁴⁵

B. Gerechtelijke jeugdhulpverlening

36. Indien de jeugdhulpverlening wordt opgelegd door de jeugdrechter, is er sprake van gerechtelijke jeugdhulpverlening. Bij gerechtelijke jeugdhulpverlening kan de jeugdrechter gerechtelijke maatregelen opleggen. Hij wordt daarin bijgestaan door de sociale dienst voor gerechtelijke jeugdhulp (SDJ). Deze dienst maakt deel uit van het agentschap Opgroeien en voert onderzoeken van maatschappelijke aard uit, formuleert een advies aan de jeugdrechter over het meest wenselijke traject binnen de jeugdhulp en zorgt ervoor dat de opgelegde maatregelen kunnen worden uitgevoerd.⁴⁶

37. In VOS-dossiers, zoals besproken hierboven, geldt een vorderingsmonopolie van het Openbaar Ministerie. Bovendien kan het Openbaar Ministerie in twee gevallen een vordering instellen: na doorverwijzing door een gemandateerde voorziening of in hoogdringende zaken.⁴⁷

i) Doorverwijzing

38. De normale interventie van de jeugdrechtbank in VOS-dossiers is op vordering van het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie moet daarbij aantonen dat aan twee voorwaarden cumulatief voldaan is. Ten eerste moet het Openbaar Ministerie aantonen dat het verlenen van vrijwillige jeugdhulpverlening niet mogelijk is. Ten tweede moet bewezen worden dat alles in het werk gesteld is om vrijwillige jeugdhulpverlening te realiseren in die zin dat een gemandateerde voorziening (OCJ of VK) werd ingeschakeld en dat deze gemandateerde voorziening de minderjarige heeft doorverwezen naar het Openbaar Ministerie (art. 47, 1° decreet IJH).

39. Artikel 48 decreet IJH somt de mogelijke gerechtelijke jeugdhulpmaatregelen op. De maatregel van verblijf in artikel 48, 9° decreet IJH houdt opvang in van de minderjarige in een aangepaste woon- en leefomgeving, onder toezicht en begeleiding (art. 1, 45° B.VI.Reg. 5 april 2019).⁴⁸ Verblijf houdt in dat de minderjarige alleen verblijft in een instelling of pleeggezin of dat de minderjarige samen met zijn ouders verblijft in een centrum voor integrale gezinszorg (art. 4 B.VI.Reg. 5 april 2019).⁴⁹

⁴⁴ Infra randnr. 45-46.

⁴⁵ P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN, "De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen" in P. SENAËVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 57.

⁴⁶ X, *Sociale dienst jeugdrechtbank (SDJ)*, <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/sociale-dienst-jeugdrechtbank-sdj> (consultatie 15 februari 2021).

⁴⁷ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 429.

⁴⁸ Besluit van de Vlaamse Regering 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, BS 12 juli 2019 (hierna: B.VI.Reg. 5 april 2019).

⁴⁹ B. DE SMET, "Hulpverlening aan minderjarigen in een verontrustende situatie", *RW 2020-21*, nr. 24, 932.

40. Het decreet IJH bepaalt uitdrukkelijk dat pleegzorgplaatsing altijd de eerste overweging moet zijn (art. 48 decreet IJH). Daarnaast legt het decreet de jeugdrechter een uitdrukkelijke motiveringsplicht op indien hij niet kiest voor de plaatsing in een pleeggezin (art. 48/1 decreet IJH).⁵⁰

ii) Hoogdringendheid

41. Ook bij hoogdringendheid moet het Openbaar Ministerie aantonen dat er aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan opdat de jeugdrechter kennis kan nemen van een hoogdringend VOS-dossier. Ten eerste moet worden aangetoond dat een gerechtelijke maatregel dringend noodzakelijk is. Ten tweede moet worden aangetoond dat het verlenen van vrijwillige jeugdhulpverlening niet meteen mogelijk is. Ten slotte moet het Openbaar Ministerie aantonen dat er voldoende aanwijzingen zijn dat de minderjarige onmiddellijk moet worden beschermd tegen een vorm van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik (art. 47, 2° decreet IJH).

42. De lijst van gerechtelijke jeugdhulpmaatregelen in geval van doorverwijzing zijn ook mogelijk in geval van hoogdringende interventie, uitgezonderd de eerste twee maatregelen (pedagogische richtlijn en ondertoezichtstelling) (art. 53 decreet IJH).⁵¹

§3. Toepasselijke wetgeving en definities

43. Pleegzorg is een vorm van jeugdhulpverlening die wordt georganiseerd overeenkomstig het decreet IJH en verder wordt gereguleerd in het pleegzorgdecreet.⁵² Het pleegzorgdecreet definieert pleegzorg als *“de zorg waarbij een pleegzorger, een meerderjarige natuurlijke persoon, vrijwillig, onder begeleiding van een dienst voor pleegzorg en tegen onkostenvergoeding binnen het eigen gezin, één of meerdere pleegkinderen en/of pleeggasten opvangt”* (art. 2, 11° pleegzorgdecreet). Bovendien definieert het pleegzorgdecreet het begrip pleegzorger als *“de natuurlijke meerderjarige persoon die in zijn gezin het minderjarig kind opvangt”* (art. 2, 12° pleegzorgdecreet). Het pleegzorgdecreet bepaalt bovendien dat de opvang van een kind in een gezin enkel als pleegzorg wordt erkend als een dienst voor pleegzorg een pleegzorgattest opmaakt (art. 14, §1 pleegzorgdecreet). Wanneer het kind wordt opgevangen door twee pleegzorgers, krijgen zij elk een attest. Dit is wenselijk bij een echtscheiding met de intentie tot een pleegouderschap in de vorm van co-ouderschap, aangezien er dan sprake is van twee ‘pleegzorgsituaties’ (één kind en twee verblijfplaatsen). De kostenvergoeding, studietoelage en kinderbijslag wordt *pro rata* toegekend aan de twee pleegzorgers, maar het is de dienst

⁵⁰ G. DECOCK, “De jeugdhulpverlening in Vlaanderen” in X, *Handboek voor de advocaat-stagiair 2018-2019. Jeugdrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2018, 15-16; P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN, “De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen” in P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 58-60.

⁵¹ Supra randnr. 39; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 436.

⁵² P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN, “De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen” in P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 55.

voor pleegzorg die hierbij de afspraken maakt.⁵³ Ten slotte wordt ook het begrip pleegkind in datzelfde decreet gedefinieerd als “*een persoon voor wie pleegzorg wordt georganiseerd in het kader van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp*” (art. 2, 10° pleegzorgdecreet).

44. Via pleegzorg kan een minderjarig kind dat zich in een problematische thuissituatie bevindt tijdelijk geplaatst worden in een pleeggezin.⁵⁴ Het pleeggezin biedt het kind de geborgenheid, warmte en structuur die het nodig heeft voor zijn verdere ontwikkeling. In de parlementaire voorbereiding van de wet van 19 maart 2017 wordt pleegzorg omschreven als ‘*een warme, doeltreffende oplossing voor kinderen en volwassenen die door een ernstig probleem niet in het eigen gezin of zelfstandig kunnen wonen*’.⁵⁵

§4. Vormen van pleegzorg

45. Met de inwerkingtreding van het pleegzorgdecreet in 2014 kwam er een einde aan het versnipperde pleegzorglandschap in Vlaanderen. Sinds de inwerkingtreding van het pleegzorgdecreet in 2014 is het agentschap Opgroeien uitsluitend bevoegd voor de organisatie van pleegzorg in Vlaanderen. Verder is er nog slechts één dienst voor pleegzorg per provincie die de vier vormen van pleegzorg moet aanbieden.⁵⁶ Vooreerst is er ondersteunende pleegzorg. Deze vorm van pleegzorg is ook crisispleegzorg, maar kan daarnaast ondersteuning bieden aan het gezin van het pleegkind, hetzij voor een korte aaneengesloten periode, hetzij voor een afwisselend verblijf van meerdere korte periodes, een weekend of een vakantie (art. 2, 5° pleegzorgdecreet). Daarnaast is perspectiefzoekende pleegzorg een vorm van pleegzorg waarbij een duidelijk perspectief voor het pleegkind wordt ontwikkeld. De duurtijd is beperkt tot maximaal één jaar, eenmalig verlengbaar met maximaal zes maanden (art. 2, 7° pleegzorgdecreet).

46. Tevens is er perspectiefbiedende pleegzorg dat een continu en langdurig karakter heeft (art. 2, 6° pleegzorgdecreet). Men streeft naar het creëren van continuïteit, opvoedingszekerheid en optimale ontwikkelingskansen. De ouders blijven – weliswaar op afstand – een belangrijke rol spelen bij de opvoeding van hun kind. Bij deze vorm van pleegzorg wordt niet meer verkend of een terugkeer naar het oorspronkelijke gezin mogelijk is.⁵⁷ Ten slotte is behandelingspleegzorg een vorm van pleegzorg die steeds in combinatie met een andere vorm van hulp- en dienstverlening wordt aangeboden waarbij de

⁵³ AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN, *Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg*, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/evaluatiereport_pleegzorg.pdf (consultatie 10 mei 2021).

⁵⁴ G. MOTTE, “Quand la loi du 19 mars 2017 sur les accueillants familiaux ébranle le régime juridique et judiciaire de l’autorité parentale” in J. SOSSON, *Actualités législatives en droit de la personne et de la famille*, Brussel, Larcier, 2018, 146.

⁵⁵ Wetsvoorstel (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-697/001, 4.

⁵⁶ P. SENAËVE en G. VERSCHELDEN, “De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen” in P. SENAËVE en G. VERSCHELDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 56.

⁵⁷ L. DE GEYTER, G. DECOCK, K. DEVOLDER, S. VAN RUMST en A. VANDEKERCKHOVE (eds.), *Wet en duiding – Kids-Codex Boek I*, Brussel, Larcier, 2014, 483.

pleegzorger bijkomend een intensieve training en begeleiding krijgt. Daarnaast kan ze ook bestaan in extra begeleiding voor de ouders of voor het pleegkind (art. 2, 1° Pleegzorgdecreet).

47. Met verwijzing naar het reeds besproken toepassingsgebied van het statuut voor pleegzorgers, beperkt voorliggende masterproef zich uitsluitend tot perspectiefzoekende en perspectiefbiedende pleegzorgsituaties.⁵⁸

Afdeling 2. Federatie Wallonië-Brussel

48. In wat volgt wordt het pleegzorglandschap in de Federatie Wallonië-Brussel besproken. Opgemerkt moet worden dat ten tijde van de wet van 19 maart 2017 het decreet van 4 maart 1991 van toepassing was in de Federatie Wallonië-Brussel.⁵⁹ Sindsdien is het decreet van 18 januari 2018 van toepassing, dat in werking is getreden op 1 januari 2019. Voorliggende masterproef beperkt zich tot de huidige regelgeving.

§1. VOS-situaties

49. Het opleggen van gerechtelijke maatregelen in VOS-situaties – in de Federatie Wallonië-Brussel: maatregelen tot bescherming van kinderen in gevaar – wordt geregeld in de artikelen 51 tot 53 van het decreet van 18 januari 2018. Er geldt een onderscheid tussen de “gewone” en de “dringende” situatie van een kind in gevaar. De jeugdrechter kan in beide gevallen bepaalde beschermingsmaatregelen opleggen.⁶⁰

§2. Soorten jeugdhulpverlening

A. Vrijwillige jeugdhulpverlening

50. Ook in de Federatie Wallonië-Brussel maakt men het onderscheid tussen de vrijwillige en gerechtelijke jeugdhulp. Voor wat betreft de vrijwillige jeugdhulp, wordt er in elk arrondissement van de Federatie Wallonië-Brussel een adviseur voor jeugdhulpverlening (*le conseiller de l'aide à la jeunesse*) aangesteld. Hij leidt de dienst jeugdhulpverlening (*service de l'aide à la jeunesse* (SAJ)) (art. 16 en 17 decreet van 18 januari 2018). De adviseur is de voornaamste actor in het systeem van de vrijwillige jeugdhulp. Hij onderzoekt de aanvragen om hulpverlening en kan hulpverleningsmaatregelen vaststellen indien nodig (art. 35 decreet van 18 januari 2018).⁶¹

51. De adviseur onderzoekt de hulpaanvragen betreffende het kind en de personen bedoeld in artikel 20, eerste lid van het decreet van 18 januari 2018 (art. 35, §1 decreet van

⁵⁸ Supra randnr. 28.

⁵⁹ Decreet van 4 maart 1991 betreffende de jeugdhulp, *BS* 12 juni 1991 (hierna: decreet van 4 maart 1991).

⁶⁰ J. PUT en J. CARLÉ, “De relatie tussen jeugdrechter en overheid: op scherp gesteld?”, *TJK* 2020, nr. 3, 141.

⁶¹ T. HENRION, “droit de la jeunesse” in *X, Droit pénal et procédure pénale*, Wolters Kluwer Belgium, Mechelen, losbl., 99-100.

18 januari 2018).⁶² Hij verwijst vervolgens de betrokkenen naar een geschikte particulier of dienst (art. 35, §2, 1° decreet van 18 januari 2018). Daarnaast staat hij de betrokkenen bij voor de vervulling van hun stappen met het oog op het verkrijgen van de aangevraagde hulpverlening (art. 35, §2, 2° decreet van 18 januari 2018). De adviseur coördineert eveneens de acties die worden ondernomen ten aanzien van de personen voor wie zijn optreden wordt gevraagd, onder meer door de samenwerking aan te moedigen tussen de verschillende al dan niet erkende diensten (art. 35, §7 decreet van 18 januari 2018). Daarnaast vraagt hij de betrokken instanties om inlichtingen (art. 35, §8 decreet van 18 januari 2018).

52. Wanneer aan de voorwaarden van vrijwillige hulpverlening is voldaan en nadat de adviseur heeft vastgesteld dat er geen particulier of dienst in de mogelijkheid verkeert de geschikte hulp te verlenen, kan hij, uitzonderlijk en voorlopig, een dienst of een pleegzorger verzoeken om de gepaste hulp gedurende de nodige tijd te verlenen (art. 35, §4 decreet van 18 januari 2018).

53. Wanneer de adviseur in kennis is gesteld van mishandeling, ontberingen of nalatigheid waarvan een kind het slachtoffer is, of wanneer hij dit vermoedt, kan hij het optreden van een ploeg SOS Kinderen (*équipe SOS Enfants*) aanvragen. Deze brengt hem op de hoogte van de evolutie van de toestand (art. 35, §3 decreet van 18 januari 2018).⁶³ Het team SOS Kinderen is een multidisciplinaire dienst die aan de ene kant gespecialiseerd is in de individuele preventie, de evaluatie en het opmaken van de balans van situaties waarin kinderen mishandeld worden en, aan de andere kant, in de zorgverlening in deze situaties. De multidisciplinaire samenstelling van het team moet een medische, psychiatrische, psychologische, sociale en juridische benadering van elke situatie garanderen.⁶⁴

54. In geval van ontzetting uit het ouderlijk gezag, wordt de rechtstreekse hulpverlening door de Federatie Wallonië-Brussel aan het kind afhankelijk gemaakt van de beslissing de jeugdrechtbank om de minderjarige toe te vertrouwen aan de adviseur, die dan optreedt als provoogd, overeenkomstig artikel 34, eerste lid jeugdbeschermingswet⁶⁵, of van een schriftelijke aanvraag, gericht aan de adviseur, om optreden van de provoogd (art. 35, §6 decreet van 18 januari 2018).

B. Gerechtelijke jeugdhulpverlening

55. In de gerechtelijke jeugdhulp daarentegen zijn het Openbaar Ministerie en de jeugdgerechten de sleutelfiguren. In elk arrondissement van de Federatie Wallonië-Brussel wordt een directeur jeugdhulpverlening (*le directeur de l'aide à la jeunesse*) aangesteld (art. 18 decreet van 18 januari 2018). De directeur brengt de maatregelen ten uitvoer die door de

⁶² J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 136.

⁶³ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 135-137.

⁶⁴ X, *Les équipes*, http://www.federationsoseinfants.be/equipes_a.html (consultatie 10 mei 2021).

⁶⁵ Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade (hierna: jeugdbeschermingswet).

jeugdrechtbank worden genomen bij gewone interventie, *i.e.* nadat de jeugdrechtbank heeft vastgesteld dat de gezondheid of de veiligheid van een kind ernstig wordt bedreigd en nadat de betrokken personen de vrijwillige hulpverlening weigeren (art. 51, eerste lid decreet van 18 januari 2018).⁶⁶ Hij wordt hierin bijgestaan door de dienst voor gerechtelijke bescherming (*Service de Protection Judiciaire (SPJ)*). Dit is een gespecialiseerde ondersteuningsdienst die optreedt zodra de jeugdrechtbank tot een ondersteuningsmaatregel heeft besloten. Zij heeft tot taak deze maatregel in de praktijk uit te voeren.⁶⁷

i) Interventie bij hoogdringendheid

56. Ook in de Federatie Wallonië-Brussel heeft het parket de mogelijkheid om de jeugdrechtbank bij hoogdringendheid te vatten. Dit is het geval wanneer de lichamelijke of geestelijke gezondheid van het kind rechtstreeks wordt bedreigd door een ernstig gevaar en wanneer er geen toestemming is van de bij artikel 23 van het decreet van 18 januari 2018 bedoelde personen (art. 52, eerste lid decreet van 18 januari 2018).

57. De jeugdrechtbank kan een voorlopige maatregel (een plaatsingsmaatregel) treffen voor een periode die niet langer mag zijn dan dertig dagen (art. 52, eerste lid decreet van 18 januari 2018). De beslissing van de jeugdrechtbank wordt onmiddellijk aan de directeur meegedeeld om overeenkomstig artikel 53 van het decreet van 18 januari 2018 te worden uitgevoerd (art. 52, vierde lid decreet van 18 januari 2018). De voorlopige maatregel kan één keer worden verlengd met een periode van ten hoogste vijfenveertig dagen (art. 52, zesde lid decreet van 18 januari 2018).⁶⁸

ii) Gewone interventie

58. Artikel 51 van het decreet van 18 januari vormt de algemene rechtsgrond voor de bevoegdheid van de jeugdrechtbank in jeugdbijstandszaken in de Federatie Wallonië-Brussel.⁶⁹

59. Op vordering van het Openbaar Ministerie kan de jeugdrechtbank beschermingsmaatregelen nemen ten aanzien van een kind in gevaar, wanneer zijn gezondheid of veiligheid thans ernstig bedreigd is, en wanneer de betrokken personen weigeren de vrijwillige hulpverlening, die door de adviseur vooraf werd gepland, in het werk te stellen of dit niet doen. De gezondheid of de veiligheid van een kind wordt beschouwd als thans ernstig bedreigd wanneer zijn lichamelijke of geestelijke gezondheid wordt bedreigd, ofwel omdat hij gewoon of herhaaldelijk gedragingen heeft die ze werkelijk en rechtstreeks bedreigen, ofwel omdat hij het slachtoffer is van ernstige nalatigheden, mishandeling,

⁶⁶ T. HENRION, "droit de la jeunesse" in X, *Droit pénal et procédure pénale*, Wolters Kluwer Belgium, Mechelen, losbl., 106.

⁶⁷ X, *Service de protection judiciaier (S.P.J.)*, <http://www.infrastructures.cfwb.be/index.php?id=215> (consultatie 10 mei 2020).

⁶⁸ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 137-139.

⁶⁹ M. PONCELET, *Commentaires critiques relatifs au Livre IV du Code in Le Code de la prévention, de l'aide et de la protection de la jeunesse*, 1e édition, Bruxelles, Bruylant, 2019, 147.

gezagsmisbruik of seksueel misbruik die ze rechtstreeks of werkelijk bedreigen (art. 51, tweede lid decreet 18 januari 2018).

60. Indien de jeugdrechter oordeelt dat het noodzakelijk is een beschermingsmaatregel op te leggen, kan hij kiezen uit een aantal limitatief opgegesomde maatregelen (art. 51, eerste lid decreet 18 januari 2018):

1° de onderwerping van het kind, zijn gezin en zijn leefgenoten of één van hen aan richtlijnen of aan een begeleiding van psychologische, sociale of educatieve aard;

2° de beslissing in uitzonderlijke omstandigheden dat het kind buiten zijn leefomgeving zal worden gehuisvest met het oog op zijn opvoeding of van zijn behandeling;

3° het kind, indien het meer dan zestien jaar oud is, de mogelijkheid geven om zich te gaan vestigen in een autonoom of gesuperviseerd verblijf en zich te laten inschrijven in het bevolkingsregister van de plaats van dat verblijf.

61. De beslissing van de jeugdrechtbank wordt onmiddellijk aan de directeur meegedeeld om overeenkomstig artikel 53 van het decreet van 18 januari 2018 te worden toegepast (art. 51, derde lid decreet 18 januari 2018).

62. De duur van elke hulpverlenende maatregel wordt beperkt tot maximaal één jaar vanaf de dag waarop het eerste onderhoud bij de directeur plaatsvindt. Op initiatief van de directeur kan de hulpverlening worden verlengd voor één of meer jaarlijkse perioden, en te allen tijde door de jeugdrechtbank worden ingetrokken of gewijzigd, in het belang van het kind (art. 43 van het decreet van 18 januari 2018). De voorwaarden voor een interventie (gevaarssituatie en vrijwillige hulpverlening weigeren, zie randnr. 59) moeten vervuld zijn op het ogenblik dat de jeugdrechtbank uitspraak doet over de noodzaak van verlenging.

63. De directeur of een afgevaardigde brengt minstens één keer per jaar een bezoek aan elk kind dat krachtens een beschermingsmaatregel buiten zijn leefomgeving wordt gehuisvest en minstens één keer per trimester, wanneer het minder dan drie jaar oud is (art. 48 van het decreet van 18 januari 2018).⁷⁰

§3. Toepasselijke wetgeving en definities

64. Met ingang van 1 januari 2019 wordt het jeugdhulprecht, waarvan pleegzorg een onderdeel is, in de Federatie Wallonië-Brussel geregeld door het decreet van 18 januari 2018.⁷¹ De meeste bepalingen van het decreet van 4 maart 1991 werden overgenomen.⁷²

⁷⁰ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 137-139.

⁷¹ Decreet van 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, BS 3 april 2018 (hierna: decreet van 18 januari 2018).

⁷² R. MADRANE, *Décret du 18 janvier 2018 portant le code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse. Exposé des motifs, commentaire des articles et amendements adoptés*, http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=bc105849bf867f9a781e3ae7bec707c42f7f3581&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/cod e-AJ02-18_06_19_WEB.pdf (consultatie 9 november 2020).

65. Waar het pleegzorgdecreet in Vlaanderen de begrippen 'pleegzorg', 'pleegzorgers' en 'pleegkind' verduidelijkt, geeft het decreet van 18 januari 2018 enkel een definitie van 'pleegzorger'.⁷³ Het decreet van 18 januari 2018 definieert het begrip pleegzorger als '*de natuurlijke persoon die vrijwillig, in het kader van een hulpverlenings- of beschermingsmaatregel, een kind of een jongere opvangt wiens moeder of vader hij niet is*'.⁷⁴ Een kind wordt aan een pleeggezin toevertrouwd door een officieel document van de SAJ of SPJ of door een vonnis van de jeugdrechter. In dit document worden de pleegouder(s) aangewezen. Wanneer sprake is van een echtscheiding, bespreken de pleegouders de situatie met hun mandaterende autoriteit. De contacten met het kind (bijvoorbeeld co-ouderschap) worden georganiseerd zoals in het geval van echtscheiding. Er wordt dus niet aan elk van de pleegzorgers een attest afgegeven zoals dat in de Vlaamse Gemeenschap het geval is.⁷⁵

§4. Types van pleegzorg

66. In de Federatie Wallonië-Brussel onderscheidt men drie types van pleegzorg. Vooreerst zijn er noodgevallen van pleegzorg (*l'accueil familial d'urgence*). Dit type van pleegzorg heeft een termijn tussen vijftien en vijfenveertig dagen. Daarnaast is er pleegzorg op korte termijn (*l'accueil familial de court terme*). De termijn bedraagt tussen drie en negen maanden. Ten slotte is er pleegzorg op lange termijn (*l'accueil familial de long terme*). Dit type van pleegzorg is voor onbepaalde tijd en wordt jaarlijks geëvalueerd.⁷⁶

Hoofdstuk III. Ouderlijk gezag

67. De wet van 19 maart 2017 wijzigt titel IX boek I van het BW van 'Ouderlijk gezag' naar 'Ouderlijk gezag en pleegzorg' en bestaat uit twee hoofdstukken: 'Ouderlijk gezag' (Hoofdstuk I, art. 371 tot 387ter BW) en 'Pleegzorg' (Hoofdstuk II, nieuwe art. 387quater tot 387quaterdecies BW).⁷⁷ Het merendeel van de nieuwe bepalingen handelt over de attributen van het ouderlijk gezag bij pleegzorg.⁷⁸

Afdeling 1. Duiding begrip

68. Het begrip 'ouderlijk gezag' wordt niet wettelijk gedefinieerd. Het Grondwettelijk Hof omschrijft het ouderlijk gezag evenwel als volgt: '*Het zogenaamde ouderlijk gezag is een instituut dat in de eerste plaats bescherming beoogt te verlenen aan het minderjarige kind, dat vanwege zijn kwetsbaarheid en zijn fysieke en mentale onrijpheid, specifieke zorg dient*

⁷³ E. D'ANSEMOURG, "Placement d'enfants et familles d'accueil", *J.dr.jeun.* 2016, afl. 356, 5.

⁷⁴ Art. 2, 2° Decreet van 18 januari 2018.

⁷⁵ Supra randnr. 43.

⁷⁶ X, *Les principes*, <https://familiedaccueil.be/laccueil-familial-cest/> (consultatie 1 november 2020); E. D'ANSEMOURG, "Placement d'enfants et familles d'accueil", *J.dr.jeun.* 2016, afl. 356, 4.

⁷⁷ Art. 2, 3, en 5 Wet van 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegzorgers, *BS* 5 april 2017 (hierna: Wet van 19 maart 2017); T. VERCRUYSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 7.

⁷⁸ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 129.

te krijgen en een bijzondere bescherming moet genieten.⁷⁹

69. De premisse is dat de juridische ouders van het kind het best geplaatst zijn om de zorg en de bescherming voor het kind op zich te nemen. Hieruit volgt dat de ouders enkele ouderlijke verplichtingen hebben, zoals de huisvesting, het levensonderhoud, de opvoeding en een passende opleiding. De ouderlijke verplichting is verankerd in artikel 203, eerste paragraaf BW.⁸⁰

70. Om aan deze taak te kunnen voldoen hebben de ouders een geheel van rechten die ze ten aanzien van hun minderjarige kinderen kunnen laten gelden.⁸¹ Het geheel van die rechten wordt aangeduid als het ouderlijk gezag.⁸²

§1. Het ouderlijk gezag *sensu stricto* en *sensu lato*

71. In de rechtsleer wordt een onderscheid gemaakt tussen het ouderlijk gezag *sensu stricto* en *sensu lato*.⁸³ Onder het ouderlijk gezag *sensu stricto* valt het recht van bewaring.⁸⁴ Onder het ouderlijk gezag *sensu lato* valt naast het recht van bewaring ook het recht om beslissingen te nemen met betrekking tot de staat van het kind.⁸⁵

72. Het recht van bewaring houdt enerzijds het recht van materiële bewaring en anderzijds het recht van juridische bewaring in.⁸⁶ Het recht van materiële bewaring omvat het recht om het kind op een voortdurende wijze bij zich te hebben en de dagelijkse zorg uit te oefenen. Daaronder valt het recht om de dagelijkse beslissingen te nemen over voeding, kleding en haarsnit, aantal uren televisie, sociale contacten, wijze van verplaatsing en het uur van thuiskomst. Het recht van juridische bewaring omvat het recht om fundamentele beslissingen te nemen betreffende de gezondheid, opvoeding, opleiding, ontspanning, toezicht, ontplooiing en de godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind.⁸⁷

73. Daarnaast zijn beslissingen met betrekking tot de staat van het kind volgens de rechtsleer onder andere het instemmen met het huwelijk van de minderjarige (art. 148 BW), met zijn adoptie (art. 348-3 BW), met pleegvoogdij (art. 475*bis* BW) of met de ontvoogding (art. 477 BW). Alle opgesomde beslissingen zijn aan bijzondere regels onderworpen waarvan de uitoefening wordt gecontroleerd door de overheid.⁸⁸

⁷⁹ GwH 8 oktober 2003, nr. 134/2003; G. HIERNAUX, "L'autorité parentale", *JT* 2012, nr. 19, 399.

⁸⁰ A. HUYGENS, "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: quo vadis?", *TBBR* 2006, afl. 10, 568-569.

⁸¹ A. HUYGENS, "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: quo vadis?", *TBBR* 2006, afl. 10, 569.

⁸² G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen- en familierecht*, Brugge, Die Keure, 2016, 10, 303.

⁸³ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen- en familierecht*, Brugge, Die Keure, 2016, 10, 362.

⁸⁴ Y. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 737.

⁸⁵ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 508; G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 362.

⁸⁶ G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch familierecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 10, 362.

⁸⁷ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 508-509; G. VERSCHULDEN, *Handboek Belgisch personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 362.

⁸⁸ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Morsel, Intersentia, 2017, 508; M. BERGHMANS, A. VAN LOOVEREN en K. CREMIE, *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 107.

§2. Pleegzorgparadox

74. Het statuut voor pleegzorgers tracht een oplossing te bieden voor de pleegzorgparadox.⁸⁹ De pleegzorgers dienden tijdens de pleegzorgplaatsing te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, de opvoeding, het toezicht en de beroepsopleiding van het pleegkind maar hadden afgezien daarvan geen inspraak in beslissingen over het kind. De juridische ouders bleven immers het ouderlijk gezag uitoefenen.⁹⁰ Bovenstaand paradoxaal statuut dat pleegkinderen en pleegzorgers hadden, was een extra moeilijkheid voor pleegkinderen en verklaarde voor een stuk waarom potentiële pleegzorgers de stap naar pleegzorg niet durfden zetten.⁹¹ De wet van 19 maart 2017 wilt deze precaire situatie verhelpen.⁹² De wet voert een burgerrechtelijk statuut in voor pleegzorgers en de federale wetgever bepaalde de weerslag daarvan op aspecten van het ouderlijk gezag van de juridische ouders.⁹³ Met de invoering van het statuut hebben pleegzorgers meer duidelijkheid over hun rechten en plichten als pleegzorger.⁹⁴ Het statuut beoogt meer inspraak te verlenen aan de pleegzorgers en hen instrumenten aan te reiken wanneer het belang van het kind gevaar loopt.⁹⁵ Op die manier biedt het pleegzorgers meer zekerheid en maakt het pleegzorg aantrekkelijker.⁹⁶ Het is evenwel niet de bedoeling afbreuk te doen aan de rechten van de ouders.⁹⁷ De wetgever heeft getracht te zoeken naar een evenwicht tussen de ouders, de pleegzorgers en het kind waarbij het belang van het kind steeds primeert.⁹⁸

75. Vandaag kunnen ouders dankzij de wet van 19 maart 2017 vrijwillig de uitoefening van het ouderlijk gezag delegeren aan de pleegzorgers.⁹⁹ Echter vóór de inwerkingtreding van deze wet hadden personen zonder afstammingsband in principe geen beslissingsrecht

⁸⁹ X, 400 kinderen per jaar hebben dringend de warmte van een pleeggezin nodig, <https://www.demorgen.be/nieuws/400-kinderen-per-jaar-hebben-dringend-de-warmte-van-een-pleeggezin-nodig~bfa98095/> (consultatie 7 januari 2021).

⁹⁰ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 5; T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 6.

⁹¹ S. AUDOORE, "Pleegzorg: veel geblaas, doch weinig politieke wol...", *TFAM* 2009, nr. 8, 157; Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 7; T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 6.

⁹² Wetsvoorstel (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders toelichting, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-697/001, 3.

⁹³ T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor de pleegzorgers - Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, afl. 1, 7.

⁹⁴ T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor de pleegzorgers - Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, afl. 1, 6.

⁹⁵ Wetsvoorstel (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders toelichting, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-697/001, 6.

⁹⁶ T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor de pleegzorgers - Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, afl. 1, 6.

⁹⁷ Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 5.

⁹⁸ J. RENCHON, "Loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *RTDF* 2017, afl. 3, 490.

⁹⁹ J. FIERENS, "La loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *Act.dr.fam.* 2017, 138.

over het kind.¹⁰⁰ Het materiële en juridische bewaringsrecht ressorteerde tenslotte onder het ouderlijk gezag dat in het Belgische recht enkel toekomt aan de ouders op basis van een afstammingsband. Bijgevolg hadden pleegzorgers voor iedere beslissing over het kind de toestemming van de ouders nodig.¹⁰¹ Het staat vast dat de pleegzorgers de verantwoordelijkheid voor de volwassenwording van het kind overnemen gedurende de pleegzorgplaatsing.¹⁰² Deze zorgzame relatie tussen pleegzorger en pleegkind werd niet beschermd aangezien er geen vestiging van afstamming mogelijk was.¹⁰³ Het gebeurde dat kinderen plots bij hun pleeggezin werden weggehaald. De ouders konden immers beslissen wat er met hun kind moest gebeuren indien zij niet uit het ouderlijk gezag werden ontzet en vrijwillig tot een plaatsing zijn overgegaan.¹⁰⁴

Afdeling 2. Delegatie ouderlijk gezag

76. De wet van 19 maart 2017 voorziet in de mogelijkheid om de uitoefening van het ouderlijk gezag inzake belangrijke beslissingen geheel of gedeeltelijk over te dragen aan de pleegzorgers. Sindsdien is het wettelijk mogelijk dat de uitoefening van het ouderlijk gezag wordt gedelegeerd aan de pleegzorgers.¹⁰⁵ De delegatie kan het resultaat zijn van een overeenkomst tussen de ouders en de pleegzorgers (vrijwillige delegatie), dan wel een rechterlijke uitspraak (gedwongen delegatie).¹⁰⁶ De wetsbepaling die de gedwongen delegatie mogelijk maakte, *i.e.* artikel 387*octies* BW, is echter door het Grondwettelijk Hof vernietigd in het arrest van 28 februari 2019.¹⁰⁷

§1. Vrijwillige delegatie

A. Schriftelijke overeenkomst inzake delegatie belangrijke beslissingen

77. Overeenkomstig artikel 387*septies* BW kunnen de ouders en pleegzorgers, met tussenkomst van het bevoegde orgaan voor pleegzorg en buiten het geval van dringende noodzakelijkheid, schriftelijk overeenkomen om belangrijke beslissingen te delegeren aan de pleegzorgers. Het gaat hierbij om een volledige of gedeeltelijke delegatie van de bevoegdheid om de belangrijkste beslissingen te nemen inzake de gezondheid, de opvoeding, de opleiding, de ontspanning en de godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind. Ook de rechten en plichten omtrent het beheer van de goederen van het kind kunnen bij overeenkomst aan de pleegzorgers worden gedelegeerd.¹⁰⁸ Bovendien is het

¹⁰⁰ I. BOONE, *Gedeeld geluk. Ouderschap in intentionele meeroudergezinnen*, Mortsel, Intersentia, 2016, 31.

¹⁰¹ T. WUYTS, *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 321.

¹⁰² A. HUYGENS, "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: quo vadis?", *TBBR* 2006, afl. 10, 587.

¹⁰³ T. WUYTS, "Ouderlijk gezag moet op maat van het gezin georganiseerd worden", *Juristenkrant* 2012, afl. 253, 14.

¹⁰⁴ Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 5.

¹⁰⁵ J. FIERENS, "La loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *Act.dr.fam.* 2017, 138; M. BERGHMANS, "Tussenkomst van de rechter voor een tegenstelbare delegatie van ouderlijk gezag", *TJK* 2018, nr. 4, 420.

¹⁰⁶ T. VERCRUYSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 8-9.

¹⁰⁷ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

¹⁰⁸ F. VROMAN, "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387*quater* – 387*quaterdecies* BW)" in H.

bevoegde orgaan voor pleegzorg in de Vlaamse Gemeenschap de dienst voor pleegzorg.¹⁰⁹ In de Federatie Wallonië-Brussel is dat de directeur van de Services de la Protection de la Jeunesse (SPJ).¹¹⁰

78. In dit verband wordt opgemerkt dat de term 'overdracht' zoals toegepast in het oorspronkelijke wetsvoorstel in de uiteindelijke wettekst werd vervangen door de term 'delegatie'. Het gaat namelijk slechts om het delegeren van bepaalde bevoegdheden van het ouderlijk gezag. De ouders verliezen het ouderlijk gezag dus niet, ze kunnen de gedelegeerde bevoegdheden enkel tijdelijk niet uitoefenen.¹¹¹

79. In het kader van perspectiefzoekende en -biedende pleegzorg kunnen pleegzorgers en ouders een afsprakennota opstellen.¹¹² In die afsprakennota worden concrete afspraken gemaakt tussen de ouder en de pleegzorger over de opvoeding van het kind.¹¹³ Aan alle betrokkenen (dienst voor pleegzorg, pleegzorgers, indien mogelijk het pleegkind en de ouders) wordt gevraagd de nota te ondertekenen. Bovendien is de afsprakennota een dynamisch document, het kan namelijk doorheen de plaatsing aangepast worden, bijvoorbeeld wanneer het kind ouder wordt en meer en meer zelfstandig beslissingen wil maken of wanneer de situatie verandert. Het is ook mogelijk dat de dienst voor pleegzorg ervoor kiest om een aparte overeenkomst als bijlage aan de afsprakennota toe te voegen. In deze bijlage worden de concrete gedelegeerde bevoegdheden van de pleegzorgers opgesomd (onderwerpen zijn o.a. medisch, school, vrije tijd...). De afspraken die ouders en pleegzorgers hebben gemaakt inzake het persoonlijk contact tussen ouders en pleegkind worden eveneens vermeld in de overeenkomst.¹¹⁴

80. Volgens de letter van de wet kunnen de rechten en plichten omtrent de staat van de persoon van het kind nooit worden gedelegeerd aan de pleegzorgers. Onder de staat van de persoon valt de instemming tot huwelijk (art. 148 BW), de toestemming tot adoptie (art.

CASMAN, A. HEYVAERT, J. PAUWELS en P. SENAËVE, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., *OPF*, afl. 89 (7 mei 2019), 44.

¹⁰⁹ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 130.

¹¹⁰ L. BAUDART, *Circulaire relative à la mise en œuvre de la loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux*, http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=60acd448ac7104c310f167aab6c94b9311b38220&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Legislation/2017.11.06__Circulaire_Loi_Accueillants_familiaux_.pdf (consultatie 2 november 2020); G. MOTTE, "Quand la loi du 19 mars 2017 sur les accueillants familiaux ébranle le régime juridique et judiciaire de l'autorité parentale" in J. SOSSON, *Actualités législatives en droit de la personne et de la famille*, Brussel, Larcier, 2018, 171.

¹¹¹ T. VERCRUYSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 8; Amendementen (nrs. 32-54 van K. VAN VAERENBERGH e.a. en nr. 55 van S. BECQ en R. TERWINGEN) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/009, 13-14.

¹¹² Art. 29, 4° Besluit van 8 november 2013 van de Vlaamse Regering houdende de organisatie van pleegzorg, *BS* 14 januari 2014 (hierna: Besluit van 8 november 2013); E. ADRIAENS, "Grondwettelijk Hof beperkt inspraak pleegzorgers", *TJK* 2019, nr. 385, 1; M. BERGHMANS, A. VAN LOOVEREN en K. CREMIE, *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 126.

¹¹³ Art. 28 van het Besluit van 8 november 2013.

¹¹⁴ M. BERGHMANS, A. VAN LOOVEREN en K. CREMIE, *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 126-127.

348-3 BW), de instemming tot pleegvoogdij (art. 475bis BW), de verzoeken tot gerechtelijke ontvoogding (art. 477 BW), de verzoeken van de verandering van naam of voornaam (art. 370/3 BW), de keuze van de voornaam, de aanwijzing van een testamentaire voogd voor het geval van overlijden van de langstlevende ouder (art. 392 BW) en de instemming met de erkenning (art. 329bis, §2 BW).¹¹⁵ De toestemming tot adoptie is een belangrijk gegeven in het kader van pleegzorg aangezien het mogelijk is dat pleegzorgers een adoptieproject starten met betrekking tot het pleegkind. De wet van 19 maart 2017 belet niet dat de pleegzorgers het pleegkind adopteren. De pleegzorgers moeten daarvoor wel de toestemming van de ouders krijgen, uitgezonderd in geval van een onverantwoorde weigering zoals bepaald in artikel 348-11 BW.

B. Inhoud en duurtijd delegatieovereenkomst

81. Artikel 387septies BW, eerste paragraaf, tweede lid BW bepaalt dat de delegatieovereenkomst uitdrukkelijk de rechten en plichten moet vermelden die ter uitoefening van het ouderlijk gezag worden gedelegeerd aan de pleegzorgers. Daarnaast bepaalt de overeenkomst de modaliteiten van uitoefening tussen de ouders en de pleegzorgers van de gedelegeerde bevoegdheden.¹¹⁶ De pleegzorgers moeten de ouders informeren over de concrete beslissingen die zij nemen in overeenstemming met de delegatieovereenkomst. In Vlaanderen gebeurt dit onder begeleiding van de pleegzorgdienst.¹¹⁷ Bij pleegzorgplaatsingen in de Federatie Wallonië-Brussel is er echter niet altijd een dienst. Er gebeuren ook zogenaamde 'wilde plaatsingen', wat in Vlaanderen niet mogelijk is binnen de jeugdhulp. Dit is een term die wordt gebruikt voor plaatsingen in gezinnen in het kader van de jeugdhulp, maar zonder dat de pleegouders een opleiding of attest dienen te hebben en zonder enige begeleiding door een professionele dienst of toezicht op deze plaatsing en de leefomstandigheden van het pleegkind in het gezin. Ook een kostenvergoeding voor dergelijke plaatsingen zijn niet steeds voorhanden.¹¹⁸ Op grond van artikel 387duodecies BW kunnen de ouders steeds beslissingen met betrekking tot het ouderlijk gezag opleggen, wijzigen of beëindigen. Zij kunnen zich hiervoor wenden tot de familierechtbank.¹¹⁹ Elke beslissing, zelfs na overeenkomst, kan in het belang van het kind worden herzien.¹²⁰ De gedelegeerde rechten en plichten doven uit wanneer er een einde

¹¹⁵ Art. 387septies, §1, eerste lid BW; F. VROMAN, "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387quater – 387quaterdecies BW)" in H. CASMAN, A. HEYVAERT, J. PAUWELS en P. SENAËVE, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., *OPF*, afl. 89 (7 mei 2019), 46; J. FIERENS, "La loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *Act.dr.fam.* 2017, 142.

¹¹⁶ Art. 387septies BW, §1, tweede lid BW; T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 9.

¹¹⁷ M. BERGHMANS, SAM vzw, E. DEMEY en Agentschap Jongerenwelzijn, *Statuut pleegzorger*, <https://www.jeugdrecht.be/search/artikel/statuut-pleegzorger> (consultatie 4 december 2020); M. BERGHMANS, A. VAN LOOVEREN en K. CREMIE, *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 126.

¹¹⁸ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 455.

¹¹⁹ Art. 387duodecies BW.

¹²⁰ Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 20.

komt aan de pleegzorg.¹²¹

C. Homologatie delegatieovereenkomst

82. De delegatieovereenkomst bindt de partijen, maar moet worden gehomologeerd zodat zij tegenstelbaar is aan derden (bijvoorbeeld scholen, artsen, politie).¹²² Overeenkomstig artikel 387*septies*, tweede paragraaf BW wordt de delegatieovereenkomst ter homologatie voorgelegd aan de familierechtbank, conform de artikelen 1253*ter*/4 en 1253*ter*/6 Ger.W. BERGHMANS merkt op dat ook de jeugdrechtbank de delegatieovereenkomst kan homologeren bij samenhang met een jeugdbeschermingsmaatregel.¹²³

83. In artikel 1253*ter*/4, tweede paragraaf, eerste lid Ger. W. werd "2/1° de pleegzorg" ingevoegd. Hierdoor worden zaken in verband met pleegzorg geacht spoedeisend te zijn. Zij kunnen worden ingeleid bij dagvaarding, tegensprekelijk verzoekschrift of gezamenlijk verzoekschrift.¹²⁴ Het tegensprekelijk verzoekschrift moet een aantal verplichte vermeldingen bevatten, namelijk de datum, de naam, de voornaam, het beroep, en de woonplaats van de verzoeker; de naam, de voornaam en de woonplaats van de persoon die moet worden opgeroepen; waarover het verzoek gaat en de redenen ervoor; aan welke rechter men de vraag stelt en ten slotte de handtekening van de verzoeker of van zijn advocaat. Bovendien kan een pleegzorgbegeleider geen verzoekschrift namens een ouder of pleegzorger indienen op de griffie van een rechtbank. Het mandaat *ad litem* is voorbehouden aan advocaten.

84. Op 30 maart 2018 sprak de jeugdrechter te Mechelen zich uit in een zaak waar een moeder bevoegdheden van het ouderlijk gezag delegerde aan de pleegzorgers in een door haar ondertekende brief aan een niet genoemde bestemming. Zij vermeldde weliswaar de naam van haar zoon en de namen van de pleegzorgers, maar de brief was niet door hun ondertekend. Inhoudelijk werd thans duidelijk dat het ging om de medische beslissingsbevoegdheid over het kind. De wijze waarop die bevoegdheid moest worden uitgeoefend, werd niet geconcretiseerd. De brief bevatte bovendien geen overeenkomst tussen ouders en pleegouders waardoor niet voldaan was aan de voorwaarde van artikel 387*septies* BW. Een pleegzorgbegeleider faxte de brief naar de jeugdrechtbank. De pleegzorgbegeleider vroeg om de delegatie van de moeder te homologeren omdat het kind veelvuldig medische ingrepen moest ondergaan. Men moest hiervoor steeds de schriftelijke toestemming van de moeder hebben, maar dat liep niet altijd even vlot. Daarnaast werd occasioneel aan de pleegmoeder in het ziekenhuis toestemming gevraagd voor bepaalde ingrepen of onderzoeken. Hiervoor kon ze wettelijk geen toestemming geven. De jeugdrechter stond de delegatie toe hoewel de fax niet voldeed aan de vereisten van een

¹²¹ Art. 387*terdecies* BW.

¹²² M. BERGHMANS, "Tussenkost van de rechter voor een tegenstelbare delegatie van ouderlijk gezag" (noot onder Jeugdrb. Antwerpen (afd. Turnhout), 4 oktober 2018), *TJK* 2018, afl. 4, 420.

¹²³ Art. 387*septies*, §2 BW.

¹²⁴ T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 11.

verzoekschrift zoals verwoord in artikel 1253ter Ger.W. Het Gerechtelijk Wetboek laat bovendien niet toe dat een inleidende akte per fax of e-mail wordt bezorgd aan de griffie. Het verzoekschrift moet in zoveel exemplaren als er partijen zijn, persoonlijk worden overhandigd op de griffie of aangetekend worden verzonden.

85. Conform artikel 45 Jeugdbeschermingswet kan de jeugdrechter wel ambtshalve een zaak inzake het ouderlijk gezag opstarten als er samenhang is met de bevolen jeugdbeschermingsmaatregel.¹²⁵ In die zin was de wijze waarop het verzoek was geformuleerd en neergelegd van ondergeschikt belang. Er werd echter geen inleidingszitting georganiseerd en uit niets bleek dat de ouders, het kind en de pleegzorgers opgeroepen of gehoord zijn. Daarnaast bleek uit geen enkel element op welke wijze de jeugdrechter het belang van het kind heeft nagegaan. De beslissing van de jeugdrechter betrof een toelating op kantschrift als antwoord op een faxbericht van de pleegzorgbegeleider.¹²⁶

D. Homologatie delegatieovereenkomst en belang van het kind

86. De homologatie van een overdracht van ouderlijk gezag vraagt om een grondige aanpak. Er moet minstens een tegensprekelijke procedure worden georganiseerd waarbij alle betrokkenen (ouders, kind en pleegouders) kunnen worden gehoord. Dergelijke procedure heeft de jeugdrechter te Mechelen niet gevolgd inzake zijn beslissing van 30 maart 2018.¹²⁷ Ten slotte moet de beslissing tot homologatie in de vorm van een vonnis aan alle betrokkenen worden meegedeeld.¹²⁸ Met dit vonnis kan men ten opzichte van anderen, bijvoorbeeld scholen of artsen, bewijzen op welke wijze aspecten van het ouderlijk gezag werden gedelegeerd aan de pleegzorgers en welke modaliteiten van contact de ouders hebben.¹²⁹

87. Overeenkomstig artikel 3 IVRK is 'het belang van het kind' in het licht van de relatie tussen de ouders, (pleeg)kinderen en pleegzorgers het kernprincipe. Volgens de wettekst van artikel 387^{septies} BW moet de familierechtbank de delegatieovereenkomst homologeren, tenzij ze strijdig is met het belang van het kind. Uit deze bepaling blijkt dat de rechter het belang van het kind dus ten volle kan toetsen. De rechter heeft een ruime appreciatiebevoegdheid bij de beoordeling van het belang van het kind.¹³⁰

E. Verplicht/facultatief karakter homologatie

88. Volgens DECOCK legt het tekstfragment "*de overeenkomst wordt ter homologatie voorgelegd aan de familierechtbank*" in se geen verplichting op. De wetgever heeft hiermee vooral willen aanduiden welke rechtbank bevoegd is voor de homologatieprocedure, *i.e.* de

¹²⁵ Art. 45 jeugdbeschermingswet.

¹²⁶ Jeugdrb. Antwerpen (afd. Mechelen) 30 maart 2018, *TJK* 2018, afl. 4, 417; M. BERGHMANS, "Tussenkomst van de rechter voor een tegenstelbare delegatie van ouderlijk gezag", *TJK* 2018, afl. 4, 422.

¹²⁷ Jeugdrb. Antwerpen (afd. Mechelen) 30 maart 2018, *TJK* 2018, afl. 4, 417.

¹²⁸ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Mortsel, Intersentia, 2019, 518.

¹²⁹ M. BERGHMANS, A. VAN LOOVEREN en K. CREMIE, *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 127.

¹³⁰ F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Mortsel, Intersentia, 2019, 518.

familie rechtbank bij een vrijwillige plaatsing en de jeugdrechtbank bij een gedwongen maatregel.¹³¹ Bovendien is nergens in een sanctie voorzien voor de niet-homologatie.¹³²

89. MOTTE gaat daarentegen wel uit van een verplichte homologatie. Volgens hem is de bevoegdheid om beslissingen met betrekking tot het ouderlijk gezag te wijzigen, op te leggen of te beëindigen reeds duidelijk toegewezen aan de familie rechtbank in artikel 387*duodecies* BW. Indien de wetgever de homologatie facultatief had willen maken, zou hij deze op dezelfde manier hebben vermeld als in artikel 387*sexies* BW door te bepalen dat de overeenkomst aan homologatie *kan* worden onderworpen.¹³³

90. Andere auteurs zijn van mening dat de formulering "de overeenkomsten kunnen ter homologatie worden voorgelegd" ongewild de eindversie van artikel 387*septies* BW niet gehaald heeft.¹³⁴ Ook volksvertegenwoordiger VAN VAERENBERGH (N-VA) diende op 24 januari 2017 een amendement in waarin duidelijk werd gesteld dat de homologatie van de delegatieovereenkomst *kan* maar niet moet.¹³⁵ Daarnaast wordt in de informatieoverdracht van het agentschap Opgroeien naar de diensten voor pleegzorg eveneens expliciet gesteld dat de homologatie facultatief is.¹³⁶

§2. Gerechtelijke delegatie

A. Vernietiging bepaling inzake gerechtelijke delegatie door Grondwettelijk Hof

91. Naast de vrijwillige delegatieovereenkomst, voorzag de wet van 19 maart 2017 ook in een gerechtelijke delegatie in artikel 387*octies* BW. Door de belangrijke beslissingen zonder akkoord van de ouders te delegeren naar de pleegzorgers, wordt er - aldus het Hof - op een onevenredige wijze afbreuk gedaan aan het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en het geplaatste kind.¹³⁷ Met deze beslissing zagen pleegzorgers een stukje van hun nieuw verworven rechten al meteen afkalven. Ze behouden wel de mogelijkheid om zich, in het belang van het kind, tot de rechtbank te wenden om een concrete belangrijke

¹³¹ M. BERGHMANS, A. VAN LOOVEREN en K. CREMIE, *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 128.

¹³² Art. 387*septies*, §2 BW; G. DECOCK, "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in P. SENAËVE en G. VERSCHELDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 71; T. VERCRUYSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers - Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 9.

¹³³ G. MOTTE, "Quand la loi du 19 mars 2017 sur les accueillants familiaux ébranle le régime juridique et judiciaire de l'autorité parentale" in J. SOSSON, *Actualités législatives en droit de la personne et de la famille*, Brussel, Larcier, 2018, 171.

¹³⁴ G. DECOCK, "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in P. SENAËVE en G. VERSCHELDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 71.

¹³⁵ Amendementen (nrs. 32-54 van K. VAN VAERENBERGH e.a. en nr. 55 van S. BECQ en R. TERWINGEN) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/009, 13-14.

¹³⁶ AGENTENSCHAP JONGERENWELZIJN, *Een statuut voor pleegzorgers wet van 19 maart 2017 - toelichting Jongerenwelzijn 20 april 2017*, <https://www.vlaamswelzijnsverbond.be/files/vergaderingen/2017-05-04%20SD%20JG%20doc06%20-%20Een%20statuut%20voor%20pleegouders%20-%20aanv%20MB.pdf> (consultatie 3 januari 2021); G. DECOCK, "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in P. SENAËVE en G. VERSCHELDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 72.

¹³⁷ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

beslissing te bekomen conform artikel 387*duodecies* BW.¹³⁸ Zodoende kunnen de pleegzorgers bij stilzitten van de ouders of wanneer de ouders een beslissing zouden nemen in strijd met het belang van het kind, zich wenden tot de rechtbank voor dat specifieke aspect. Het is voor pleegzorgers echter heel omslachtig en duur om telkens opnieuw gebruik te moeten maken van de regeling in artikel 387*duodecies* BW in situaties waarin de ouders van het kind stilzitten.¹³⁹

B. Inhoud bepaling inzake gerechtelijke delegatie

92. Overeenkomstig artikel 387*octies* BW konden de pleegzorgers bij gebrek aan een delegatieovereenkomst tussen de ouders en de pleegzorgers, de familierechtbank verzoeken om ook buiten het geval van dringende noodzakelijkheid de bevoegdheid om de belangrijkste beslissingen omtrent de gezondheid, de opvoeding, de opleiding, de ontspanning en de godsdienstige of levensbeschouwelijke keuzes van het kind, volledig of gedeeltelijk, aan hen te delegeren op voorwaarde dat het kind gedurende ten minste één jaar voorafgaand aan het verzoek voortdurend was geplaatst in het gezin van de pleegzorgers. In tegenstelling tot de rechten en plichten omtrent het beheer van de goederen van het kind konden de rechten en plichten omtrent de staat van de persoon van het kind niet worden gedelegeerd.¹⁴⁰ De rechter moest in het geval van gerechtelijke delegatie in zijn vonnis of arrest uitdrukkelijk vermelden welke rechten en plichten ter uitoefening van het ouderlijk gezag werden gedelegeerd aan de pleegzorgers.¹⁴¹ De gedwongen delegatie kon niet langer duren dan de duurtijd van de pleegzorgplaatsing en was dus steeds een tijdelijke maatregel.¹⁴²

C. Voorwaarden voor gerechtelijke delegatie

93. Twee voorwaarden voor de ontvankelijkheid van een gerechtelijk opgelegde delegatie werden geformuleerd. Het kind moest gedurende tenminste één jaar, voorafgaand aan het verzoek tot gerechtelijke delegatie, op voortdurende wijze geplaatst zijn in het pleeggezin van de verzoekende pleegzorgers.¹⁴³ Daar komt bij dat de pleegzorgers pas om een gerechtelijke delegatie konden verzoeken in het geval dat er geen delegatieovereenkomst mogelijk was zoals bedoeld in artikel 387*septies* BW.¹⁴⁴

D. Procedurele aspecten

94. Wanneer aan de twee voorwaarden voor de ontvankelijkheid van een gerechtelijke delegatie is voldaan, stellen de pleegzorgers hun vordering al naargelang het geval in tegen beide ouders, de enige ouder of de voogd van het kind (artikel 387*octies*, §1, vierde lid BW).

¹³⁸ Art. 387*duodecies* BW; M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 454.

¹³⁹ M. BERGHMANS, SAM vzw, E. DEMEY en Agentschap Jongerenwelzijn, *Statuut pleegzorger*, <https://www.jeugdrecht.be/search/artikel/statuut-pleegzorger> (consultatie 13 januari 2021).

¹⁴⁰ Art. 387*octies*, §1, eerste lid BW.

¹⁴¹ Art. 387*octies*, §2 BW.

¹⁴² Art. 387*terdecies* BW; Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 10.

¹⁴³ Art. 387*octies*, §1, eerste lid BW; J. FIERENS, "La loi du mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *Act.dr.fam.* 2017, 143-144.

¹⁴⁴ G. DECOCK, "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 72.

Dit doen ze overeenkomstig de procedureregels bepaald in de artikelen 1253*ter*/4 tot 1253*ter*/6 Ger.W. VERCRUYSSSE wijst erop dat in tegenstelling tot artikel 387*septies* BW (overeenkomst tussen ouders en pleegzorgers), het in artikel 387*octies* BW gaat om een onenigheid tussen de ouders en de pleegzorgers. Het is om die reden dat er wordt verwezen naar de mogelijkheid tot het vorderen van voorlopige maatregelen op grond van artikel 1253*ter*/5 Ger.W.¹⁴⁵

95. Artikel 387*octies*, paragraaf 1, derde lid BW bepaalt net zoals artikel 387*septies* BW dat het vonnis geen afbreuk kan doen aan de door de bevoegde organen voor pleegzorg bepaalde duurtijd van de pleegzorg.

96. De tweede paragraaf van datzelfde artikel bepaalt dat het vonnis of arrest uitdrukkelijk de rechten en plichten vermeldt die worden gedelegeerd aan de pleegzorgers. Kamerlid BECQ (CD&V) wees wederom op het feit dat de genomen maatregelen tijdelijk zijn. Er werd geen maximumduur vooropgesteld, maar bij conventionele maatregelen wordt een termijn bepaald en indien het een maatregel van de rechtbank betreft, kan het statuut nooit langer bestaan dan dat de maatregel van de rechtbank uitwerking heeft. Bij maatregelen in het kader van de jeugdbescherming wordt overigens jaarlijks in een evaluatie voorzien.¹⁴⁶

¹⁴⁵ T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 9.

¹⁴⁶ Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 10; T. VERCRUYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 9-10.

DEEL III. VERNIETIGINGSARREST

GRONDWETTELIJK HOF 28 FEBRUARI 2019

Hoofdstuk I. Procedure bij het Grondwettelijk Hof

97. Op 19 maart 2017 keurde het parlement het statuut voor pleegzorgers goed om meer duidelijkheid te creëren over de onderlinge rechten en plichten tussen de ouders en de pleegzorgers. Een groot deel van de nieuwe bepalingen betreft de attributen van het ouderlijk gezag bij pleegzorg. De pleegzorgers kregen op die manier meer inspraak, maar armoedeverenigingen vreesden een uitholling van het ouderlijk gezag. Het beroep tot vernietiging werd ingesteld door een gezin (vader, moeder en kind) waarvan het kind door de jeugdrechtbank te Brussel (Franstalige kamer) bij een 'vertrouwenspersoon' werd geplaatst en door de vzw 'Défense des Enfants – International – Belgique – branch francophone' (D.E.I. Belgique). Daarnaast zijn vijf armoedeverenigingen (Franstalige en Nederlandstalige) tussengekomen in de procedure voor het Grondwettelijk Hof.¹⁴⁷

98. In hoofdorde vorderden de verzoekers de vernietiging van de volledige wet van 19 maart 2017. Eerder was een verzoek tot schorsing van de wet niet ontvankelijk door het laattijdig indienen.¹⁴⁸ De vordering tot gehele vernietiging achtte het Grondwettelijk Hof niet-ontvankelijk wegens het ontbreken van enige grieven hieromtrent. Het beroep tot vernietiging van de artikelen 387*sexies*, 387*septies* en 387*octies* BW werd wel onderzocht. Bovendien zagen de verzoekers en de Franse Gemeenschapsregering in de regeling een schending van de bevoegdheidsverdeling en het beginsel van federale loyauteit. Het Hof oordeelde echter dat noch de bevoegdheidsregels noch het beginsel van federale loyauteit geschonden zijn.¹⁴⁹

Afdeling 1. Bezorgdheden armoedeverenigingen

99. De vijf tussenkomende armoedeverenigingen ('ATD Vierde Wereld België', 'Luttes Solidarités Travail', 'Belgisch Netwerk Armoedebestrijding', 'Réseau wallon de Lutte contre la Pauvreté' en 'Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen') in de procedure voor het Grondwettelijk Hof zijn vzw's die trachten armoede te bestrijden en, meer in het bijzonder, gezinnen die zich in een kwetsbare situaties bevinden, te ondersteunen. Zij stelden dat zij er belang bij hadden de vernietiging te vorderen van de artikelen 387*sexies*, 387*septies* en 387*octies* BW, die de doelstellingen die zij ten aanzien van die bevolkingsgroepen nastreven, in het gedrang brengen.¹⁵⁰ In wat volgt worden de standpunten van de armoedeverenigingen uiteengezet. Opgemerkt moet worden dat,

¹⁴⁷ E. ADRIAENS, "Grondwettelijk Hof beperkt inspraak pleegzorgers", *TJK* 2019, nr. 385, 1.

¹⁴⁸ GwH 19 oktober 2017, nr. 126/2017.

¹⁴⁹ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 130.

¹⁵⁰ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. A.1.3.

ondanks dat het om vijf verschillende armoedeverenigingen gaat, hun standpunten gelijk lopen.

100. De vijf armoedeverenigingen meenden dat de politieke verantwoordelijken bij de opstelling van de wet van 19 maart 2017 hebben nagelaten de mening van de ouders van pleegkinderen in te winnen. Ze stelden dat er geen gelijkheid was tussen ouders en pleegzorgers en dat er weinig aandacht werd besteed aan de rechten van de ouders. Ze vonden dat de positie van de ouders sterk werd ingeperkt.¹⁵¹

101. De armoedeverenigingen wezen erop dat extreme situaties zoals een drugsverslaving, misbruik en verwaarlozing ons niet mogen doen vergeten dat de oorzaak die leidt tot pleegzorgplaatsing vaak de armoede is waarin veel gezinnen leven.¹⁵² Kinderen opvoeden is nooit een gemakkelijke opdracht. Voor ouders die armoede moeten trotseren, die geen toegang hebben tot adequate huisvesting en die al hun wilskracht nodig hebben voor de dagdagelijkse verplichtingen van het leven, is deze taak nog moeilijker. Er bestaat een verband tussen grote armoede en uithuisplaatsing van kinderen. Armoede belemmert met andere woorden nog steeds het recht op een gezinsleven.¹⁵³ Vaak staan de ouders voor keuzes die in werkelijkheid een gebrek aan keuze zijn: "Is het beter om te betalen voor elektriciteit en een verwarmd huis te hebben of is het beter om winterschoenen voor de kinderen te kopen?". Deze – volgens de armoedeverenigingen overigens zeer stressvolle – ervaring wordt nog verergerd door de voortdurende angst dat hun kinderen van hen zullen worden weggenomen en dat zij uitgesloten zullen worden in hun ouderlijke rol, die zij niettemin zo goed mogelijk vervullen, in meer dan complexe levensomstandigheden. De armoedeverenigingen stelden dat het scheiden van een kind van zijn ouders om redenen die verband houden met hun levensomstandigheden, een onaanvaardbare schending van de rechten van het kind uitmaakte.¹⁵⁴

102. Reeds bij de aanvang van de pleegzorgplaatsing worden de ouders ontheven van een deel van hun ouderlijke verantwoordelijkheden. Na één jaar kon de rechter een akkoord uitvaardigen over de modaliteiten van het ouderlijk gezag. De armoedeverenigingen wijzen op het risico dat bestaat wanneer dergelijk akkoord wordt opgedrongen aan de ouders. Wanneer er namelijk geen goede verstandhouding bestaat tussen de ouders en de pleegzorgers, kunnen de pleegzorgers aan de rechter vragen het recht te krijgen om zelf alle

¹⁵¹ ATD Quart Monde en Belgique, Le Forum Bruxelles contre les inégalités, le Réseau Wallon de Lutte contre la Pauvreté, het Netwerk Tegen Armoede, le Réseau Belge de Lutte contre la Pauvreté en le mouvement Luttes Solidarités Travail, *Communiqué de presse déposé à l'occasion de la journée internationale des droits de l'enfant : des associations ont introduit un recours contre la loi du 19 mars 2017 relative au statut des accueillants familiaux*, https://www.mouvement-1st.org/documents/2017-11_15_CommuniquePresse_LoiStatutAccueillantsFamiliaux.pdf (consultatie 5 maart 2021).

¹⁵² C. MAHY en N. DE KUYSSCHE, *Communiqué de presse*, <https://www.rwlp.be/images/Communiqu-de-presse-du-rwlp-projet-de-loi-Familles-daccueil.pdf> (consultatie 8 maart 2021).

¹⁵³ I. MAES, *Waarom een uitgebreid statuut voor pleegzorgers ons ongerust maakt*, <https://atd-vierdewereld.be/cms/wp-content/uploads/sites/2/2018/03/Vierde-Wereldblad-Maart-2018.pdf>; Bijlage 1: Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders.

¹⁵⁴ C. MAHY en N. DE KUYSSCHE, *Communiqué de presse*, <https://www.rwlp.be/images/Communiqu-de-presse-du-rwlp-projet-de-loi-Familles-daccueil.pdf> (consultatie 8 maart 2021).

belangrijke beslissingen te nemen, zelfs op het gebied van godsdienst en levensbeschouwing.¹⁵⁵ Ouders worden van hun rechten beroofd en hun bestaan als ouders wordt ontzegd wanneer de pleegzorgers dergelijke belangrijke beslissingen kunnen nemen met betrekking tot de opvoeding van het kind, zonder dat daarvoor de toestemming van de ouders vereist is. Verder werden de plichten van de pleegzorgers om de band tussen het kind en zijn gezin in stand te houden of te bevorderen, op geen enkele wijze gespecificeerd. Een dergelijke juridische constructie houdt het risico in dat de ouders zeer snel uit het leven van het kind verdwijnen. De armoedeverenigingen stellen dat de belangen van het kind op die manier nauwelijks worden gewaarborgd.¹⁵⁶

103. In naam van het recht op het gezinsleven, moet alles in het werk gesteld worden om alle ouders de mogelijkheid te geven hun kinderen op te voeden.¹⁵⁷ De armoedeverenigingen zijn van mening dat de oplossing niet ligt in de plaatsing van kinderen of de vervanging van ouders, maar in het verschaffen van middelen en externe hulpbronnen om ouders te ondersteunen die te maken hebben met armoede en sociale uitsluiting, ruim vóór de plaatsing. Al te vaak worden deze ouders geconfronteerd met aanzienlijke financiële moeilijkheden, huisvestingsproblemen en een gebrek aan passende ouderlijke steun. De uitvoering van structurele maatregelen op deze verschillende gebieden zou de ouders in staat stellen hun kinderen in waardige omstandigheden op te voeden.¹⁵⁸ Enkel in extreme gevallen kan worden overgegaan tot een uithuisplaatsing. Een dergelijke scheiding moet in essentie altijd tijdelijk, en voor een zo kort mogelijke periode zijn. Tijdens deze periode moet ook de band tussen ouders en kind behouden blijven en aangemoedigd worden. Alle maatregelen in omgekeerde zin zouden een schending zijn van het recht tot gezinsleven, zoals dat gegarandeerd wordt door artikel 8 EVRM. Daar waar in beginsel de natuurlijke ouders zouden moeten worden begeleid om de terugkeer van het kind te bespoedigen, werd met de wet van 19 maart 2017 de terugkeer bemoeilijkt. Op die manier werd volgens de armoedeverenigingen de familiale cultuur beschadigd en de band tussen kind en natuurlijke ouders gebroken.¹⁵⁹

104. Bovendien vreesden de armoedeverenigingen voor een verdoken adoptie wanneer de pleegzorgers zelf alle belangrijke beslissingen kunnen nemen. Een adoptie zou de familiale intimiteit van de oorspronkelijke gezinnen kunnen ondermijnen en de band tussen de ouders en het geplaatste kind kunnen verbreken. Een plaatsing is in principe een tijdelijke maatregel, maar in de praktijk merken de armoedeverenigingen echter dat kinderen vaak niet meer terugkeren naar de ouders. Het enige verschil met een adoptie is dat de

¹⁵⁵ Bijlage 1: Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders.

¹⁵⁶ C. MAHY en N. DE KUYSSCHE, *Communiqué de presse*, <https://www.rwlp.be/images/Communiqu-de-presse-du-rwlp-projet-de-loi-Familles-daccueil.pdf> (consultatie 8 maart 2021).

¹⁵⁷ Bijlage 1: Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders.

¹⁵⁸ C. MAHY en N. DE KUYSSCHE, *Communiqué de presse*, <https://www.rwlp.be/images/Communiqu-de-presse-du-rwlp-projet-de-loi-Familles-daccueil.pdf> (consultatie 8 maart 2021).

¹⁵⁹ Bijlage 1: Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders.

natuurlijke ouders geen burgerlijke aansprakelijkheid meer hebben. Bij een uithuisplaatsing zijn ze verondersteld wel aansprakelijk te blijven.¹⁶⁰

105. De armoedeverenigingen waren van mening dat ze dan ook geen ander alternatief hadden om hun vrees en argumenten kenbaar te maken dan een beroep tot nietigverklaring in te stellen tegen de wet van 19 maart 2017.¹⁶¹

Afdeling 2. Homologatie van overeenkomsten

106. In het geannoteerde arrest ging het Grondwettelijk Hof na of het criterium dat de rechter de homologatie enkel kan weigeren bij strijdigheid met het belang van het kind (art. 387*sexies* BW en art. 387*septies* BW) een schending uitmaakte van de artikelen 10, 11, 22 en 22*bis* Gw., artikel 8 EVRM en de artikelen 3 en 7 IVRK.¹⁶² Deze artikelen bevatten het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel (art. 10 en 11 Gw.), het recht op eerbiediging van het gezinsleven (art. 22 en 22*bis* Gw. en art. 8 EVRM) en het recht van het kind om door zijn ouders te worden opgevoed (art. 7 IVRK). Artikel 3 IVRK bepaalt dat bij alle maatregelen betreffende kinderen het belang van het kind de eerste overweging moet zijn.

107. De verzoekende partijen argumenteerden dat het belang van het kind niet het enige belang mocht zijn dat speelde bij de homologatie van de overeenkomst over de contacten met de ouders en bij de homologatie van de vrijwillige delegatieovereenkomst. Het toezicht op het belang van het kind is niet voldoende om de afstamming en de rechten van de ouders te garanderen en miskent *a priori* het belang van de ouders. De verzoekers interpreteerden de weigeringsgrond als een verbod voor de rechtbank om een belangenafweging te maken waarbij, naast het belang van het kind, ook rekening kan worden gehouden met dat van de ouders.¹⁶³ Het Hof volgde deze zienswijze niet.

108. Het Hof argumenteerde dat hoewel het belang van het kind een primordiaal karakter heeft, het daarom nog geen absoluut karakter heeft. De bijzondere plaats die het belang van het kind inneemt, belet niet dat er ook rekening kan worden gehouden met de belangen van anderen. De plaatsing in een pleeggezin is een maatregel die de bescherming van het kind nastreeft zodat bij afweging van alle belangen, het belang van het kind noodzakelijkerwijs in

¹⁶⁰ I. MAES, *Waarom een uitgebreid statuut voor pleegzorgers ons ongerust maakt*, <https://atd-vierdewereld.be/cms/wp-content/uploads/sites/2/2018/03/Vierde-Wereldblad-Maart-2018.pdf> (consultatie 2 februari 2021); ATD Quart Monde en Belgique, Le Forum Bruxelles contre les inégalités, le Réseau Wallon de Lutte contre la Pauvreté, het Netwerk Tegen Armoede, le Réseau Belge de Lutte contre la Pauvreté en le mouvement Luttes Solidarités Travail, *Communiqué de presse déposé à l'occasion de la journée internationale des droits de l'enfant : des associations ont introduit un recours contre la loi du 19 mars 2017 relative au statut des accueillants familiaux*, https://www.mouvement-lst.org/documents/2017-11_15_CommuniquePresse_LoiStatutAccueillantsFamiliaux.pdf (consultatie 5 maart 2021); Bijlage 1: Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders.

¹⁶¹ Bijlage 1: Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders.

¹⁶² GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019; E. ADRIAENS, "Grondwettelijk Hof beperkt inspraak pleegzorgers", *TJK* 2019, nr. 385, 1.

¹⁶³ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.17.1.

alle gevallen een voorrangspositie inneemt en kan primeren op het belang van de ouders.¹⁶⁴ Het Hof vond het belangrijk dat de overeenkomst werd gesloten met tussenkomst van het bevoegde orgaan voor pleegzorg. Dat orgaan moet mee waken over de belangen van de ouders. Het belang van het kind waarmee de rechtbank rekening moet houden bij de homologatie van de delegatieovereenkomst bestaat - in de mate van het mogelijk - in het behoud van de band van het kind met zijn ouder bij de uitoefening van de belangrijke beslissingen. In dat opzicht moet rekening worden gehouden met het hoger belang van het kind dat, naargelang de aard en de ernst van de omstandigheden, kan primeren op dat van de ouders. Het criterium dat de rechtbank de homologatie enkel kan weigeren indien die in strijd is met het belang van het kind, was bijgevolg niet in strijd met de grondrechten die door de verzoekers werden aangehaald.¹⁶⁵

Afdeling 3. Gerechtelijke delegatie van niet-dringende, belangrijke beslissingen m.b.t. het kind

§1. Vlaamse Gemeenschap vs. Federatie Wallonië-Brussel

A. Termijnvoorwaarde

109. De verzoekende partij voerde aan dat de delegatie van alle rechten van het ouderlijk gezag op vraag van de pleegzorgers, onder de enige voorwaarde van een plaatsingsduur van één jaar en zonder voorwaarde van absolute noodzaak die te maken had met de openbare orde of uitzonderlijke omstandigheden, klaarblijkelijk onevenredig was.¹⁶⁶ Franstalige ngo's hebben in het kader van de alternatieve rapportage wat betreft de naleving van het Kinderrechtenverdrag in België een aantal standpunten geformuleerd met betrekking tot de wet van 19 maart 2017. Het standpunt dat betrekking had op de voorwaarde van een plaatsingsduur van één jaar, luidde als volgt: *'Trek het onderdeel van de wet van 19 maart 2017 in dat toelaat om in geval van plaatsing het ouderlijk gezag te delegeren naar een pleeggezin zonder instemming van de ouders, alleen omdat er een bepaalde periode verstreken is. Steun en informeer ouders bij de uitoefening van het ouderlijk gezag bij plaatsing van hun kinderen in een pleeggezin'*.¹⁶⁷

110. In de parlementaire voorbereiding is veel discussie gevoerd over de termijn van één jaar.¹⁶⁸ Voor kamerlid BROTCORNE (CdH) was dit veel te snel. Zo diende hij een amendement in dat strekte tot weglating van de termijn van één jaar. Het was voor hem ondenkbaar dat dergelijk fundamenteel recht na een termijn van amper één jaar zou worden

¹⁶⁴ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.18.3; M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 462.

¹⁶⁵ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.22 en B.23.1.

¹⁶⁶ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. A.5.1.

¹⁶⁷ X, Lijst van aanbevelingen voor België. NGO Alternatief rapport 28 februari 2018, <https://www.kinderrechtencoalitie.be/wp-content/uploads/2018/12/Aanbevelingen-2018---Belgische-NGO's-Nederlands.pdf> (consultatie 3 februari 2021); M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 458.

¹⁶⁸ F. VROMAN, "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387^{quater} - 387^{quaterdecies} BW)" in H. CASMAN, A. HEYVAERT, J. PAUWELS en P. SENAËVE, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., OPF, afl. 89 (7 mei 2019), 51.

toegekend aan pleegzorgers. Het feit dat een kind één jaar in een pleeggezin heeft gewoond, volstaat volgens hem niet om aan de pleegzorgers dergelijk ruim en primordiaal recht te verlenen met zeer grote impact op het leven van het kind en zijn ouders.¹⁶⁹ In ondergeschikte orde stelde BROTCORNE voor om de termijn van één jaar op te trekken tot drie jaar en te voorzien in een tijdelijke delegatie.¹⁷⁰ Ook kamerlid VAN HECKE (Ecolo-Groen) formuleerde de bezorgdheden van het werkveld, met name de bezorgdheden van ATD Vierde Wereld dat stelt dat het delegeren van al te veel bevoegdheden het ultieme doel van pleegzorg, namelijk het kind zo snel mogelijk laten terugkeren naar zijn oorspronkelijke gezin, zou hypothekeren.¹⁷¹ Daarnaast stipuleert het vijfde beginsel van de aanbeveling R (87) 6 van de Raad van Europa dat een gerechtelijke delegatie van de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen aan de pleegzorgers mogelijk moet zijn na een substantiële periode van pleegzorg.¹⁷²

111. De meerderheid handhaafde evenwel de termijn van één jaar, waardoor deze uiteindelijk werd behouden. De termijn, reeds verhoogd met zes maanden ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel, werd vastgesteld met het evenwicht tussen de ouders, pleegzorgers en het kind in het achterhoofd.¹⁷³ Het zal uiteindelijk aan de familierechter zijn om te beslissen. Het is niet omdat een delegatie van bevoegdheden van het ouderlijk gezag na één jaar plaatsing wordt verzocht, dat ze automatisch zal worden toegestaan. De familierechter zal oordelen in het belang van het kind.¹⁷⁴

112. Voor sommigen was de termijn van één jaar te kort, voor anderen te lang, maar over hoe deze termijn moest worden berekend, werd niet gediscussieerd.¹⁷⁵ Met name rijst de vraag hoe men de term 'voortdurend geplaatst' – voor de Federatie Wallonië-Brussel: 'placé de manière permanente' – moet interpreteren. VROMAN geeft drie interpretaties: (1) de termijn begint te lopen zodra tot pleegzorgplaatsing werd besloten door de bevoegde autoriteit en gedurende deze termijn mag er geen einde gesteld zijn aan de pleegzorgplaatsing in het gezin waar de minderjarige aan werd toevertrouwd. (2) De termijn begint te lopen zodra het kind effectief werd opgenomen in het pleeggezin en gedurende deze termijn mag er geen einde gesteld zijn aan de pleegzorgplaatsing in het gezin waaraan de minderjarige werd toevertrouwd. (3) De termijn begint te lopen zodra tot pleegzorgplaatsing werd besloten en gedurende deze termijn moet het kind één jaar zonder

¹⁶⁹ T. VERCRUYSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 9.

¹⁷⁰ Amendementen (nrs. 56-59 van C. BROTCORNE, nrs. 60 en 66 van S. BECQ e.a. en nrs. 61- 65 van Ö. ÖZEN) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/010, 3.

¹⁷¹ G. DECOCK, "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 72; Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 7.

¹⁷² Recommendation No. R (87) 6 of the Committee of Ministers to member states on foster families (20 maart 1987).

¹⁷³ T. VERCRUYSE, "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 9.

¹⁷⁴ G. DECOCK, "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in P. SENAEVE en G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 72.

¹⁷⁵ Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 7.

onderbreking bij de pleegzorgers verblijven. Dit zou bijgevolg inhouden dat wanneer de ouders nog persoonlijk contact hebben met het kind, de termijn van één jaar geen aanvang neemt.¹⁷⁶

113. Uit de tekst van artikel 387octies BW blijkt dat de tweede interpretatie degene is die het meest aanleunt bij wat de wetgever voor ogen had. In het initiële wetsvoorstel spraken men nog van een onafgebroken periode van zes maanden waarin de pleegouders, voorafgaand aan de ondertekening van de overeenkomst of de indiening van het verzoekschrift, daadwerkelijk gezorgd hebben voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van het kind.¹⁷⁷ Een verduidelijking van deze bepaling volgde in de toelichting: *'Pleegzorg verloopt jammer genoeg niet steeds in goede verhoudingen tussen de ouders en het pleeggezin. Het is dan ook opportuun dat uitoefening van het ouderlijk gezag niet enkel via een overeenkomst tussen de ouders en het pleeggezin tot stand kan komen, maar ook op verzoek van het pleeggezin alleen. Het is evenwel vereist dat er een affectieve band is ontstaan tussen het pleeggezin en het kind, die vermoed kan worden doordat het pleeggezin reeds meer dan zes maanden instaat voor het kind. Zelfs dan nog kan de familierechtbank andere componenten van het ouderlijk gezag slechts overdragen na een grondige belangenafweging te hebben gemaakt tussen enerzijds het belang van het kind en anderzijds het recht van de ouders op een privé- en gezinsleven.'*¹⁷⁸ Bovendien werd in de omzendbrief van de Administration Centrale de l'Aide à la Jeunesse van de Federatie Wallonië-Brussel gesteld dat het kind ononderbroken gedurende één jaar aan de pleegzorgers moet zijn toevertrouwd.¹⁷⁹

114. Zoals hierboven vermeld, was de termijnvoorwaarde van één jaar voortdurende plaatsing geen voldoende voorwaarde voor de toepassing van de gerechtelijke delegatie in artikel 387octies BW.¹⁸⁰ Het lijkt er dus op dat men langs Franstalige zijde fout was geïnformeerd over de juiste inhoud van de wet van 19 maart 2017. Hierdoor werd een bepaalde overtuiging gecreëerd dat deze nieuwe wet de positie van de ouders zou verzwakken. In dit verband moet worden benadrukt dat de termijnvoorwaarde slechts één van de voorwaarden was voor een gerechtelijke delegatie. Daarnaast moesten de pleegzorgers eveneens aantonen dat er met bemiddeling van de dienst voor pleegzorg geen

¹⁷⁶ F. VROMAN, "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387quater – 387quaterdecies BW)" in H. CASMAN, A. HEYVAERT, J. PAUWELS en P. SENAËVE, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., OPF, afl. 89 (7 mei 2019), 51.

¹⁷⁷ Wetsvoorstel (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders toelichting, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-697/001, 14-15.

¹⁷⁸ Wetsvoorstel (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders toelichting, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-697/001, 9-10.

¹⁷⁹ L. BAUDART, *Circulaire relative à la mise en œuvre de la loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux*, http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=60acd448ac7104c310f167aab6c94b9311b38220&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Legislation/2017.11.06_Circulaire_Loi_Accueillants_familiaux_.pdf (consultatie 20 januari 2021); F. VROMAN, "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387quater – 387quaterdecies BW)" in H. CASMAN, A. HEYVAERT, J. PAUWELS en P. SENAËVE, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., OPF, afl. 89 (7 mei 2019), 51-52.

¹⁸⁰ Supra randnr. 111.

akkoord mogelijk was in het belang van het kind. Dit betekende in principe zoveel als: het kind zou in de kou blijven staan omdat de ouders niet optraden dan wel beslissingen zouden nemen die in strijd zouden zijn met het belang van het kind. Het eerste zinsdeel van artikel 387octies BW 'bij gebrek aan een overeenkomst', hield dit in. Immers, wanneer de ouders hun ouderlijke verplichting wel zouden vervullen, was een gerechtelijke delegatie overbodig.¹⁸¹

B. Ontzetting uit het ouderlijk gezag

115. De verzoekers vergeleken een gerechtelijke delegatie met een ontzetting uit het ouderlijk gezag. Ze stelden dat een gerechtelijke overdracht enkel door het Openbaar Ministerie kan worden gevorderd aangezien dergelijke overdracht raakt aan de openbare orde, terwijl de wet van 19 maart 2017 de pleegzorgers de mogelijkheid bood om die overdracht te verzoeken.¹⁸² In de Vlaamse Gemeenschap is de ontzetting uit het ouderlijk gezag een extreme oplossing die slechts uitzonderlijk wordt toegepast, meer bepaald in de situatie waar de ouder het kind in ernstig gevaar heeft gebracht en de ontzetting het belang van het kind dient.¹⁸³

116. De ontzetting uit het ouderlijk gezag is een federale materie (art. 5, §1, II, 6°, e) BWHI) en is geregeld in de artikelen 32-35 Jeugdbeschermingswet. Aldus gelden deze regels voor zowel de Vlaamse Gemeenschap als de Federatie Wallonië-Brussel.

117. De ontzetting kan pas uitgesproken worden in drie limitatief door de wet omschreven gevallen. Artikel 32, 1° Jeugdbeschermingswet bepaalt vooreerst dat de maatregel kan worden uitgesproken ten aanzien van de vader of de moeder die veroordeeld werd tot een criminele of een correctionele straf wegens een feit gepleegd op de persoon van of met behulp van één zijn kinderen of afstammelingen. Onder andere het gebruik van rechtstreeks lichamelijk geweld valt onder deze noemer, maar ook het opzettelijk onthouden van voedsel of verzorging, het te vondeling leggen of verlaten van een kind. 'Met behulp van' verwijst in dit geval naar onzedelijke handelingen die door het kind worden verricht op de ouder, op initiatief van deze laatste. Merk op dat het hier dus niet gaat om misdrijven die door de ouders worden gepleegd met deelname van het kind. Dit kan echter wel onder artikel 32, 2° Jeugdbeschermingswet vallen.¹⁸⁴

118. Vervolgens bepaalt 2° van datzelfde artikel dat een ontzetting kan uitgesproken worden ten aanzien van de vader of de moeder die de gezondheid, de veiligheid of de zedelijkheid van het kind in gevaar brengt door slechte behandeling, misbruik van gezag, kennelijk slecht gedrag of erge nalatigheid. Wat precies onder de termen 'slecht gedrag' of 'misbruik van gezag' valt, is een feitenkwestie waarover de jeugdrechter zal moeten oordelen. Er moet wel een duidelijk causaal verband bestaan tussen het wangedrag van de

¹⁸¹ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 458-459.

¹⁸² GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. A.5.1.

¹⁸³ Cass. 8 oktober 2014, AR P.14.1311.F; J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 564.

¹⁸⁴ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 564.

ouder en de gevaarsituatie waarin het kind terechtkomt.¹⁸⁵ Onder de noemer 'slechte behandeling' valt bijvoorbeeld de situatie waarin de vader de moeder vermoord.¹⁸⁶

119. Ten slotte bepaalt artikel 32, derde paragraaf Jeugbeschermingswet dat hetzelfde geldt voor de vader of de moeder die huwt met een persoon die reeds uit het ouderlijk gezag is ontzet. De *ratio legis* achter deze bepaling is dat de ouder zijn kinderen blootstelt aan de invloed van een persoon ten laste van wie er reeds ernstige feiten van mishandeling bestaan die tot een ontzetting uit het ouderlijk gezag hebben geleid.¹⁸⁷

120. Indien aan bovenstaande voorwaarden is voldaan, kan de jeugdrechter de maatregel uitspreken, maar hij is daartoe echter niet verplicht.¹⁸⁸

121. Uit de statistische publicatie van 2019 van de hoven en de rechtbanken blijkt evenwel dat in de Federatie Wallonië-Brussel veel vaker ontzettingen uit het ouderlijk gezag worden gevorderd en uitgesproken dan in de Vlaamse Gemeenschap. In 2019 werden namelijk in het Nederlandstalig landsgedeelte 10 beslissingen ten opzichte van ouders uitgesproken door jeugdrechtbanken, terwijl in het Franstalig landsgedeelte dat er 318 waren.¹⁸⁹ Doordat de Franstalige jeugdrechtbanken regelmatig een ontzetting uit het ouderlijk gezag uitspreken, vreesden de verzoekers dat ook gerechtelijke delegaties erg vaak zouden voorkomen en met minder ernstige toekenningsvoorwaarden dan bij een ontzetting uit het ouderlijk gezag.¹⁹⁰ Dit zou een verklaring kunnen zijn voor de grotere weerstand bij de ouders en de armoedeverenigingen voor een vermeende aantasting van de rechten van de wettelijke ouders langs Franstalige zijde. Het lijkt er dus op dat men langs Franstalige zijde liever een ontzetting dan een gerechtelijke delegatie heeft. Dat is enigszins opmerkelijk aangezien ze zich verzetten tegen een systeem dat een gedeeld juridisch gezag mogelijk maakt. Bovendien wordt het belang van het kind steeds vooropgesteld en is er rechterlijke controle.¹⁹¹

C. Beoordeling door het Grondwettelijk Hof

122. De bestreden bepaling, ingevoegd in artikel 387*octies* BW, geeft de pleegzorgers de mogelijkheid een delegatie van beslissingsbevoegdheid te verzoeken inzake belangrijke beslissingen.¹⁹² De delegatie van bevoegdheden was identiek met die welke krachtens een vrijwillige delegatieovereenkomst overeenkomstig artikel 387*septies* BW konden worden gedelegeerd.¹⁹³ Het fundamenteel verschil tussen deze twee bepalingen zat hem in het feit dat de gerechtelijke delegatie werd toegepast bij afwezigheid van een overeenkomst tussen de ouders en de pleegzorgers. De rechter had aldus de mogelijkheid om, tegen de wil van de

¹⁸⁵ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 468.

¹⁸⁶ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 565.

¹⁸⁷ B. DE SMET, *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 468-469.

¹⁸⁸ J. PUT, *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 564.

¹⁸⁹ X, *Rechtbanken van eerste aanleg (jeugd zaken) 2019*, https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/college/stat/2019/_pub2019_rea-jeugd.pdf (consultatie 7 februari 2021).

¹⁹⁰ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. A.5.5.

¹⁹¹ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 455.

¹⁹² GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.24.1.

¹⁹³ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.25.1.

ouders en buiten het geval van dringende noodzakelijkheid, de bevoegdheid inzake het nemen van belangrijke beslissingen over het leven van het kind, te ontnemen aan de ouders. Deze bevoegdheid behoorde tot het ouderlijk gezag.¹⁹⁴ Het Grondwettelijk Hof oordeelde bijgevolg dat de bestreden bepaling een zeer aanzienlijke inmenging vormde in het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en het geplaatste kind. Dergelijke inmenging was slechts verenigbaar met de artikelen 10, 11, 22 en 22*bis* Gw., artikel 8 EVRM en de artikelen 3 en 7 IVRK, indien die nodig was in een democratische samenleving en evenredig was met het nagestreefde doel.¹⁹⁵

123. In haar redenering verwees het Hof vooreerst naar de algemene opzet van het statuut voor pleegzorg. Het statuut moest een einde maken aan de bestaande onduidelijkheid omtrent de rechten en plichten van pleegzorgers en het gebrek aan inspraakmogelijkheid.¹⁹⁶ Ook diende het statuut de organisatie van het dagdagelijkse leven van het kind in het pleeggezin te vergemakkelijken en de situatie te regelen na afloop van de pleegzorg zodat de band tussen het kind en de pleegzorgers niet bruusk werd verbroken.¹⁹⁷ Het Hof was van oordeel dat deze doelstellingen waren vervuld zonder dat er moest worden voorzien in een gerechtelijke delegatie. Het volstond dat de pleegzorgers gedurende de pleegzorgplaatsing het recht hadden om enerzijds alle dagdagelijkse beslissingen en anderzijds belangrijke beslissingen in geval van dringende noodzakelijkheid te nemen (art. 387*quinquies* BW). Bovendien konden de ouders met de pleegzorgers overeenkomen om de beslissingsbevoegdheid inzake bepaalde belangrijke beslissingen vrijwillig aan de pleegzorgers te delegeren (art. 387*septies* BW).¹⁹⁸ Dat volstond, aldus het Hof, om te voldoen aan de algemene opzet van het pleegzorgstatuut.

124. De gerechtelijke delegatie in artikel 387*octies* BW voldoet aan de doelstellingen van het statuut voor pleegzorgers op voorwaarde dat dergelijke delegatie uitsluitend wordt toegepast wanneer het kind ten minste één jaar voortdurend geplaatst is in het pleeggezin én er geen vrijwillige delegatieovereenkomst mogelijk is omdat de ouders stilzitten dan wel omdat zij beslissingen nemen in strijd met het belang van het kind. Welke richting een kind kan volgen op school is bijvoorbeeld een belangrijke beslissing die een grote invloed heeft op het leven van het kind, maar zo'n beslissing heeft daarentegen vaak een nog grotere invloed als ze niet wordt genomen. PARYS en VAN VAERENBERGH zijn van mening dat wanneer de ouders vaak belangrijke beslissingen belemmeren en er geen vooruitzicht bestaat dat het kind binnen een redelijke termijn kan terugkeren naar de ouders, een gerechtelijke delegatie gerechtvaardigd lijkt. Veronderstel dat het geplaatste kind zeer ongelukkig is in zijn huidige studierichting, dan is het logisch dat de pleegzorgers stappen willen ondernemen. Wanneer

¹⁹⁴ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.25.2.

¹⁹⁵ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.26.

¹⁹⁶ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 7; GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.2.1.

¹⁹⁷ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.2.; Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 3.

¹⁹⁸ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.2.

de ouders dat verbieden, komt het belang van het kind in het gedrang.¹⁹⁹ De gerechtelijke delegatie voldoet derhalve aan de doelstelling van het statuut om het dagdagelijkse leven van het kind in het pleeggezin te vergemakkelijken.²⁰⁰ De wetgever liet echter na om in artikel 387*octies* BW de situaties te specificeren waarin een gerechtelijke delegatie gerechtvaardigd zou zijn. Artikel 387*duodecies* BW, op grond waarvan de pleegzorgers de mogelijkheid hebben om zich, in het belang van het kind, tot de rechter te wenden om een concrete belangrijke beslissing te bekomen, volstaat in dit geval niet. Het is voor pleegzorgers immers heel omslachtig en duur om telkens opnieuw gebruik te moeten maken van de regeling in artikel 387*duodecies* BW in situaties waarin de ouders van het kind stilzitten.

125. Als tweede reden gaf het Hof dat de plaatsing van een kind buiten zijn gezin moest worden opgevat als een uitzonderlijke maatregel en bijgevolg zo kort mogelijk moest duren.²⁰¹ Pleegzorg is een tijdelijke maatregel en streeft naar de terugkeer naar het gezin.²⁰² Het is dan ook belangrijk om gedurende de periode dat het kind in het systeem van pleegzorg verblijft, het contact met de ouders in stand te houden. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat het hoger belang van het kind, naargelang de aard en de ernst van de omstandigheden, kan primeren op dat van de ouders. Het Hof concludeerde bijgevolg dat het in het belang van het kind was dat de biologische ouders zoveel mogelijk betrokken bleven bij de belangrijke beslissingen over het kind, omdat het kind en de ouders herenigd zullen worden van zodra dat mogelijk is. Het Hof oordeelt in dat opzicht dat artikel 387*octies* BW niet beperkt was tot bijzondere omstandigheden met betrekking tot de aard of de ernst ervan.²⁰³

126. De gerechtelijke delegatie van belangrijke beslissingen werd sterk bekritiseerd door de tussenkommende armoedeverenigingen in de procedure voor het Grondwettelijk Hof. Zij vreesden dat door dit soort delegatiemaatregelen de familie van het kind op afstand zou worden geplaatst en het contact tussen de ouders en het geplaatste kind zou worden beperkt.²⁰⁴ Evenwel was het bij de opstelling van de wet van 19 maart 2017 al duidelijk dat de delegatiemaatregel tijdelijk was en eindigde wanneer de pleegzorgplaatsing afliep.²⁰⁵ Daarenboven konden de ouders bij twijfel over de te nemen beslissingen voor het kind zich steeds wenden tot de rechtbank, in het belang van het kind. De ouders behielden ook hun recht op toezicht op de opvoeding van het kind. Ze konden alle nuttige informatie

¹⁹⁹ L. PARYS en K. VAN VAERENBERGH, "Pleegzorg: belang van het kind moet voorrang krijgen op de rechten van de ouders", <https://www.n-va.be/nieuws/pleegzorg-belang-van-het-kind-moet-voorrang-krijgen-op-de-rechten-van-de-ouders> (consultatie 11 februari 2021).

²⁰⁰ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.2.

²⁰¹ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.3.

²⁰² Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 39.

²⁰³ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.3.

²⁰⁴ E. CAPPON, "L'autorité parentale déléguée aux accueillants familiaux?", <https://www.jubel.be/fr/lautorite-parentale-deleguee-aux-accueillants-familiaux/> (consultatie 1 maart 2021).

²⁰⁵ Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 12.

hieromtrent inwinnen bij de pleegzorgers. Bovendien behielden de ouders eveneens hun recht op persoonlijk contact met het kind. De pleegzorgers moesten, wanneer zij beslissingsbevoegdheid hadden, zoveel mogelijk de opvoedingsbeginselen van de ouders respecteren.²⁰⁶

127. Verzoekers koppelden een gerechtelijke delegatie aan een verminderd contact met de ouders. Het Grondwettelijk Hof volgde verzoekers in hun redenering. Oorzaak en gevolg werden daarbij omgewisseld volgens BERGHMANS. Het verminderde contact was eerder een oorzaak die leidde tot gerechtelijke delegatie, dan een gevolg ervan. Bovendien belette de gerechtelijke delegatie van belangrijke beslissingen geenszins het behoud van het contact tussen de ouder en het kind.²⁰⁷

128. Ten derde constateerde het Grondwettelijk Hof dat artikel 387*octies* BW noch over dagdagelijkse beslissingen noch over spoedeisende beslissingen handelde (deze konden door de pleegzorgers worden genomen op grond van artikel 387*quinquies* BW). Artikel 387*octies* BW betrof belangrijke beslissingen met betrekking tot de opvoeding of de goederen van het kind die niet spoedeisend zijn.

129. De bestreden bepaling maakte de delegatie mogelijk van de bevoegdheid om de belangrijke beslissingen te nemen in een reeks domeinen en niet de delegatie met betrekking tot een specifieke of gerichte beslissing.²⁰⁸

130. Op grond van bovenstaande drie redenen oordeelde het Grondwettelijk Hof dat artikel 387*octies* BW niet door voldoende waarborgen werd omringd en op onevenredige wijze afbreuk deed aan het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en het geplaatste kind.²⁰⁹

²⁰⁶ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 459.

²⁰⁷ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 463-464.

²⁰⁸ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.4.

²⁰⁹ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.5.

DEEL IV. VOORSTEL DE LEGE FERENDA

131. In het laatste deel wordt het Belgische rechtssysteem vergeleken met het Nederlandse rechtssysteem, teneinde een voorstel *de lege ferenda* te formuleren. Gelet op het vernietigingsarrest van het Grondwettelijk Hof wordt nagegaan hoe de Nederlandse wetgever de rechten van de ouders, pleegouders, en in het bijzonder de gerechtelijke delegatie, invult. Dat kan als inspiratiebron dienen om het Belgisch statuut voor pleegzorgers, meer bepaald artikel 387octies BW, aan te passen.

132. In wat volgt wordt een rechtsvergelijking gemaakt aan de hand van vier criteria die mijns inziens noodzakelijk zijn om artikel 387octies BW op een billijke wijze aan te passen. Deze criteria zijn geselecteerd aan de hand van de argumenten van het Grondwettelijk Hof in haar vernietigingsarrest en de bezorgdheden van de armoedeverenigingen. Ten eerste moet het toepassingsbied van de wet van 19 maart 2017 beperkt worden. Ten tweede moet artikel 387octies BW voldoende waarborgen bieden voor het recht op een gezinsleven van ouders en kinderen. Ten derde moet de gerechtelijke delegatie mogelijk zijn in één domein of met betrekking tot één gerichte beslissing. Ten vierde moet het kind gehoord worden.

133. Voor elke van deze criteria wordt een vergelijking gemaakt met de situatie in Nederland. Vervolgens worden aanbevelingen geformuleerd die de Belgische wetgever kan meenemen in zijn wetgevende remediëring. Ten slotte wordt nagegaan of deze aanbevelingen tegemoetkomen aan de argumenten van het Grondwettelijk Hof en de standpunten van de armoedeverenigingen.

Hoofdstuk I. Algemeen kader Nederland

Afdeling 1. Definities en toepasselijke wetgeving

134. Bij gebrek aan een wettelijk definitie, definieert Pleegzorg Nederland pleegzorg als volgt: "*Pleegzorg is een vorm van hulp waarbij een kind tijdelijk in een ander gezin gaat wonen. Zeven dagen per week of af en toe een weekend in de vakantie. Voor korte of voor langere tijd.*" Ook in Nederland heeft pleegzorg, net zoals in België, als doel om een kind een plaats te bieden om veilig op te groeien.²¹⁰

135. Voor de dagelijkse opvoeding is het voor de pleegouders en het pleegkind belangrijk dat er geen onenigheden zijn ten aanzien van minder en meer ingrijpende beslissingen en dat zonder onnodige vertraging kan worden gehandeld. Om dat te bewerkstelligen is de juridische context van belang: wie is juridisch verantwoordelijk voor een pleegkind en heeft daarmee de beslissingsbevoegdheid? Net zoals in België blijkt dat in Nederland heel wat pleegouders regelmatig problemen ondervinden met het nemen van beslissingen over het

²¹⁰ X, *Wat is pleegzorg?*, <https://pleegzorg.nl/pleegzorg/wat-is-pleegzorg/> (consultatie 26 februari 2021).

kind, waarvoor doorgaans toestemming van ouder(s) of een gecertificeerde instelling nodig is.²¹¹

136. De wetgeving omtrent pleegzorg is in Nederland terug te vinden in Boek I van het Burgerlijk Wetboek en in de Jeugdwet.²¹² In Boek I van het Burgerlijk Wetboek zijn de kindbeschermingsmaatregelen geregeld. De rechter kan een kindbeschermingsmaatregel opleggen ter bescherming van het kind. Vaak wordt dergelijke maatregel opgelegd tegen de wil van de ouders. Het gaat om de (voorlopige) ondertoezichtstelling (en uithuisplaatsing) en de voogdijmaatregelen.²¹³

137. Het uitgangspunt in de Jeugdwet is om kinderen indien mogelijk op te vangen in een gezinsvervangende omgeving.²¹⁴ Ook in Nederland wordt opvang in een pleeggezin verkozen boven de plaatsing van het kind in een instelling.²¹⁵ Pleegzorg valt in Nederland onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Namens de gemeente voeren de gecertificeerde instellingen de kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclasseringsmaatregelen uit. De gemeente sluit hiervoor contracten af met de gecertificeerde instellingen. De namen van de gecertificeerde instellingen verschillen per regio.²¹⁶

138. Op 1 juli 2013 trad de 'Wet verbetering positie pleegouders' in werking.²¹⁷ Doel van deze wet was de (rechts)positie van pleegouders te versterken.²¹⁸ De Wet verbetering positie pleegouders is grotendeels overgenomen in de Jeugdwet van 2015.²¹⁹ De wetgever heeft in 2015 opnieuw wijzigingen aangebracht aan het statuut van pleegouders via de 'Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen'.²²⁰

²¹¹ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 32.

²¹² Burgerlijk Wetboek - Boek 1, *Stb.* 1958, 590 (hierna: BW); Wet van 1 maart 2014 inzake regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen, *Stb.* 2014, 105 (hierna: Jeugdwet).

²¹³ M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 28.

²¹⁴ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 32.

²¹⁵ X, *Wat is pleegzorg?*, <https://pleegzorg.nl/pleegzorg/wat-is-pleegzorg/> (consultatie 26 februari 2021).

²¹⁶ M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 26; X, *Factsheet pleegzorg 2019*, <https://pleegzorg.nl/wp-content/uploads/2020/07/Factsheet-pleegzorg-2019-def.pdf> (consultatie 27 februari 2021).

²¹⁷ Wet van 6 december 2012 ter verbetering van de positie pleegouders, *Stb.* 2013, 72.

²¹⁸ X, "Verbetering positie pleegouders", *NJB* 2013, 259.

²¹⁹ M. BATTERINK, M. ZWANEPOL, A. ONSTENK en E. WESTHOFF, *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders*, *Wetsevaluatie_verbetering_positie_pleegouders._Eindrapport.pdf* (consultatie 27 februari 2021).

²²⁰ Wet van 12 april 2014 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Stb.* 2014, 130 (hierna: Wet Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen).

Afdeling 2. Soorten pleegzorg

§1. Vrijwillige plaatsing met instemming ouders

139. Ook in Nederland maakt men het onderscheid tussen pleegzorgsituaties die tot stand komen via vrijwillige of gerechtelijke weg. Voor de vrijwillige plaatsing is de instemming met de pleegzorgplaatsing van de ouders vereist.²²¹ De ouders hebben nog altijd het ouderlijk gezag over het kind. Daarnaast moeten de ouders een 'jeugdhulpbesluit pleegzorg' aanvragen bij de gemeente.²²² Bij aanvang van de pleegzorg wordt er een pleegzorgcontract opgesteld. In het contract staan de afspraken rondom de plaatsing van het kind.²²³ In Vlaanderen kent men een gelijkaardig document, namelijk de afsprakennota. Dergelijke afsprakennota wordt opgemaakt bij aanvang van de pleegzorg.²²⁴

§2. Gedwongen plaatsing door ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing

140. Naast de vrijwillige pleegzorgplaatsing kan pleegzorg ook het gevolg zijn van een maatregel van ondertoezichtstelling (ots) met machtiging tot uithuisplaatsing.²²⁵ De kinderrechter kan, op verzoek van de raad voor de kindbescherming of het Openbaar Ministerie, de minderjarige onder toezicht stellen van een gecertificeerde instelling indien een minderjarige zodanig opgroeit dat hij in zijn ontwikkeling ernstig wordt bedreigd. De uithuisplaatsing moet noodzakelijk zijn in het belang van de verzorging en de opvoeding van het kind.²²⁶ De kinderrechter kan de gecertificeerde instelling machtigen de minderjarige uit huis te plaatsen.²²⁷ Enkel bij de gedwongen plaatsing komen de ouders en pleegouders in contact met de gecertificeerde instelling.²²⁸

²²¹ M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 22.

²²² M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 38.

²²³ M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 20.

²²⁴ Supra randnr. 79.

²²⁵ Art. 1:255, eerste lid BW; Art. 1:265b, eerste lid BW; J. VAN DUIJVENDIJK - BRAND en S. WORTMANN, *Compendium van het personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, 257; E. PUNSELIE, *Voor een pleegkind met recht en toekomst – Een studie naar de (rechts)positie van (pleeg)ouders en (pleeg)kinderen in geval van langdurige uithuisplaatsing*, doctoraatsthesis Universiteit Leiden, 2006, 29.

²²⁶ Art. 1:255, eerste lid en tweede lid BW; Art. 1:265b, eerste lid BW; K. BLANKMAN, E. PUNSELIE, W. SCHRAMA, A. VAN DER LINDEN en P. VLAARDINGERBROEK, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 427 en 431.

²²⁷ Art. 1:265b, eerste lid BW.

²²⁸ M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 32.

Hoofdstuk II. Voorstel tot aanpassing of vervanging van artikel 387octies BW

Afdeling 1. Beperking van het toepassingsgebied van de wet van 19 maart 2017

§1. Vergelijking met Nederland

141. In Nederland zijn de rechten en plichten, waaronder de beslissingsbevoegdheid, van pleegouders afhankelijk van de vraag of er sprake is van een vrijwillige of gedwongen pleegzorgplaatsing.²²⁹ Dit in tegenstelling tot in België, waar het statuut voor pleegzorgers van toepassing is op zowel de georganiseerde vrijwillige plaatsing als op de gerechtelijke plaatsing.²³⁰

A. Beslissingsbevoegdheid bij vrijwillige plaatsing

142. Bij een vrijwillige pleegzorgplaatsing behouden de ouders het ouderlijk gezag over het kind. Het ouderlijk gezag blijft in juridische zin dus ongewijzigd waardoor de pleegouders geen juridisch zeggenschap hebben over het kind. De pleegouders hebben bovendien ook geen mogelijkheid om enig juridisch zeggenschap te verkrijgen, bijvoorbeeld via een gang naar de rechter.²³¹ De ouders kunnen in principe op ieder moment de plaatsing beëindigen.²³² De ouders moeten wel instemmen met – of zich in elk geval niet verzetten tegen – de plaatsing van het kind in een andere woonomgeving.²³³ Het feit dat de ouders het ouderlijk gezag behouden, neemt niet weg dat de pleegouders wel de dagdagelijkse beslissingen over het kind nemen. Waar in België artikel 387quinquies BW bepaalt dat de pleegzorgers tijdens de pleegzorgplaatsing het recht uitoefenen om de dagdagelijkse beslissingen te nemen, is dit in Nederland niet wettelijk geregeld. Ouders en pleegouders kunnen omtrent de dagdagelijkse beslissingen concrete afspraken maken, maar bij verschil van mening is de stem van de ouders beslissend.²³⁴

²²⁹ K. VERRETH, *Pleegzorg: wanneer? – Deel 1: (Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin en Kenniscentrum WVG, 2009, 197, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pleegzorg-wanneer-deel-1-rechtsvergelijkend-onderzoek-naar-beleid-en-wetgeving-in-vlaanderen-en-enkele-europese-landen> (consultatie 9 maart 2021).

²³⁰ Art. 387quater BW; T. VERCROYSSSE, "Burgerrechtelijk statuut voor de pleegzorgers - Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, afl. 1, 7.

²³¹ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidslan?", *FJR* 2019, afl. 2, 34.

²³² K. VERRETH, *Pleegzorg: wanneer? – Deel 1: (Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin en Kenniscentrum WVG, 2009, 197, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pleegzorg-wanneer-deel-1-rechtsvergelijkend-onderzoek-naar-beleid-en-wetgeving-in-vlaanderen-en-enkele-europese-landen> (consultatie 9 maart 2021); M. KRAMER, *paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 38.

²³³ E. PUNSELIE, *Voor een pleegkind met recht en toekomst – Een studie naar de (rechts)positie van (pleeg)ouders en (pleeg)kinderen in geval van langdurige uithuisplaatsing*, doctoraatsthesis Universiteit Leiden, 2006, 26.

²³⁴ K. VERRETH, *Pleegzorg: wanneer? – Deel 1: (Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin en Kenniscentrum WVG, 2009, 197, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pleegzorg-wanneer-deel-1-rechtsvergelijkend-onderzoek-naar-beleid-en-wetgeving-in-vlaanderen-en-enkele-europese-landen> (consultatie 9 maart 2021).

143. In Nederland bestaat er het zogenaamde blokkaderecht wat de pleegouders onder bepaalde voorwaarden het recht geeft om het vertrek van het pleegkind uit hun gezin te blokkeren.²³⁵ Het blokkaderecht is wettelijk verankerd in artikel 1:253s, eerste lid BW. In België voorziet het statuut voor pleegzorgers niet uitdrukkelijk in een blokkaderecht voor de pleegzorgers wanneer het kind wordt weggehaald door de ouders tegen de wil in van de pleegzorgers. BERGHMANS pleitte evenwel in de parlementaire voorbereiding voor de toekenning van een blokkaderecht aan de pleegzorgers die gedurende lange tijd het pleegkind hebben opgevangen.²³⁶

144. Het blokkaderecht van de pleegouders in Nederland is onderworpen aan twee cumulatieve voorwaarden. De eerste voorwaarde waaraan moet worden voldaan is dat het kind met toestemming van de ouders in het pleeggezin is gaan wonen. De pleegouders beschikken dus enkel over een blokkeringsmogelijkheid bij een vrijwillige pleegzorgplaatsing. Een tweede belangrijke voorwaarde waaraan moet worden voldaan, is dat het verblijf met instemming van de met het ouderlijk gezag belaste ouders van het kind in het pleeggezin minimaal één jaar moet hebben geduurd. Indien aan beide voorwaarden is voldaan, kunnen de pleegouders hun blokkeringsmogelijkheid uitoefenen en zich dus met succes verzetten tegen het weghalen van het kind uit hun gezin.²³⁷ Zonder de toestemming van de pleegouders voor de wijziging van de verblijfplaats van het pleegkind kunnen ouders hun kind niet terughalen naar huis voordat ze daartoe vervangende toestemming van de rechter hebben verkregen (art. 1:253s, eerste lid en tweede lid BW). Deze blokkeringsmogelijkheid kan vanuit het perspectief van de ouders met ouderlijk gezag worden gezien als een inperking van hun zeggenschap. Hierbij geldt bovendien wel een voorkeurspositie voor de ouders met ouderlijk gezag, het verzoek tot terugplaatsing wordt namelijk door de rechter slechts afgewezen als dit in het belang van het kind noodzakelijk is (art. 1:253s, tweede lid BW).²³⁸

145. Op 7 november 2012 sprak de rechter te Leeuwarden zich uit in een zaak waar de vader van het pleegkind, dat zeven jaar is en vanaf 1-jarige leeftijd bij de pleegmoeder woont, wenst dat zijn kind voortaan zijn hoofdverblijfplaats bij hem heeft. De rechtbank oordeelde dat het pleegkind blijvend nadelige gevolgen van een verhuizing naar zijn vader zal ondervinden. Het kind zal daarom bij de pleegmoeder blijven wonen. De rechter hield bij zijn vonnis rekening met de gehechtheid van het kind aan de pleegouder, de

²³⁵ K. VERRETH, *Pleegzorg: wanneer? – Deel 1: (Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin en Kenniscentrum WVG, 2009, 211, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pleegzorg-wanneer-deel-1-rechtsvergelijkend-onderzoek-naar-beleid-en-wetgeving-in-vlaanderen-en-enkele-europese-landen> (consultatie 9 maart 2021).

²³⁶ Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 45-46.

²³⁷ K. VERRETH, *Pleegzorg: wanneer? – Deel 1: (Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin en Kenniscentrum WVG, 2009, 211, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pleegzorg-wanneer-deel-1-rechtsvergelijkend-onderzoek-naar-beleid-en-wetgeving-in-vlaanderen-en-enkele-europese-landen> (consultatie 9 maart 2021).

²³⁸ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 34.

opvoedingscapaciteiten van de ouder en de pleegouder, de vertrouwde leefomgeving van het kind en de duurtijd van de plaatsing. Er wordt wel benadrukt dat het belangrijk is dat het kind de ruimte krijgt contact te onderhouden met alle volwassenen om hem heen. De ouder moet bovendien een belangrijke plaats behouden in het leven van het kind door bijvoorbeeld te voorzien in een uitgebreidere omgangsregeling of door de ouder meer te betrekken bij de schoolgang en de (sport)activiteiten van het kind.²³⁹

146. Eerder, op 7 februari 2006, oordeelde de rechtbank te 's-Gravenhage dat het verzoek van de moeder dat ertoe strekte vervangende toestemming te verlenen teneinde de gewone verblijfplaats van de minderjarige te wijzigen in die zin dat de gewone verblijfplaats van de minderjarige bij de moeder zal zijn, diende te worden afgewezen. Het kind woonde al geruime tijd bij de oma en het zou niet in het belang van de minderjarige zijn indien zij bij de moeder zou worden teruggeplaatst. Ook hier hield de rechter rekening met de gehechtheid van het kind aan de pleegouder, de duurtijd van de plaatsing en de vertrouwde leefomgeving van het kind. De rechter stuurde eveneens aan op een uitgebreidere omgangsregeling tussen het kind en beide ouders.²⁴⁰

147. Het blokkaderecht is beperkt in de tijd tot uiterlijk zes maanden na afwijzing door de rechter van het verzoek om vervangende toestemming (art. 1:253s, derde lid BW).

B. Beslissingsbevoegdheid bij gedwongen plaatsing

148. Een voor pleegouders belangrijke wijziging ingevolge de Wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen is de invoering van artikel 1:265i BW op 1 januari 2015. Artikel 1:265i BW voorziet in een automatische rechterlijke toetsing van elke verplaatsing van een pleegkind dat ten minste één jaar in hetzelfde pleeggezin is opgevoed en verzorgd in het kader van ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing. Initieel was het voorstel om pleegouders van een pleegkind met een ots-maatregel een blokkaderecht te geven waarmee ze, zoals hierboven is geschetst, verplaatsingen van een pleegkind na een verzorgingstermijn van ten minste één jaar konden tegenhouden, waarna een rechter hierover moest oordelen.²⁴¹ In de huidige regeling wordt echter niet langer een blokkaderecht gegeven aan de pleegouders, maar wordt wel een automatische rechterlijke toetsing verplicht. Daarbij zal de kinderrechter de schade bij een mogelijke doorbreking van de opgebouwde relatie tussen het pleegkind en zijn pleegouders afwegen tegen het belang van het kind en zijn ouders om samen op te groeien.²⁴² Zodoende kan hij een terugkeer weigeren indien de ouders het kind geen stabiel en veilig opvoedkundig klimaat kunnen bieden. Bovendien onderzoekt de kinderrechter wat er bij de ouders sinds de maatregel tot gedwongen uithuisplaatsing is veranderd en welke stappen zij hebben ondernomen om te werken aan hun eigen problematiek.²⁴³

²³⁹ Rb. Leeuwarden 7 november 2012, ECLI:NL:2012:BY2924.

²⁴⁰ 's-Gravenhage 7 februari 2006, ECLI:NL:RBSGR:2006:AY5946.

²⁴¹ Supra randnr. 143.

²⁴² M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidslid?", *FJR* 2019, afl. 2, 34.

²⁴³ Amsterdam 10 augustus 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN6252.

149. Een tweede belangrijke wijziging als gevolg van de Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen is de mogelijkheid om een deel van het ouderlijk gezag te laten uitoefenen door de gecertificeerde instelling gedurende de uithuisplaatsing van de minderjarige (art. 1:265e, eerste lid BW).²⁴⁴ Anders dan in België is de overheveling dus enkel mogelijk in het geval van een gedwongen pleegzorgplaatsing. Bovendien kan de kinderrechter, die bevoegd is op grond van artikel 1:265e BW, bepalen dat een specifiek aangeduid deel van het ouderlijk gezag wordt uitgeoefend door de gecertificeerde instelling voor zover dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. In Nederland is de gedwongen overdracht dus enkel mogelijk via de kinderrechter en niet via de familierechter zoals in België het geval was.

§2. Aanbevelingen

150. Het burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers is van toepassing op de vrijwillige en gedwongen plaatsing van een niet-ontvoegd minderjarig kind in het kader van pleegzorg.²⁴⁵ Evenwel is een gerechtelijke pleegzorgplaatsing (juridisch) ingrijpender ten opzichte van een plaatsing die op vrijwillige basis tot stand komt. Met de invoering van het statuut voor pleegzorgers streefde de federale wetgever ernaar om pleegzorg aantrekkelijker te maken. Duidelijkheid scheppen in de rechten en plichten van ouders en pleegzorgers moest hierbij helpen. Echter, de mogelijkheid om een verregaande beslissingsbevoegdheid aan pleegzorgers toe te kennen, kan ervoor zorgen dat ouders niet meer instemmen met de vrijwillige jeugdhulpverlening of er niet meer wensen in te blijven. Dat zal echter nefaste gevolgen hebben voor kinderen wiens ouders hun ouderlijke verantwoordelijkheden (tijdelijk) niet aankunnen.²⁴⁶

151. Daarom zou de Belgische wetgever ervoor kunnen opteren om het toepassingsgebied van de wet van 19 maart 2017 te beperken tot (langdurige) pleegzorgsituaties in het kader van de gerechtelijke jeugdhulpverlening. Nederland kan hier als voorbeeld dienen. De Nederlandse wetgever heeft er immers voor gekozen om de gezagsoverheveling enkel mogelijk te maken ingeval van een gedwongen pleegzorgplaatsing.

Afdeling 2. Waarborgen in de wet

§1. Vergelijking met Nederland

152. Artikel 1:265e, eerste lid, a, b en c BW bepaalt dat de uitoefening van het ouderlijk gezag kan worden overgedragen via een beslissing van de kinderrechter inzake drie aspecten.²⁴⁷ Bij de toekenning van een gedeeltelijke gezagsoverheveling gaat het vaak om situaties waar de ouders hun beslissingsbevoegdheid misbruiken. Het rechtsgevolg van de gedeeltelijke gezagsoverheveling is dat de ouders het gezag over de minderjarige (hun

²⁴⁴ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 34.

²⁴⁵ Supra randnr. 28.

²⁴⁶ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 135.

²⁴⁷ Infra randnr. 165.

beslissingsbevoegdheid) verliezen voor de overgedragen aspecten.²⁴⁸ Het gezag dat op basis van artikel 1:265e BW gedeeltelijk wordt beperkt, kan alleen door de gecertificeerde instelling worden uitgeoefend en niet door de pleegouders.²⁴⁹ De gecertificeerde instelling kan echter niet zonder rechterlijke beschikking een gezagsaspect overnemen.²⁵⁰ De parlementaire voorbereiding geeft wel aan dat de gecertificeerde instelling pleegouders zou kunnen machtigen om een onderdeel van het gezag dat door de kinderrechter aan de gecertificeerde instelling is overgedragen, uit te oefenen.²⁵¹ Dat betekent dat de uitoefening van het ouderlijk gezag wordt toegekend aan de personen die daadwerkelijk instaan voor de opvoeding en dus wel beslissingsbevoegdheid krijgen ten aanzien van het pleegkind. De Nederlandse Staatscommissie adviseert zelfs een directe gedeeltelijke gezagsoverheveling aan pleegouders die het kind ten minste één jaar verzorgen en opvoeden en waarbij het perspectief van de verzorging en opvoeding van het kind in zijn verdere jeugd bij die pleegouders ligt. Op die manier kunnen de feitelijke verzorgers en opvoeders de beslissingen over het kind zelfstandig nemen. Andere aangelegenheden, zoals de uitvoering van een contactregeling van het kind met zijn ouders, kunnen onder de verantwoordelijkheid van de gecertificeerde instelling blijven verlopen. Eventuele problemen die zich daarbij zouden voordoen, kunnen door de gecertificeerde instelling aan de rechter worden voorgelegd.²⁵²

153. De voorwaarde van één jaar voortdurende plaatsing is in België problematisch gebleken. Waar men in de eerste versie van het wetsvoorstel nog sprak over een termijn van zes maanden, gingen er vervolgens verschillende stemmen op om de termijn te verhogen. Kamerlid BROTCORNE stelde drie jaar voor, terwijl de Orde van Vlaamse Balies een langere termijn bepleitte, zonder deze nader toe te lichten.²⁵³

154. Indien de Nederlandse wetgever het advies van de Staatscommissie volgt en een directe gedeeltelijke gezagsoverheveling mogelijk maakt na minimaal één jaar het kind te hebben verzorgd en opgevoed, zal men te maken krijgen met dezelfde bezorgdheden van Nederlandse belangenverenigingen zoals die in België werden geformuleerd.

§2. Aanbevelingen

155. Een gerechtelijke delegatie van ouderlijk gezag moet evenwel worden verantwoord door inhoudelijke argumenten en niet louter door de verblijfsduur van het kind in een

²⁴⁸ K. BLANKMAN, E. PUNSELIE, W. SCHRAMA, A. VAN DER LINDEN en P. VLAARDINGERBROEK, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 462.

²⁴⁹ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 35.

²⁵⁰ K. BLANKMAN, E. PUNSELIE, W. SCHRAMA, A. VAN DER LINDEN en P. VLAARDINGERBROEK, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 462.

²⁵¹ Memorie van toelichting – wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Kamerstukken II* 2008/09, 32015, nr. 3, 31-32; M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 35.

²⁵² M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 39; Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, Den Haag, Xerox/OBT, 452.

²⁵³ Amendementen (nrs. 56-59 van C. BROTCORNE, nrs. 60 en 66 van S. BECQ e.a. en nrs. 61- 65 van Ö. ÖZEN) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/010, 3; G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 134.

pleeggezin. Het Grondwettelijk Hof heeft immers artikel 387*octies* BW vernietigd onder andere omdat de bepaling niet door voldoende waarborgen werd omringd voor het recht op een gezinsleven van ouders en kinderen.²⁵⁴

156. De Belgische wetgever zou ervoor kunnen opteren om een extra waarborg in de wet op te nemen en net zoals in Nederland voor de toepassing van artikel 387*octies* BW rekening te houden met de beoordeling of het perspectief van de verzorging en opvoeding van het kind in zijn verdere jeugd bij de pleegzorgers ligt. Mijns inziens zal dergelijke waarborg op zichzelf niet sterk genoeg zijn voor een nieuw artikel 387*octies* BW. Er is nood aan een duidelijk kader. Een gerechtelijke delegatie van ouderlijk gezag moet worden verantwoord door de voorwaarden in de wet uit te breiden. Deze inhoudelijke voorwaarden zijn het langdurig (bijvoorbeeld gedurende zes maanden of één jaar) niet optreden van de ouders of een weigering om op te treden namens het kind in zijn belang (bijvoorbeeld het verwerpen van een deficitaire nalatenschap) dan wel een beslissing van de ouders tegen het belang van het kind of zonder rekening te houden met de ontwikkelingskansen van het kind (bijvoorbeeld geen toestemming verlenen voor de tekenschool of het niet laten uitvoeren van ontwikkelingstests). Er is met andere woorden een lacune in de wettelijke vertegenwoordiging van het pleegkind door het niet-optreden van de ouders of er is een reëel gevaar voor de ontwikkelingskansen van het kind door schadelijk optreden van de ouders in zijn vertegenwoordiging.

157. Wanneer men niet langer uitgaat van een bepaalde verblijfsduur van het kind in het pleeggezin, wordt er bovendien tegemoetgekomen aan de bezorgdheden van de verzoekers en tussenkommende belangenverenigingen in de procedure voor het Grondwettelijk Hof. Zij waren immers van mening dat de delegatie van alle rechten van het ouderlijk gezag op vraag van de pleegzorgers, onder de enige voorwaarde van een plaatsingsduur van één jaar en zonder voorwaarde van absolute noodzaak die te maken had met de openbare orde of uitzonderlijke omstandigheden, klaarblijkelijk onevenredig was.²⁵⁵

158. Bovendien kan een brochure in heldere taal helpen. Dergelijke brochure informeert ouders over hun rechten en plichten. Een toegankelijke uitleg over het verschil tussen een gerechtelijke opgelegde delegatie (burgerrechtelijk) en een ontzetting uit het ouderlijk gezag (sanctie door de jeugdrechtbank), de verschillende toepassingsvoorwaarden ervan en de blijvende saisine van de familierechtbank bij delegatie van ouderlijk gezag, kan soelaas bieden. Bij de Franstalige jeugdrechtbanken worden immers een substantieel hoger aantal ontzettingen van het ouderlijk gezag uitgesproken.²⁵⁶ De gerechtelijke delegatie is een minder ingrijpend alternatief hiervoor. Dergelijke brochure zou bovendien een tegemoetkoming betekenen voor het standpunt van de Franstalige ngo's waarin ze onder meer stelden dat men de ouders moet steunen en informeren bij de uitoefening van het

²⁵⁴ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.5.

²⁵⁵ Supra randnr. 109.

²⁵⁶ Supra randnr. 121.

ouderlijk gezag bij plaatsing van hun kinderen in een pleeggezin.²⁵⁷ Bijkomend kunnen er bijeenkomsten worden georganiseerd om gezinnen, pleeggezinnen, kinderen en professionelen zo goed mogelijk te informeren over het statuut voor pleegzorgers.

159. De rechtspraak houdt daarnaast rekening met het stilzitten van de ouders. In het vonnis van de familierechtbank te Leuven van 5 januari 2018 werd de gerechtelijke delegatie in het belang van het kind geacht in de situatie waarin de vader was overleden en de moeder gedurende lange tijd geen contact meer had met het kind. *In casu* was de verzoekende partij sinds 29 oktober 2015 pleegzorger van twee pleegkinderen. Het betrof een vrijwillige perspectiefbiedende pleegzorg. De biologische en juridische vader van de kinderen is overleden waarna hun moeder is vertrokken en de kinderen heeft achtergelaten. Er is geen contact meer tussen de kinderen en hun moeder. De pleegzorger vraagt dat bepaalde ouderlijke bevoegdheden aan hem overgedragen zouden worden. Bij tussenvonnissen van de rechtbank werden de debatten heropend aangezien de rechtbank had vastgesteld dat de moeder – in tegenstelling tot wat gesteld werd in het verzoekschrift – wel beschikt over een inschrijvingsadres in België. Zij was echter evenmin verschenen op de daaropvolgende zitting.²⁵⁸

160. Op 25 februari 2019 heeft het hof van beroep te Brussel de gerechtelijke delegatie uitgesproken in een situatie waarin het kind reeds elf jaar geplaatst was in het pleeggezin. Ook in deze zaak is de vader van het kind overleden. Hij was degene die de beslissingen inzake het ouderlijk gezag nam. Na het overlijden van de vader was de moeder als enige bevoegd om de belangrijke beslissingen te nemen. Zij bekommerde zich al enkele jaren niet meer om het kind en oefende deze bevoegdheid dus niet uit. Sinds 6 november 2018 oefende niemand het ouderlijk gezag meer uit. Uit verslagen van SAAD En Famille bleek dat het kind een evenwicht had gevonden in het pleeggezin waar het zich veilig voelde. Daardoor kon het kind optimaal profiteren van de band met de pleegzorgers en de band met de vader. Het hof oordeelde dat iemand de belangrijke beslissingen moest nemen over het kind. Zo moest iemand het kind wettelijk vertegenwoordigen inzake de afwikkeling van de erfenis van de vader. Ook moest het kind tussen 11 februari 2019 en 1 maart 2019 ingeschreven worden in een middelbare school. Volgens het hof waren de pleegzorgers die het kind van jongs af aan opvoedden in de huidige situatie het best geplaatst om de bevoegdheden inzake het ouderlijk gezag uit te oefenen in het belang van het kind.²⁵⁹

161. Uit de rechtspraak blijken drie elementen. Ten eerste werd de gerechtelijke delegatie in de praktijk uitgesproken in situaties waarin de ouders voor lange tijd stilzaten. Dit leidde regelmatig tot praktische problemen in de dagelijkse opvoeding van het kind. In het arrest van het hof van beroep te Brussel werd de gerechtelijke delegatie toegepast in een situatie waarin bepaalde beslissingen – onder andere de inschrijving in een middelbare school – noodzakelijk moesten worden genomen binnen een bepaalde tijdspanne. De rechter leek de

²⁵⁷ Supra randnr. 109.

²⁵⁸ Famrb. Leuven, 5 januari 2018, *TJK* 2019, afl. 4, 414.

²⁵⁹ Brussel 25 februari 2019, *JLMB* 2019, 1183.

gerechtelijke delegatie dus te beperken tot bijzondere omstandigheden. Het lijkt bovendien onwaarschijnlijk dat een rechtbank positief betrokken ouders buiten spel zou zetten door middel van een gerechtelijke delegatie aan de pleegzorgers.²⁶⁰

162. Daarnaast delegeerde de rechter vaak de belangrijke beslissingen inzake de gezondheid van het kind aan de pleegzorgers. Ook de belangrijke beslissingen inzake schoolkeuze en de opleiding van het kind maakten regelmatig het voorwerp uit van een gerechtelijke delegatie. In bovenstaande rechtspraak heeft de rechter de aspecten van het ouderlijk gezag zeer algemeen verwoord door de belangrijke beslissingen inzake gezondheid, opvoeding, opleiding, ontspanning, levensbeschouwelijke keuzes en het beheer van de goederen van het kind te delegeren aan de pleegzorgers.²⁶¹ Daarmee delegeerde de rechter alles wat de wet mogelijk maakte.²⁶² Zo oordeelde de jeugdrechtbank te Antwerpen dat de pleegzorgers de taken waarnemen die tot het ouderlijk gezag behoren. Om deze taken naar behoren uit te voeren en gelet op het feit dat de ouders gedurende lange tijd niet meer betrokken waren bij de opvoeding, vond de rechtbank het logisch dat hen ook bepaalde bevoegdheden inzake het ouderlijk gezag worden gedelegeerd. De jeugdrechter heeft vervolgens, in het belang van het kind, bepaalde aspecten van het ouderlijk gezag overgedragen aan de pleegzorgers, die het kind op duurzame wijze onderdak boden en opvoedden. De jeugdrechter delegeerde alle bevoegdheden die werden opgesomd in de wet.²⁶³ De delegatie werd vaak minder algemeen geformuleerd door de gedelegeerde bevoegdheden verder te specificeren, bijvoorbeeld tot de bevoegdheid om administratieve documenten (o.a. paspoort, visum, identiteitskaart) aan te vragen en om ermee toe te stemmen om naar het buitenland te reizen.²⁶⁴

163. Ten slotte zien we ook dat rechters die uiteindelijk beslissen tot een gerechtelijke delegatie daar niet lichtzinnig mee omspringen. Er is gekeken naar situaties waar echt frappant een ontbreken van interesse van de ouders is en dan moet het mogelijk zijn voor de pleegzorgers om verdere stappen te ondernemen. Er is op dit moment, met de rechtspraak die er voorhanden is, geen enkele indicatie dat men bezorgd moet zijn dat een delegatie via de rechter verloopt. Uit de rechtspraak is namelijk gebleken dat de rechters zeer streng zijn in hun beoordeling. Dit in tegenstelling tot de situatie waarin de ouders een delegatieovereenkomst gesloten hebben overeenkomstig artikel 387septies BW. In een vonnis van 30 maart 2018 betrof de beslissing van de jeugdrechter te Mechelen in een situatie waarin de ouders een delegatieovereenkomst gesloten hebben een toelating op kantschrift als antwoord op een faxbericht van de pleegzorgbegeleider.²⁶⁵ In deze situatie is men aldus veel minder streng. Het is belangrijk om daar in de toekomst meer controlemechanismen op te voorzien. Bovendien moet er zeer goed worden afgetoetst of de

²⁶⁰ M. BERGHMANS, "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 459.

²⁶¹ Famrb. Leuven, 5 januari 2018, *TJK* 2019, afl. 4, 414; Brussel 25 februari 2019, *JLMB* 2019, 1183; Jeugdrb. Antwerpen, 6 april 2018, *TJK* 2018, afl. 4, 418.

²⁶² Art. 387octies BW.

²⁶³ Jeugdrb. Antwerpen, 6 april 2018, *TJK* 2018, afl. 4, 418.

²⁶⁴ Famrb. Leuven, 5 januari 2018, *TJK* 2019, afl. 4, 415.

²⁶⁵ Supra randnr. 84.

ouders die dergelijke delegatieovereenkomst hebben opgesteld, wel op de hoogte zijn van hetgeen ze hebben ondertekend en wat daar de draagwijdte van is.

164. Een vonnis van de jeugdrechtbank te Charleroi toont aan dat er een verschil in benadering van artikel 387*octies* BW is door rechters in de Federatie Wallonië-Brussel ten opzichte van Vlaamse rechters. De jeugdrechter te Charleroi besliste op basis van artikel 387*octies* BW dat de pleegzorgers samen met hun pleegkind konden verhuizen naar de Verenigde Staten omwille van het feit dat de pleegzorger daar was benoemd tot 'police officer' en gelet op de afwezigheid van de ouders vanaf de plaatsing van het kind.²⁶⁶ VROMAN verbaasde zich over deze beslissing, aangezien deze inhoudt dat er een einde komt aan de toezichtmogelijkheden van de bevoegde dienst voor pleegzorg. Dit impliceert op zijn beurt dat de pleegzorgplaatsing minstens *de facto* wordt beëindigd. VROMAN was dan ook terecht van oordeel dat artikel 387*octies* BW dergelijke beslissing niet toeliet.²⁶⁷ Er is nood aan een duidelijk kader zodat zowel de Vlaamse Gemeenschap als de Federatie Wallonië-Brussel dezelfde invulling daaraan kunnen geven.

Afdeling 3. Gerechtelijke delegatie met betrekking tot een specifieke beslissing

§1. Vergelijking met Nederland

165. Artikel 1:265e, eerste lid, a, b en c BW bepaalt dat de uitoefening van het ouderlijk gezag kan worden overgedragen via een beslissing van de kinderrechter inzake drie aspecten, namelijk de aanmelding van een minderjarige bij een onderwijsinstelling, het geven van toestemming voor een medische behandeling van de minderjarige jonger dan twaalf jaar of van twaalf jaar of ouder en niet in staat tot een redelijke waardering van belangen en het doen van een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning.²⁶⁸ Een dergelijke inbreuk op het gezag van de ouders is alleen aan de orde als de ouders weigeren toestemming te verlenen voor de beoogde rechtshandelingen en deze nodig zijn om essentiële belemmeringen in de ontwikkeling van het kind weg te nemen.²⁶⁹ De Belgische bepaling inzake de gerechtelijke delegatie (art. 387*octies* BW) was, tot het vernietigingsarrest van het Grondwettelijk Hof, ruimer dan bovenstaande drie onderwerpen. In België was een gerechtelijke delegatie mogelijk van de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen omtrent de gezondheid, opvoeding, ontspanning, opleiding en levensbeschouwing van het kind.²⁷⁰ Zoals blijkt uit de argumentatie van het Grondwettelijk Hof, heeft zij artikel 387*octies* BW vernietigd, onder meer omdat die dergelijke ruime

²⁶⁶ Jeugdreb. Charleroi, 6 augustus 2018, *Act.dr.fam.* 2018, afl. 10, 232.

²⁶⁷ F. VROMAN, "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387*quater* – 387*quaterdecies* BW)" in H. CASMAN, A. HEYVAERT, J. PAUWELS en P. SENAËVE, *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., *OPF*, afl. 89 (7 mei 2019), 52.

²⁶⁸ M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 35.

²⁶⁹ J. VAN DUIJVENDIJK-BRAND en S. WORTMANN, *Compendium van het personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, 264.

²⁷⁰ *Supra* randnr. 92.

delegatie mogelijk maakte en dus niet was beperkt tot een delegatie met betrekking tot een specifieke of gerichte beslissing.

166. Zoals reeds vermeld, verliezen de ouders hun gezag voor de overgedragen aspecten. Het gezag kan alleen door de gecertificeerde instelling worden uitgeoefend en niet door de pleegouders. De gecertificeerde instelling kan de pleegouders wel machtigen om een onderdeel van het gezag uit te oefenen.²⁷¹ Artikel 1:265e, vijfde lid BW bepaalt vervolgens dat de kinderrechter niet ambtshalve de uitoefening van bepaalde aspecten van het ouderlijk gezag mag overdragen aan de gecertificeerde instelling. Hij kan dat enkel doen op verzoek van de instelling. Indien die niet tot verzoek overgaat, is de raad voor de kindbescherming of de pleegouder bevoegd om een verzoek in te dienen. In tegenstelling tot in België kunnen de pleegouders dus niet direct verzoeken om een overdracht van het ouderlijk gezag. Verder is het van belang dat de gecertificeerde instelling haar verzoek om gezagsoverheveling goed onderbouwt. De Rechtbank Gelderland oordeelde dat de gedeeltelijke gezagsoverheveling niet beschouwd mag worden als een automatisme bij uithuisplaatsing, gelet op het ingrijpende effect.²⁷² Ook in België mocht de gerechtelijke delegatie niet worden beschouwd als een automatisme wanneer de pleegzorgers daartoe een verzoek indienden en het kind reeds gedurende één jaar voortdurend geplaatst was in het pleeggezin.

A. Overheveling gezag inzake de aanmelding van de minderjarige bij een onderwijsinstelling

167. De kinderrechter kan overeenkomstig artikel 1:265e, eerste lid, a BW het gezag inzake de aanmelding van de minderjarige bij een onderwijsinstelling overhevelen aan de gecertificeerde instelling. De rechter houdt in zijn beoordeling rekening met het belang van het kind. Zo oordeelde een rechter in Amsterdam dat het in het belang van het kind is dat het kind naar school kan gaan in de buurt van zijn woonplaats waardoor hij zelf vriendjes kan maken en met wie hij in de buurt kan spelen en afspreken. Deze vorm van zelfstandigheid komt zijn sociaal-emotionele ontwikkeling ten goede.²⁷³ Bovendien kan de gezagsoverheveling in het belang van het kind een adequate en noodzakelijke maatregel zijn zodat het kind een passend onderwijsaanbod krijgt om verdere leerachterstand te voorkomen.²⁷⁴ Het is opvallend dat de kinderrechter in zijn uitspraken steeds uitgebreid motiveert waarom de uitoefening van het gezag wordt overgeheveld aan de gecertificeerde instelling. Hierbij staat de ontwikkeling van het kind centraal.²⁷⁵

²⁷¹ Supra randnr. 152.

²⁷² Rb. Gelderland 2 maart 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:1677; K. BLANKMAN, E. PUNSELIE, W. SCHRAMA, A. VAN DER LINDEN en P. VLAARDINGERBROEK, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 462.

²⁷³ Amsterdam 25 augustus 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3495; Amsterdam 16 oktober 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:3743.

²⁷⁴ Arnhem-Leeuwarden 25 april 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:3594; Arnhem-Leeuwarden 24 september 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7770; 's-Hertogenbosch 10 oktober 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:3753.

²⁷⁵ Amsterdam 16 oktober 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:3743.

B. Overheveling gezag inzake toestemmen met een medische behandeling

168. Op grond van artikel 1:265e, eerste lid, b BW kan de kinderrechter de beslissingsbevoegdheid inzake het toestemmen voor een medische behandeling overhevelen. Gedeeltelijke gezagsuitoefening geeft de gecertificeerde instelling een algemene bevoegdheid ten aanzien van medische behandeling, dit in tegenstelling tot artikel 1:265h BW.²⁷⁶ Artikel 1:265h, eerste lid BW bestond al voor de invoering van artikel 1:265e BW op 1 januari 2015 en bepaalt dat indien een medische behandeling van een minderjarige noodzakelijk is om ernstig gevaar voor zijn gezondheid af te wenden en de ouders de toestemming voor die behandeling weigeren, de toestemming kan vervangen worden door die van de kinderrechter op verzoek van de gecertificeerde instelling.²⁷⁷

§2. Aanbevelingen

169. De tekst van artikel 387*octies* BW liet een gerechtelijke delegatie toe van alle rechten van het ouderlijk gezag (behalve de rechten en plichten met betrekking tot de staat van de persoon). In haar arrest oordeelde het Grondwettelijk Hof dat de gerechtelijke delegatie maar mogelijk is *“in een reeks domeinen en niet de delegatie met betrekking tot een specifieke of gerichte beslissing”*.²⁷⁸ Het Hof lijkt hiermee uit te schijnen dat een gerechtelijke delegatie in het licht van het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en het geplaatste kind de grondwettelijkheidstoets wél zou kunnen doorstaan indien deze beperkt zou zijn tot één domein of specifieke beslissing.

170. Bovendien stelde DECOCK dat, indien de rechter gebruik wou maken van artikel 387*octies* BW, het moest gaan over beslissingen die op één of andere manier noodzakelijk moesten worden genomen, zoals de schoolkeuze of de keuze voor een orthodontische behandeling.²⁷⁹ Dat lag in lijn met de stelling van WUYTS die erop wees dat een delegatie van belangrijke beslissingen het belang van het kind moest dienen, waarbij het belang van het kind moest worden beoordeeld in het licht van de praktische noodzakelijkheid.²⁸⁰ Beide auteurs doelen hiermee op een gerechtelijke delegatie die slechts in bijzondere omstandigheden wordt uitgesproken. Het Grondwettelijk Hof heeft immers artikel 387*octies* BW vernietigd onder andere omdat de bepaling niet beperkt was tot bijzondere omstandigheden.²⁸¹

171. De Belgische wetgever zou er daarom voor kunnen opteren om een gerechtelijke delegatie te beperken tot één domein of één specifieke beslissing. Nederland kan hier als voorbeeld dienen. In Nederland is de overheveling van het gezag beperkt tot slechts drie

²⁷⁶ E. MERKX, “Juridische (on)mogelijkheden jeugdbeschermer bij medische behandeling”, *TJIP* 2018, afl. 2, 32.

²⁷⁷ K. BLANKMAN, E. PUNSELIE, W. SCHRAMA, A. VAN DER LINDEN en P. VLAARDINGEBROEK, *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 466.

²⁷⁸ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.4.

²⁷⁹ G. DECOCK, “De wet van 19 maart 2017 tot invoering van een statuut voor pleegzorgers” in P. SENAEVE, G. VERSCHULDEN (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 73.

²⁸⁰ T. WUYTS, *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 927.

²⁸¹ GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019, overw. B.27.3.

aspecten, namelijk de aanmelding van een minderjarige bij een onderwijsinstelling, het geven van toestemming voor een medische behandeling van de minderjarige jonger dan twaalf jaar of van twaalf jaar of ouder en niet in staat tot een redelijke waardering van belangen en het doen van een aanvraag tot het verlenen van een verblijfsvergunning. BRUNING stelt dat deze drie onderwerpen in de praktijk de meeste problemen geven bij de uitvoering van de maatregel van ondertoezichtstelling in relatie tot de uitoefening van het ouderlijk gezag.²⁸² De Belgische wetgever zou eveneens naar de praktijk kunnen kijken en vervolgens artikel 387*octies* BW beperken tot het domein, dan wel de domeinen, die het vaakst aanleiding geven tot problemen.

172. Anderzijds is van belang dat de rechter zijn bevoegdheid om belangrijke beslissingen te delegeren zelf moet vormgeven en dat hij niet steeds alle beslissingen die waren opgesomd in artikel 387*octies* BW in hun geheel mag delegeren. Het is dus aan te bevelen aan de rechter om de gerechtelijke delegatie te beperken tot specifieke beslissingen. Hij doet dit steeds in het belang van het kind. Pleegzorgers zouden dan bijvoorbeeld, wanneer een conflict dreigt, *tijdig* kunnen anticiperen op de keuze van een school voor lager onderwijs voor het kind. Hierin zou dan een verschil gelegen zijn met artikel 387*duodecies* BW op grond waarvan de familierechtbank steeds bevoegd is om, op verzoek van onder andere de pleegzorgers, alle beslissingen over het ouderlijk gezag op te leggen, te wijzigen of te beëindigen, in het belang van het kind. Daarenboven is het mijns inziens emotioneel moeilijk voor het kind dat de pleegzorgers zich in dat geval steeds moeten wenden tot de rechter omdat de ouders nalaten om belangrijke beslissingen te nemen.

173. Bovendien bevatte het initiële wetsvoorstel een grondige belangenafweging tussen het hoger belang van het kind tegenover het recht van diens ouders op de eerbiediging van hun privé- en gezinsleven.²⁸³ Bijkomend zou de wetgever de noodzakelijke situaties scherper kunnen aflijnen, waardoor de rechter verplicht wordt om die toetsing zorgvuldig te maken. Op die manier kan ook tegemoet gekomen worden aan de bezorgdheden van het Grondwettelijk Hof om de gerechtelijke delegatie te beperken tot bijzondere omstandigheden.²⁸⁴ Deze bezorgdheid van het Grondwettelijk Hof was ingegeven door het doel van pleegzorg, namelijk dat pleegzorg een tijdelijke maatregel is en streeft naar de terugkeer naar het gezin.²⁸⁵ Ook ATD Vierde Wereld België was bezorgd dat het delegeren van al te veel bevoegdheden het ultieme doel van pleegzorg, namelijk het kind zo snel mogelijk laten terugkeren naar zijn oorspronkelijke gezin, zou hypothekeren. Met deze doelstelling is het moeilijk voor te stellen dat bepaalde rechten worden gedelegeerd, zelfs als

²⁸² M.R. BRUNING, "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidslant?", *FJR* 2019, afl. 2, 35.

²⁸³ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 10.

²⁸⁴ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 134-135.

²⁸⁵ *Supra* randnr. 125.

dat in het belang van het kind zou zijn.²⁸⁶ Wanneer de Belgische wetgever de noodzakelijke situaties scherper aflijnt, zou aan deze bezorgdheid worden tegemoetgekomen.

Afdeling 4. Hoorrecht van het kind

§1. Vergelijking met Nederland

174. In Nederland moeten minderjarigen, ondanks dat de minderjarige in beginsel niet procesbekwaam is, betrokken worden in jeugdprocedures. Het recht om gehoord te worden voor jeugdprocedures is in Nederland vormgegeven met een hoorrecht en ligt vervat in artikel 809 van het Wetboek Burgerlijke Rechtsvordering.²⁸⁷ Overeenkomstig deze bepaling moet elke minderjarige van twaalf jaar en ouder in zaken betreffende het personen- en familierecht die hen aangaan in de gelegenheid worden gesteld om zijn of haar mening kenbaar te maken, tenzij het naar het oordeel van de rechter een zaak van kennelijk ondergeschikt belang betreft. Kinderen jonger dan twaalf jaar kunnen door de rechter gehoord worden, de rechter is hiertoe echter niet verplicht.

175. Minderjarigen vanaf twaalf jaar worden door de rechtbank uitgenodigd voor een kindgesprek. Zij mogen kiezen of zij gehoord willen worden door de rechter. Tijdens zo'n kindgesprek worden minderjarigen apart gehoord door de rechter, meestal in een kindvriendelijke ruimte en zonder aanwezigheid van een advocaat of andere vertrouwenspersoon. Vervolgens zal de rechter tijdens de mondelinge behandeling van de zaak kort terugkoppelen wat de minderjarige heeft verklaard.

176. Uit onderzoek blijkt evenwel dat in de wet enige flexibiliteit wordt geboden met betrekking tot de leeftijdsgrens van twaalf jaar om gehoord te worden. Uit relevant neuropsychologisch en pedagogisch onderzoek blijkt dat kinderen vanaf acht jaar in staat zijn om gehoord te worden in een kindgesprek. Dat dit uitvoerbaar is, blijkt uit de bestaande praktijk bij de Rechtbank Amsterdam. Hier hoort men sinds 2016 kinderen vanaf de leeftijd van acht jaar (via een oproepbrief) in zaken over kindbescherming, omgang, verhuizing en hoofdverblijfplaats.²⁸⁸

177. In België stelt artikel 1004/1 Ger.W. duidelijk dat elke minderjarige het recht heeft om gehoord te worden in materies die hem aanbelangen aangaande de uitoefening van het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling en het recht op persoonlijk contact. De wijze waarop de familierechtbank omgaat met het hoorrecht is voornamelijk afhankelijk van de leeftijd van het kind.

²⁸⁶ Supra randnr. 110.

²⁸⁷ Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, *Stb.* 1828 (hierna: Rv).

²⁸⁸ M.R. BRUNING, "Hoorrecht voor kinderen jonger dan twaalf jaar", *Groninger Civilistenblad* 2020, 15; M.R. BRUNING en K.G.A. BOLSCHER, "Juridische analyse van de procespositie en het hoorrecht van minderjarigen" in M.R. BRUNING e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2020, 189.

178. Elke minderjarige vanaf de leeftijd van twaalf jaar wordt geïnformeerd van zijn recht om gehoord te worden, dit door middel van een informatieformulier met antwoordformulier waarvan het model bij koninklijk besluit wordt vastgelegd (art. 1004/2, eerste lid Ger.W.). Het gebruik van deze modelbrief is niet verplicht maar elke brief dient minstens de vermeldingen van artikel 1004/2, tweede en derde lid Ger.W. te bevatten.

179. De minderjarigen beneden twaalf jaar worden niet ingelicht van hun recht om gehoord te worden. Zij kunnen wel gehoord worden hetzij op eigen verzoek, op verzoek van hun ouder(s), op verzoek van het Openbaar Ministerie of ambtshalve door de rechter. Indien dit verzoek uitgaat van de minderjarige zelf of van het Openbaar Ministerie, moet de rechter hierop ingaan. Indien een rechter toch de jonge leeftijd van een kind als weigeringsgrond zou aanhalen, dan kan het kind in principe hiertegen hoger beroep aantekenen.

180. Wanneer blijkt dat een kind niet in staat is om gehoord te worden over de familiale situatie omdat het niet over het vereiste onderscheidingsvermogen beschikt, dan is de rechter gehouden om dit in het verslag te vermelden (art. 1004/1, §5, derde lid Ger.W.). Wanneer de rechter niet ingaat op het verzoek van (één van) de ouders om een min-twaalfjarige te horen, dan dient dit te gebeuren met een gemotiveerde beslissing. Tegen deze beslissing staat geen rechtsmiddel open (art. 1004/1, §2, laatste zin Ger.W.).²⁸⁹

181. Zowel de Belgische als de Nederlandse wetgever hanteert dus een leeftijdsgrens van twaalf jaar. Echter is in België het hoorrecht voor de minderjarige beneden twaalf jaar reeds wettelijk verankerd in artikel 1004/1 Ger.W. In Nederland is dit (nog) niet het geval in artikel 809 Rv.

§2. Aanbevelingen

182. Een afdoende en ondersteunde inspraak van het kind overeenkomstig zijn leeftijd en maturiteit dient in aanmerking te worden genomen wanneer er geschillen zijn over te nemen belangrijke beslissingen. De Belgische wetgever zou ervoor kunnen opteren om het hoorrecht te regelen voor alle betrokkenen in het geval van een gerechtelijke delegatie. Dit voorstel lag reeds op tafel tijdens de parlementaire voorbereidingen, maar heeft de finale wettekst niet gehaald.²⁹⁰ Een afdoende ondersteuning is hierbij wenselijk.²⁹¹ Dergelijke ondersteuning kan gebeuren door een vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon is een officieel erkende figuur die de jongere ondersteunt om zijn rechten uit te oefenen. De jongere kan er terecht met al zijn vragen en bedenkingen en kan de vertrouwenspersoon

²⁸⁹ L. DRESER, "Uitdagingen bij de toepassing van het hoorrecht bij minderjarige kinderen" in I. BOONE en C. DECLERCK e.a., *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, Die Keure / la Charte, 2017, 43-47.

²⁹⁰ Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 10.

²⁹¹ G. LOOSVELDT en E. ADRIAENS, "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 135.

vragen mee te gaan naar een overleg met jeugdhulpverleners.²⁹² Daarnaast kan ook een jeugdadvocaat ondersteuning bieden. Dit past bovendien binnen de oproep van het Kinderrechtencommissariaat om kinderen te ondersteunen in het daadwerkelijk laten benutten van hun hoorrecht.²⁹³

²⁹² KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Persbericht. Kinderen willen écht gehoord worden*, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/pb_jaarverslag_kinderrechten_commissariaat_2019_20_11_def_0.pdf (consultatie 7 mei 2021).

²⁹³ KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2018-2019. Kinderen willen écht gehoord worden*, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/book_jaarverslag_krc_2018-19_volledig_def_lr.pdf (consultatie 7 mei 2021).

BESLUIT

183. Met het burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers, ingevoerd door de wet van 19 maart 2017, kregen ouders en pleegzorgers meer duidelijkheid over hun rechten en plichten. Het statuut bepaalt dat de bevoegdheid om dagdagelijkse beslissingen te nemen, toekomt aan de pleegzorgers. Zij moeten daarvoor niet telkens de toestemming van de ouders afwachten. Sinds de invoering van het statuut hebben de pleegzorgers bovendien de bevoegdheid om belangrijke beslissingen bij dringende noodzakelijkheid te nemen. Zo kunnen pleegzorgers de belangrijke beslissingen nemen wanneer het kind dringende medische zorgen nodig heeft en zij de ouders niet onmiddellijk kunnen bereiken. De ouders behouden de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen inzake de gezondheid, de opvoeding, de opleiding, de levensbeschouwing en de ontspanning van het kind. Zij kunnen die bevoegdheid wel vrijwillig delegeren aan de pleegzorgers. Het statuut voor pleegzorgers maakt het ook mogelijk voor de pleegzorgers om zich, in het belang van het kind, te wenden tot de rechter wanneer zij geen toestemming verkrijgen van de ouders voor een bepaalde specifieke beslissing.

184. In geval van een vrijwillige delegatie kunnen de ouders in situaties buiten dringende noodzakelijkheid beslissingsbevoegdheid delegeren aan de pleegzorgers, schriftelijk en met tussenkomst van het bevoegde orgaan voor pleegzorg. De delegatieovereenkomst kan tegenstelbaar worden gemaakt aan derden via een homologatie door de familierechter. De pleegzorgers kunnen dan rechtsgeldig toestemming geven aan een derde, bijvoorbeeld aan een dokter, voor een belangrijke beslissing. Het Grondwettelijk Hof achtte het conform de grondrechten dat een weigering van de homologatie van de delegatieovereenkomst enkel mogelijk is bij strijdigheid met het belang van het kind.

185. Bij gebrek aan delegatieovereenkomst konden de pleegzorgers de familierechtbank verzoeken om de bevoegdheid om belangrijke beslissingen te nemen over het kind aan hen te delegeren. Die gedwongen delegatie was mogelijk op voorwaarde dat het kind tenminste één jaar voorafgaand aan het verzoek van de pleegzorger, voortdurend geplaatst was geweest in het pleeggezin. Het Grondwettelijk Hof heeft de bepaling inzake de gerechtelijke delegatie vernietigd omdat deze op onevenredige wijze afbreuk deed aan het recht op eerbiediging van het gezinsleven van de ouders en van het geplaatste kind. Om een evenwicht te vinden tussen de belangen van de ouders, de pleegzorgers en het kind, kan artikel 387*octies* BW best worden beperkt tot (langdurige) pleegzorgsituaties in het kader van de gerechtelijke jeugdhulpverlening. Een gerechtelijke pleegzorgplaatsing is namelijk ingrijpender dan een plaatsing die op vrijwillige basis tot stand komt.

186. Bovendien moeten de voorwaarden voor een gerechtelijke delegatie van ouderlijk gezag worden uitgebreid. Deze inhoudelijke voorwaarden zijn het langdurig niet optreden van de ouders of een weigering om op te treden namens het kind in zijn belang dan wel een beslissing van de ouders tegen het belang van het kind of zonder rekening te houden met de

ontwikkelingskansen van het kind. In de rechtspraak werd de gerechtelijke delegatie reeds toegepast in situaties waarin de ouders al een lange tijd afwezig waren en niet meer betrokken waren bij de opvoeding. Uit de rechtspraak is eveneens gebleken dat men vertrouwen mag hebben in de rechters. Zij springen namelijk niet lichtzinnig om met een gerechtelijke delegatie.

187. Daarnaast kan de Belgische wetgever de gerechtelijke delegatie best beperken tot één domein of één specifieke beslissing. Hiervoor dient de wetgever na te gaan in welk(e) domein(en) de meeste problemen voorkomen. Bovendien zal de rechter de gerechtelijke delegatie moeten beperken tot specifieke beslissingen en niet steeds alle beslissingen die waren opgesomd in artikel 387*octies* BW in hun geheel delegeren.

188. Ten slotte dient ook het kind gehoord te worden overeenkomstig zijn leeftijd en maturiteit wanneer er geschillen zijn over te nemen belangrijke beslissingen. Zo wordt steeds rekening gehouden met het belang van het kind.

BIBLIOGRAFIE

1. WETGEVING

1.1 Supranationaal

Recommendation No. R (87) 6 of the Committee of Ministers to member states on foster families (20 maart 1987).

1.2 België

1.2.1 Wetten

Gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

Burgerlijk Wetboek – Inleidende titel en boek I van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

Wet van 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegzorgers, *BS* 5 april 2017.

Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

Bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980, *BS* 15 augustus 1980.

1.2.2 Decreten

Decreet 18 januari 2018 houdende het wetboek van preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming, *BS* 3 april 2018.

Decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, *BS* 13 september 2013.

Decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg, *BS* 16 augustus 2012.

Decreet van 4 maart 1991 betreffende de jeugdhulp, *BS* 12 juni 1991.

1.2.3 Besluiten

Besluit van de Vlaamse Regering 5 april 2019 betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor voorzieningen in de jeugdhulp, *BS* 12 juli 2019.

Besluit van 8 november 2013 van de Vlaamse Regering houdende de organisatie van pleegzorg, *BS* 14 januari 2014.

1.2.4 Parlementaire voorbereidingen

Voorstel van wet (K. VAN VAERENBERGH e.a.) tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van de pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0697/001, 18 p.

Verslag van de eerste lezing (Ö. ÖZEN en S. VAN HECKE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders verslag van de eerste lezing, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-697/005, 53 p.

Advies van de Raad van State nr.59.227/2 van 30 mei 2016 bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer, 2015-16, nr. 54-697/008, 15 p.

Amendementen (nrs. 32-54 van K. VAN VAERENBERGH e.a. en nr. 55 van S. BECQ en R. TERWINGEN) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/009, 37 p.

Amendementen (nrs. 56-59 van C. BROTCORNE, nrs. 60 en 66 van S. BECQ e.a. en nrs. 61-65 van Ö. ÖZEN) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/010, 12 p.

Verslag van de tweede lezing (C. BROTCORNE) bij het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving voor wat betreft de rechten en plichten van pleegouders, *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-697/011, 28 p.

1.3 Nederland

1.3.1 Wetten

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, *Stb.* 1828.

Burgerlijk Wetboek - Boek 1, *Stb.* 1958.

Wet van 12 april 2014 tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op de jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Stb.* 2014.

Wet van 1 maart 2014 inzake regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen (Jeugdwet), *Stb.* 2014.

Wet van 6 december 2012 ter verbetering van de positie pleegouders, *Stb.* 2013.

1.3.1 Parlementaire voorbereidingen

Memorie van toelichting – wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, de Wet op jeugdzorg en de Pleegkinderenwet in verband met herziening van de maatregelen van kindbescherming, *Kamerstukken II* 2008-09, 32015, nr. 3, 44 p.

2. RECHTSPRAAK

2.1 België

GwH 28 februari 2019, nr. 36/2019.

GwH 19 oktober 2017, nr. 126/2017.

GwH 8 oktober 2003, nr. 134/2003.

Cass. 8 oktober 2014, AR P.14.1311.F.

Brussel 25 februari 2019, *JLMB* 2019, 1183

Jeugdrb. Antwerpen (afd. Mechelen) 30 maart 2018, *TJK* 2018, afl. 4, 417.

Famrb. Leuven, 5 januari 2018, *TJK* 2019, afl. 4, 414-416.

Jeugdrb. Charleroi, 6 augustus 2018, *Act.dr.fam.* 2018, afl. 10, 232.

Jeugdrb. Antwerpen, 6 april 2018, *TJK* 2018, afl. 4, 418.

2.2 Nederland

's-Hertogenbosch 10 oktober 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:3753.

Arnhem-Leeuwarden 24 september 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7770;

Amsterdam 16 oktober 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:3743.

Arnhem-Leeuwarden 25 april 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:3594.

Amsterdam 25 augustus 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:3495.

Rb. Gelderland 2 maart 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:1677.

Rb. Leeuwarden 7 november 2012, ECLI:NL:2012:BY2924.

Amsterdam 10 augustus 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BN6252.

's-Gravenhage 7 februari 2006, ECLI:NL:RBSGR:2006:AY5946.

3. RECHTSLEER

3.1 België

3.1.1 Boeken

BERGHMANS, M., VAN LOOVEREN, A. en CREMIE, K., *Het pleegouderboek: 202 vragen over pleegzorg*, Brussel, Politeia, 2017, 285 p.

BOONE, I., *Gedeeld geluk: ouderschap in intentionele meeroudergezinnen*, Mortsel, Intersentia, 2016, 71 p.

DE GEYTER, L., DECOCK, G., DEVOLDER, K., VAN RUMST, S. en VANDEKERCKHOVE, A. (eds.), *Wet en duiding – Kids-Codex Boek I*, Brussel, Larcier, 2014, 621 p.

DE SMET, B., *Jeugdbeschermingsrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 500 p.

LELEU, Y., *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2020, 887 p.

PUT, J., *Handboek Jeugdbeschermingsrecht*, Brugge, Die Keure, 2015, 590 p.

SWENNEN, F., *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 585 p.

VERSCHELDEN, G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2021, 1207 p.

VERSCHELDEN, G., *Handboek Belgisch personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 1028 p.

VERSCHELDEN, G., *Handboek Belgisch familierecht*, Brugge, Die Keure, 2010, 840 p.

VERSCHUERE, B. en HERMANS, K., *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, Die Keure, 2020, 256 p.

WUYTS, T., *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 990 p.

3.1.2 Bijdragen in verzamelwerken

DECOCK, G., "De jeugdhulpverlening in Vlaanderen" in X, *Handboek voor de advocaat-stagiair 2018-2019. Jeugdrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2018, 1-33.

DECOCK, G., "Inleiding" in SENA EVE, P. en VERSCHELDEN, G. (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 51-54.

DECOCK, G., "Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek" in SENA EVE, P., en VERSCHELDEN, G. (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 65-78.

DE KEYZER, F. en PUT, J., "De niet-begeleide minderjarige vreemdeling in de (reguliere) jeugdhulp en de pleegzorg" in BOUCKAERT, S., DESMET, E., VERHELLEN, J. (eds.), *Migratie- en migrantenrecht – Deel 18 (Rechten van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België)*, Brugge, die Keure, 2019, 389-401.

DRESER, L., "Uitdagingen bij de toepassing van het hoorrecht bij minderjarige kinderen" in BOONE, I. en DECLERCK, C. e.a., *Actualia familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, Die Keure / la Charte, 2017, 27-54.

HENRION, T., "droit de la jeunesse" in X, *Droit pénal et procédure pénale*, Wolters Kluwer Belgium, Mechelen, losbl., 1-224.

MOTTE, G., "Quand la loi du 19 mars 2017 sur les accueillants familiaux ébranle le régime juridique et judiciaire de l'autorité parentale" in SOSSON, J., *Actualités législatives en droit de la personne et de la famille*, Brussel, Larcier, 2018, 145-193.

PONCELET, M., Commentaires critiques relatifs au Livre IV du Code in *Le Code de la prévention, de l'aide et de la protection de la jeunesse*, 1e édition, Bruxelles, Bruylant, 2019, p. 147-160.

SENAEVE, P. en VERSCHELDEN, G., "De organisatie van de pleegzorg in Vlaanderen" in SENAEVE, P., en VERSCHELDEN, G. (eds.), *Wetgeving en rechtspraak familie(proces)recht 2017*, Mortsel, Intersentia, 2017, 55-60.

VROMAN, F., "Commentaar bij Hoofdstuk II. Pleegzorg (art. 387^{quater} – 387^{quaterdecies} BW)" in CASMAN, H., HEYVAERT, A., PAUWELS, J. en SENAEVE, P., *Personen- en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., OPF, afl. 89 (7 mei 2019), 17-68.

3.1.3 Tijdschriftbijdragen

ADRIAENS, E., "Grondwettelijk Hof beperkt inspraak pleegzorgers", *TJK* 2019, nr. 385, 1.

AUDOORE, S., "Pleegzorg veel geblaas, doch weinig politieke wol...", *T.Fam.* 2009, 157-158.

BERGHMANS, M., "Tussenkomst van de rechter voor een tegenstelbare delegatie van ouderlijk gezag", *TJK* 2018, afl. 4, 420-428.

BERGHMANS, M., "[Pleegouders] Pathos en logos in het recht", *TJK* 2019, nr. 4, 454-465.

D'ANSEBOURG, E., "Placement d'enfants et familles d'accueil", *J.dr.jeun.* 2016, afl. 356, 3-13.

DE SMET, B., "Hulpverlening aan minderjarigen in een verontrustende situatie", *RW* 2020-21, nr. 24, 923-943.

FIERENS, J., "La loi du mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *Act.dr.fam.* 2017, 138-148.

HIERNAUX, G., "L'autorité parentale", *JT* 2012, nr. 19, 397-400.

HUYGENS, A., "Persoonlijk gezag over minderjarige kinderen: *quo vadis?*", *TBBR* 2006, afl. 10, 567-588.

LOOSVELDT, G. en ADRIAENS, E., "De bevoegdheid voor het nemen van belangrijke beslissingen m.b.t. het kind: geen rechterlijke delegatie meer aan pleegzorgers", *T.Fam.* 2020, nr. 5, 129-137.

PUT, J. en CARLÉ, J., "De relatie tussen jeugdrechter en overheid: op scherp gesteld?", *TJK* 2020, nr. 3, 126-145.

RENCHON, J., "Loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux", *RTDF* 2017, afl. 3, 489-490.

VERCRUYSSSE, T., "Burgerrechtelijk statuut voor pleegzorgers – Commentaar bij de wet van 19 maart 2017", *T.Fam.* 2018, nr. 1, 6-14.

WUYTS, T., "Ouderlijk gezag moet op maat van het gezin georganiseerd kunnen worden", *TJK* 2014, afl. 1, 6-21.

WUYTS, T., "Ouderlijk gezag moet op maat van het gezin georganiseerd worden", *Juristenkrant* 2012, afl. 253, 14.

3.1.4 Elektronische bronnen

AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN, *Een statuut voor pleegzorgers wet van 19 maart 2017 – toelichting Jongerenwelzijn 20 april 2017*, <https://www.vlaamswelzijnsverbond.be/files/vergaderingen/20170504%20SD%20JG%20doc06%20-%20Een%20statuut%20voor%20pleegouders%20%20aanv%20MB.pdf>.

AGENTSCHAP JONGERENWELZIJN, *Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg*, https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/evaluatierapport_pleegzorg.pdf.

ATD Quart Monde en Belgique, Le Forum Bruxelles contre les inégalités, le Réseau Wallon de Lutte contre la Pauvreté, het Netwerk Tegen Armoede, le Réseau Belge de Lutte contre la Pauvreté en le mouvement Luttés Solidarités Travail, *Communiqué de presse déposé à l'occasion de la journée internationale des droits de l'enfant : des associations ont introduit un recours contre la loi du 19 mars 2017 relative au statut des accueillants familiaux*, https://www.mouvementlst.org/documents/201715_CommuniquePresse_LoiStatutAccueillantsFamiliaux.pdf.

BAUDART, L., *Circulaire relative à la mise en œuvre de la loi du 19 mars 2017 modifiant la législation en vue de l'instauration d'un statut pour les accueillants familiaux*, http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=60acd448ac7104c310f167aab6c94b9311b38220&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/Legislation/2017.11.06__Circulaire_Loi_Accueillants_familiaux_.pdf.

BERGHMANS, M., SAM vzw, DEMEY, E. en Agentschap Jongerenwelzijn, *Statuut pleegzorger*, <https://www.jeugdrecht.be/search/artikel/statuut-pleegzorger>.

CAPPON, E., *L'autorité parentale déléguée aux accueillants familiaux?*, <https://www.jubel.be/fr/lautorite-parentale-deleguee-aux-accueillants-familiaux/>.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Jaarverslag 2018-2019. Kinderen willen écht gehoord worden*, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/book_jaarverslag_krc_2018-19_volledig_def_lr.pdf.

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, *Persbericht. Kinderen willen écht gehoord worden*, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/pb_jaarverslag_kinderrechtencommissariaat_2019_20_11_def_0.pdf.

MADRANE, R., *Décret du 18 janvier 2018 portant le code de la prévention, de l'aide à la jeunesse et de la protection de la jeunesse. Exposé des motifs, commentaire des articles et amendements adoptés*, http://www.aidealajeunesse.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=bc105849bf867f9a781e3ae7bec707c42f7f3581&file=fileadmin/sites/ajss/upload/ajss_super_editor/DGAJ/Documents/code-AJ02-18_06_19_WEB.pdf.

MAES, I., *Waarom een uitgebreid statuut voor pleegzorgers ons ongerust maakt*, <https://atd-vierdewereld.be/cms/wp-content/uploads/sites/2/2018/03/Vierde-Wereldblad-Maart-2018.pdf>.

MAHY, C. en DE KUYSSCHE, N., *Communiqué de presse*, <https://www.rwlp.be/images/Communiqu-de-presse-du-rwlp-projet-de-loi-Familles-daccueil.pdf>.

PARYS, L. en VAN VAERENBERGH, K., *Pleegzorg: belang van het kind moet voorrang krijgen op de rechten van de ouders*, <https://www.n-va.be/nieuws/pleegzorg-belang-van-het-kind-moet-voorrang-krijgen-op-de-rechten-van-de-ouders>.

PLEEGZORG VLAANDEREN, *Samen kinderen vleugels geven*, https://www.kennisplein.be/Documents/Infobrochure%20%20Statuut%20voor%20pleegzorgers%20-%20def_.pdf.

PLEEGZORG VLAANDEREN, *Wat is pleegzorg*, <https://www.pleegzorgvlaanderen.be/over-pleegzorg/wat-is-pleegzorg>.

VAN LOOVEREN, A., *Rechtstreeks toegankelijke en niet rechtstreekse toegankelijke jeugdhulp*, <https://www.kennisplein.be/Pages/Korte-inleiding-over-structuur-IJH.aspx>.

VERRETH, K., *Pleegzorg: wanneer? – Deel 1: (Rechts)vergelijkend onderzoek naar beleid en wetgeving in Vlaanderen en enkele Europese landen*, Departement Welzijn, Volksgezondheid en gezin en Kenniscentrum WVG, 2009, 241 p., <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pleegzorg-wanneer-deel-1-rechtsvergelijkend-onderzoek-naar-beleid-en-wetgeving-in-vlaanderen-en-enkele-europese-landen>.

X, *Het trauma van de pleegouder*, https://www.standaard.be/cnt/dmf20181111_03934278.

X, *Les équipes*, http://www.federationsosenfants.be/equipes_a.html.

X, *Les principes*, <https://familledaccueil.be/laccueil-familial-cest/>.

X, *Pleegzorg*, <https://www.jeugdhulp.be/aanbod/verblijf/pleegzorg>.

X, *Rechtbanken van eerste aanleg (jeugd zaken) 2019*, https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/college/stat/2019/_pub2019_rea-jeugd.pdf.

X, *Service de protection judiciaire (S.P.J.)*, <http://www.infrastructures.cfwb.be/index.php?id=215>.

X, *Sociale dienst jeugdrechtbank (SDJ)*, <https://www.jeugdhulp.be/organisaties/sociale-dienst-jeugdrechtbank-sdj>.

X, *Steeds meer kinderen kunnen terecht in een pleeggezin*, <https://www.pleegzorgvlaanderen.be/nieuws/aantal-pleegjongeren-vlaanderen-gestegen-met-37-procent-op-vijf-jaar-tijd>.

X, *400 kinderen per jaar hebben dringend de warmte van een pleeggezin nodig*, <https://www.demorgen.be/nieuws/400-kinderen-per-jaar-hebben-dringend-de-warmte-van-een-pleeggezin-nodig~bfa98095/>.

3.2 Nederland

3.2.1 Boeken

BLANKMAN, K., PUNSELIE, E., SCHRAMA, W., VAN DER LINDEN, A. en VLAARDINGERBROEK, P., *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 740 p.

KRAMER, M., *Paraplu voor pleegouders in de juridische praktijk*, Amsterdam, Uitgeverij SWP, 2016, 222 p.

PUNSELIE, E., *Voor een pleegkind met recht en toekomst – Een studie naar de (rechts)positie van (pleeg)ouders en (pleeg)kinderen in geval van langdurige*

uithuisplaatsing, doctoraatsthesis Universiteit Leiden, 2006, 264 p.

VAN DUIJVENDIJK - BRAND, J. en WORTMANN, S., *Compendium van het personen- en familierecht*, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, 420 p.

3.2.2 Bijdragen in verzamelwerken

BRUNING, M.R. en BOLSCHER, K.G.A., "Juridische analyse van de procespositie en het hoorrecht van minderjarigen" in BRUNING, M.R. e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers, 2020, 23-122.

FORDER, C., "Kinderbeschermingsmaatregelen" in ANTOKOLSKAIA, M., RUITENBERG, G. en SCHRAMA, W., *Familierecht – Een introductie*, Den Haag, Boom juridisch, 2018, 313-341.

3.2.3 Tijdschriftbijdragen

BRUNING, M.R., "Hoorrecht voor kinderen jonger dan twaalf jaar", *Groninger Civilistenblad* 2020, 14-16.

BRUNING, M.R., "Beslisbevoegdheid van pleegouders: België als gidsland?", *FJR* 2019, afl. 2, 32-39.

MERKX, E., "Juridische (on)mogelijkheden jeugdbeschermer bij medische behandeling", *TJIP* 2018, afl. 2, 28-35.

X, "Verbetering positie pleegouders", *NJB* 2013, 259.

3.2.4 Varia

BATTERINK, M., ZWANEPOL, M., ONSTENK A. en WESTHOFF, E., *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders*, *Wetsevaluatie_verbetering_positie_pleegouders._Eindrapport.pdf*.

Staatscommissie Herijking ouderschap, *Kind en ouders in de 21ste eeuw*, Den Haag, Xerox/OBT, 643 p.

X, *Factsheet pleegzorg 2019*, <https://pleegzorg.nl/wp-content/uploads/2020/07/Factsheet-pleegzorg-2019-def.pdf>.

X, Stb. 2014, 130 Herziening kinderbeschermingsmaatregelen, <https://njb.nl/wetgeving/staatsbladen/herziening-kinderbeschermingsmaatregelen/>.

X, *Toenemend tekort pleegouders zorgwekkend*, <https://pleegzorg.nl/toenemend-tekort-pleegouders-zorgwekkend/>.

X, *Wat is pleegzorg?*, <https://pleegzorg.nl/pleegzorg/wat-is-pleegzorg/>.

BIJLAGEN

Bijlage 1

GL **Giethem Lemmens**
Wed 2/3/2021 12:19 PM
To: licorice.leroy@netwerktegenarmoede.be

Geachte

Naar aanleiding van ons telefoongesprek stuur ik u mijn vraag per e-mail. Het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen was tussenkomende partij in een procedure voor het Grondwettelijk Hof op 28 februari 2019 (statuut voor pleegzorgers). In mijn masterproef bespreek ik de standpunten van de tussenkomende armoedeverenigingen. Ik ben nog op zoek naar een advies/artikel waar ik de standpunten van jullie vzw kan terugvinden.

Alvast bedankt voor uw antwoord.

Met vriendelijke groeten
Giethem Lemmens

LL **Licorice Leroy <licorice.leroy@netwerktegenarmoede.be>**
Fri 3/5/2021 6:58 AM
To: You; marijke.decuypere@atd-vierdewereld.be

Beste,

Het was even zoeken naar de juiste info. We kwamen inderdaad tussen in die procedure samen met RWLP, ATD en LST. De procedure zelf was aangespannen door DEI. Momenteel hebben we geen juriste meer in ons team maar Marijke Decuypere van ATD de Vierdewereld was destijds een van de voortrekkers binnen ons Netwerk zij hebben ook enkele juristen in dienst die meer met de materie vertrouwd zijn. Persoonlijk was ik niet betrokken in deze procedure.

Marijke Decuypere
ATD Vierde Wereld Vlaanderen
marijke.decuypere@atd-vierdewereld.be
www.atd-vierdewereld.be
0493/734503.

Ik hoop dat je op deze manier je masterproef kan aanvullen. Mijn excuses voor het lange wachten.

Met vriendelijke groeten,

Licorice Leroy | Stafmedewerker armoedebeleid
Netwerk tegen Armoede
Vooruitgangstraat 323, bus 6 - 1030 Brussel

Tel. 02/204.06.58 | GSM. 0497 61.00.24 | Fax. 02/204.06.59
Mail licorice.leroy@netwerktegenarmoede.be | Web www.netwerktegenarmoede.be
Volg ons op facebook (www.facebook.be/netwerktegenarmoede) en twitter (@netwerktegenarm)

De : marijke decuypere [mailto:marijke.decuypere@atd-vierdewereld.be]

Envoyé : vendredi 5 mars 2021 09:06

À : 'Georges de Kerchove' <georges.de.kerchove@skynet.be>

Objet : Fwd: Masterproef

Dag Georges,

Giethem Lemmens zoekt voor haar mastproef welke armoedeverenigingen tussen kwamen rond het statuut van pleegouders. Neem jij contact op met haar ? Zie de mail die ze naar het Netwerk stuurde

Marijke

----- Doorgestuurd bericht -----

Onderwerp: Re: Masterproef

Datum: Fri, 5 Mar 2021 07:58:21 +0100

Van: Licorice Leroy <licorice.leroy@netwerktegenarmoede.be>

Aan: Giethem Lemmens <giethemlemmens@hotmail.com>, marijke.decuypere@atd-vierdewereld.be

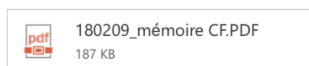
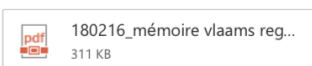
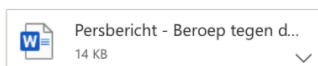

Georges de Kerchove <georges.de.kerchove@skynet.be>

Fri 3/5/2021 8:45 AM

To: You

Cc: 'marijke decuyper'; icorice.leroy@netwerktegenarmoede.be

Show all 8 attachments (1 MB) Download all Save all to OneDrive

Beste,

Gelieve in bijlage de akten van de procedure voor het Grondwettelijke Hof alsmede een persbericht van de verzoekende partijen.

Link naar het Arrest van het Hof: <http://www.const-court.be/public/f/2019/2019-036f.pdf>

Met vriendelijke groeten

Georges de Kerchove
Lid van ATD Vierde Wereld

Persbericht ATD Vierde Wereld - Beroep tegen de wet van 19 maart 2017 betreffende het statuut van pleegouders

De federale wetgever heeft zich in een nieuwe wet gebogen over het statuut van pleegouders. Daarvoor werd terecht het standpunt van verenigingen die de pleegouders vertegenwoordigen, ingewonnen. Ondanks de herhaaldelijke vragen van verschillende verenigingen die strijden tegen armoede, hebben de politieke verantwoordelijken echter nagelaten om de mening van de ouders van geplaatste kinderen in te winnen.

Kinderen opvoeden is nooit een gemakkelijke opdracht. Deze taak is nog moeilijker voor ouders die het hoofd moeten bieden aan een leven in armoede, die geen toegang hebben tot adequate huisvesting of al hun wilskracht nodig hebben voor de dagdagelijkse beproevingen. Er bestaat een correlatie tussen grote armoede en uithuisplaatsing van kinderen. Of beter gezegd, ondanks de vele initiatieven van de Gewesten en Gemeenschappen, belemmert armoede nog steeds het recht op een gezinsleven.

In naam van het recht van ieder mens op een gezinsleven, moet alles in het werk gesteld worden om alle ouders de mogelijkheid te geven hun kinderen op te voeden. In extreme gevallen kan worden overgegaan tot een uithuisplaatsing. Maar een dergelijke scheiding moet in essentie altijd tijdelijk, en voor een zo kort mogelijke periode zijn. Tijdens deze periode moet ook de band tussen ouders en kind behouden blijven en aangemoedigd worden. Alle maatregelen in omgekeerde zin zouden een schending zijn van het recht tot gezinsleven, zoals dat gegarandeerd wordt door het artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Bewust van de ervaringen van zeer kwetsbare families, die dagelijks strijd moeten voeren voor hun fundamentele rechten, keuren onze verenigingen de wet van 19 maart 2017 af en gaan er tegen in beroep. Deze wet kan immers leiden tot een pseudo-adoptie die de gezinnen, en vooral die gezinnen die in armoede leven, in hun familiale intimiteit raakt en ouders hun rol als ouder ontkent.

Al bij aanvang van de plaatsing van het kind, worden de natuurlijke ouders ontheven van een deel van hun verantwoordelijkheden. Na 1 jaar kan een rechter een akkoord uitvaardigen over de modaliteiten van het ouderlijke gezag. Uit ervaring weten we dat er een risico bestaat dat een dergelijk akkoord opgedrongen wordt aan de ouders. Als er geen goede verstandhouding bestaat, kan het pleeggezin de rechter vragen het recht te krijgen om zelf alle belangrijke beslissingen te nemen, zelfs op gebied van godsdienst en levensbeschouwing. Daar waar eigenlijk de natuurlijke ouders zouden moeten begeleid worden om de terugkeer van het kind te bespoedigen, wordt met deze wet de terugkeer bemoeilijkt. Op die manier wordt de familiale cultuur beschadigd en de band tussen kind en natuurlijke ouders gebroken, zoals bij een adoptie zou gebeuren. Het enige verschil met een adoptie, is dat de natuurlijke ouders geen burgerlijk aansprakelijkheid meer hebben, bij een uithuisplaatsing zijn ze verondersteld wel aansprakelijk te blijven.

Er bestaan nochtans andere modellen die het behoud van de familiale band wel respecteren. Zou de wetgever van oordeel zijn geweest dat de ouders van geplaatste kinderen, omdat ze dikwijls kwetsbaarder zijn, deze band niet verdienen? Dan zouden ze gediscrimineerd worden en als onbekwaam bestempeld worden.

Het is jammer dat ze geen ander alternatief hadden om toch gehoord te kunnen worden dan beroep aan te tekenen na de feiten. Het recht op een gezinsleven voor ieder mens had zoveel beter gerespecteerd kunnen worden.